T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

COŞKAN TUGAY GÖKSU

İzmir
2021

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

COŞKAN TUGAY GÖKSU

DANIŞMAN
DOÇ. DR. İBRAHİM SEÇKİN AYDIN

İzmir
2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

28/07/2021

COŞKAN TUGAY GÖKSU

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih:29/07/2021

Tez Başlığı:

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 106 sayfalık kısmına ilişkin, 29/07/2021 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı %28'dir.**

- http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/ adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum X

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) □ **Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** X

□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça hariç, □ Alıntılar dâhil, □ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	X Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, X Kaynakça dâhil, X Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. X **EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** □	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Coşkan Tugay GÖKSU
Öğrenci No : 2018950061
Anabilim Dalı : Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı : Türkçe Öğretmenliği
Statüsü Yüksek Lisans X Doktora □

ÖĞRENCİ	DANIŞMAN
Coşkan Tugay GÖKSU	Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN
29.07.2021	29.07.2021

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisansüstü dönemlerimde, bu tezin oluşum ve gelişiminde daima yanımda olan; bilgi ve tecrübelerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam İbrahim Seçkin AYDIN'a, kaynak araştırmalarımda yardımını esirgemeyen arkadaşlarıma ve manevi desteğini her zaman hissettiğim aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET vi
ABSTRACT vii
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Amaç ve Önem 2
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri 3
1.4. Sınırlılıklar 4
1.5. Tanımlar 4
BÖLÜM II 6
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 6
BÖLÜM III 17
YÖNTEM 17
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni 17
3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar 17
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları 17
3.4. Verilerin Analizi 18
BÖLÜM IV 19
BULGULAR 19
BÖLÜM V 72
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 72
5.1. Tartışma 72
5.2. Sonuç ve Öneriler 78
KAYNAKÇA 84

EK 1. 94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 2011 Türk Edebiyatı ile 2011 Dil ve Anlatım Programı amaçları……...21

Tablo 2 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı amaçları…….....23

Tablo 3 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı özel amaçları…….....23

Tablo 4 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda belirtilen alana özgü beceriler…….25

Tablo 5 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda belirtilen kök değerler……27

Tablo 6 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda belirlenen Türkiye Yeterlikler Çerçevesi…….28

Tablo 7 2011 Türk Edebiyatı Programı'nın sınıf, ünite ve kazanım bazlı yapısı…….34

Tablo 8 2011 Dil ve Anlatım Programı sınıf, ünite ve kazanım bazlı yapısı……37

Tablo 9 A- Okuma- Şiir konu, kazanım ve açıklamaları…….41

Tablo 10 A-Okuma- Öyküleyici edebî metinler konu, kazanım ve açıklamaları……43

Tablo 11 A-Okuma- Tiyatro konu, kazanım ve açıklamaları……..…44

Tablo 12 A-Okuma- Bilgilendirici (öğretici) metinler konu, kazanım ve açıklamaları……..45

Tablo 13 B- Yazma konu, kazanım ve açıklamaları…….46

Tablo 14 C- Sözlü İletişim- Konuşma konu, kazanım ve açıklamaları……47

Tablo 15 C- Sözlü İletişim- Dinleme konu, kazanım ve açıklamaları…….48

Tablo 16 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı kazanım sayısı…….49

Tablo 17 2011 Türk Edebiyatı Programı ölçme ve değerlendirmeye yönelik öneriler…….51

Tablo 18 2011 Dil ve Anlatım Programı ölçme ve değerlendirmeye yönelik öneriler……51

Tablo 19 2011 ve 2018 programlarının ders işleniş süreci……..52

Tablo 20. 2011 Türk Edebiyatı Programı 9. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları……54

Tablo 21. 2011 Dil ve Anlatım Programı 9. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları……55

Tablo 22. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 9. sınıf ünite ve türler…….57

Tablo 23. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı üniteler bazında 9. sınıf dil bilgisi konuları……57

Tablo 24. 2011 Türk Edebiyatı Programı 10. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları…….58

Tablo 25. 2011 Dil ve Anlatım Programı 10. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları…….59

Tablo 26. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 10. sınıf ünite ve türler……..……61

Tablo 27. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı üniteler bazında 10. sınıf dil bilgisi konuları……62

Tablo 28. 2011 Türk Edebiyatı Programı 11. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları……. …63

Tablo 29. 2011 Dil ve Anlatım Programı 11. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları……..64

Tablo 30. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 11. sınıf ünite ve türler…….....65

Tablo 31. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 11. sınıf ünite ve türler……66

Tablo 32. 2011 Türk Edebiyatı Programı 12. sınıf ünite başlık ve alt başlıkları……..67

Tablo 33. 2011 Dil ve Anlatım Programı 12. sınıf ünite başlık ve alt Başlıkları…….68

Tablo 34. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 12. sınıf ünite ve türler……69

Tablo 35. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 12. sınıf ünite ve türler……69

ÖZET

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Eğitim felsefeleri ve öğretim programları; birey, toplum, kültür ve devletlerin devamlılığında temel niteliğindedir. Bu çalışmada, 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşımı temel alarak yürürlüğe girmiş olan 2011 Türk Edebiyatı, 2011 Dil ve Anlatım ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı programları karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. İncelemede programların yaklaşımları, hareket noktaları ve amaçları, ölçme değerlendirme anlayışları, genel yapıları, öğrenci becerilerini geliştirme yaklaşımları, hedef kazanımları ve süreleri, amaçları, özel amaçları ve bakış açıları değerlendirmeye alınmış; söz konusu alt problemler programların benzerlikleri ve farklılıkları bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu iki programa ek olarak yapılandırmacı yaklaşımı temel alan Türkçe öğretim programları, fen bilgisi öğretim programları, hayat bilgisi dersi öğretim programları ve matematik öğretim programları üzerine yapılmış araştırmalar incelenmiş; söz konusu programlarda görülen program yapısı ve eğitim felsefesi yaklaşımının Türk dili ve edebiyatı programlarında görülüp görülmediği ya da ne derece görüldüğü incelenmiştir. Dil ve edebiyatın yapısı gereği birbirinden ayrılamayacağı ve edebiyatın bir sanat olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak öğretim programlarının incelenmesi öncesinde sanat, dil ve edebiyat konularında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programı, Eğitim, Edebiyat, Beceri, Kazanım, Sanat, Dil.

ABSTRACT

A COMPARATİVE STUDY ON TURKİSH LANGUAGE AND LİTERATURE CURRİCULUMS

Educational philosophies and curricula; It is fundamental to the continuity of individuals, societies, cultures and states. In this study, 2011 Turkish Literature, 2011 Language and Expression and 2018 Turkish Language and Literature programs, which are based on the constructivist approach that entered into force in 2005, were examined in a comparative way. In the review, the approaches, starting points and aims of the programs, assessment and evaluation understandings, general structures, approaches to developing student skills, target acquisitions and durations, aims, special aims and perspectives were evaluated; these sub-problems were evaluated in the context of the similarities and differences of the programs. In addition to the two programs in question, studies on Turkish curricula based on the constructivist learning approach, Science curricula, life science course curricula and mathematics curricula were examined; It has been examined whether the program structure and the philosophy of education approach seen in the said programs are seen in Turkish language and literature programs or to what extent. Considering the fact that language and literature cannot be separated from each other due to their structure and literature is an art, evaluations were made on art, language and literature before examining the curriculum.

Keywords: Literature programs, Education, Literature, Ability, Learning outcome, Art, Language.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan gelişimi hayat boyu devam eder ve bu devamlılık tek ve benzersiz bir yapıda değildir. Her insan, genetik mirasıyla beraber yaşadığı çevreden kazandığı bilgi, beceri ve davranışlarla gelişimini sürdürür. Bu gelişim, her bireyde farklı süreçlerden geçer ve farklı sonuçlar doğurur. İnsanların eğitim ve öğretiminin sosyolojik bağlamda bir zorunluluk olduğu varsayımından yola çıkıldığında eğitim felsefeleri ve öğretim programlarının güncel ihtiyaçlara ve bireysel farklılıklara göre düzenlenmesi, değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerçeğiyle karşılaşılır. Eğitim felsefelerinde ve öğretim programlarında yapılan güncelleştirmeler, eğitimin her disiplin özelinde aynı ya da büyük oranda benzer olsa da temel alan özellikleri nedeniyle farklılık gösterebilir. Bu doğrultuda temel değişikliklerin dil ve edebiyat eğitimi bağlamında gösterdiği farklılıkların incelenmesi yerinde olacaktır.

Kaynağı yaşantılar ve hayal gücü olan edebiyatın (Aytaç, 2000: 9, akt. Eyüp, Yurt ve Stebler, 2012: 1120) eğitimi, insan yaşamıyla doğrudan ilintilidir. Edebiyat eğitimi; öğrencilere edebiyat tarihi, metin türleri hakkında bilgi ve dil becerileri kazandırmayı amaçlamasının yanında öğrencilerde estetik bir duyuş ve haz oluşturmayı da hedefler. Ayrıca bireyler edebiyat öğretimi sayesinde entelektüel ve toplumsal bir davranış modeli kazanır (Uçan, 2008: 63). Bu bağlamda değerlendirildiğinde edebiyat eğitimi kültürel aktarım, bireysel gelişim ve toplum dinamikleri açısından oldukça önemlidir.

İnsan ve toplum tarihinin gelişmesinde dil, temel taş niteliğindedir. Dil aracılığıyla bireyler, topluluklar ve kültürler varlığını koruyup sürdürebilir. Bu açıdan yaklaşıldığında da dil birleştirici bir niteliğine bürünmüş olur. Dilin birey, toplum ve kültür açısından öneminin içerisinde edebiyat sanatının hammaddesi olması da kültür aktarımı bağlamında önemli bir yer tutmaktadır.

İnsan yaşamının bir parçası olan sanatın, kendi içinde çeşitli ayrımları bulunur. Bu ayrımlar genellikle sanat dalının özünde bağlı olduğu varlık, olay, olgu ya da maddeye göre belirlenir. Edebiyat, dil aracılığıyla ortaya çıkmış bir güzel sanattır. Bu doğrultuda denilebilir ki güzel sanatların bir dalı olan edebiyat, dil sanatıdır. Dolayısıyla dil eğitimi ve edebiyat eğitimi birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak kabul edilebilir.

Dili iyi bilip kullanma birçok alanda kişiye yarar sağladığı gibi (Kavcar, 2019: 263) kişinin bireysel gelişimine ve psikolojik olarak aidiyet hissine de büyük katkı sağlar. Teknolojinin durdurulamaz bir şekilde ilerlediği, iletişimin hayatın hemen her alanında bir mecburiyet olduğu günümüz dünyasında bireylerin ana dillerini iyi bilmeleri ve kullanmaları hayatî bir öneme sahiptir.

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda dil ve edebiyat dersleri temel ders konumundadır. Ortaöğretim kurumlarındaki tüm sınıf düzeylerindeyse Türk dili ve edebiyatı dersleri haftalık en az beş saat olmak üzere ders planlamalarında yer almaktadır. Ayrıca söz konusu derste geçer not alınmadığı durumlarda öğrencilerin okullarından mezun olmaları söz konusu olmamaktadır. Tüm bunlar ışığında dil ve edebiyat dersinin ve öğretim programının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Öğretim programları, ülkelerin eğitim felsefelerinin aktarıldığı yazılı belgeler olarak düşünülebilir. Bu programlarda öğrenci gelişimi, ülke çıkarları, programın ait olduğu disiplin gibi birçok konu ve alanda öneriler mevcuttur. Bu önerileri dikkate alarak eğitim felsefesinin ve öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler ders planlaması yapmaktadırlar.

Cumhuriyet tarihi boyunca farklı yıllarda çeşitli yaklaşımların temel alındığı birçok program yürürlüğe konmuştur. 2005 yılından itibaren ise programlar yapılandırmacı yaklaşım temelinde düzenlenmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım, program hazırlanmasında ve uygulanmasında öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alan felsefesi, ölçme ve değerlendirmeyi çoğul bir bakış açısıyla ele alması gibi yönleriyle güncel ihtiyaçlara cevap verir niteliktedir. Ancak günden güne değişen ve gelişen dünyada her şey büyük bir hızla yıpranmakta, gücünü yitirmekte ve işlevsizleşmektedir. Tüm bu olumsuzluklara karşı önlem alabilmek, eğitim bağlamında olumsuzlukların üstesinden gelebilmek için yeni ve güncel programlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırmanın problem durumunu MEB tarafından yayımlanan 2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının ülkenin sosyolojik yapısı, bireylerin çeşitli yönlerden gelişimi, kültürel değerler, bireysel beceriler ve teknolojik gelişmeler gibi farklı alanlarda ne gibi bir değişikliğe ya da benzerliğe sahip olduğunu tespit etmek oluşturmaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Eğitim programları, güncel ihtiyaçlar ve bilimsel gelişmeler ışığında değişikliğe uğramaktadır. 2011 yılında yayımlanan Türk edebiyatı ve dil ve anlatım programları ile 2018 yılında yayımlanan Türk dili ve edebiyatı programının benzerlikleri ve farklılıklarının yanı sıra 2018 programının güncel eğitim-öğretim sorunlarına çözüm üretip üretemediği, eğitimin güncel ihtiyaçlarına cevap verip vermediği bu çalışmada incelenmiştir.

"Edebiyat nedir, edebiyatın işlevi nedir, sanat nedir?" gibi sorular uzun süredir bilimsel araştırmaların konusu olagelmiştir. Edebiyatın varlık olarak ve sanat olarak araştırılmasının ötesinde bir de eğitim boyutu söz konusudur. Edebiyat eğitiminin işlevi, amacı ve ders olarak edebiyat ile sanat olarak edebiyatın ayrımı da edebiyatın tanımı gibi uzun yıllardır tartışılmaktadır.

Edebiyat ne yalnızca kendini oluşturan harflerdir ne de o harflerin bir araya getirdiği kelimeler. Bu bağlamda edebiyat hem kendi hem de kendinden ötedir. Sartre'a göre (2005: 16), artık var olmaz, vardır. Varlık olarak edebiyatın özüne inildiğindeyse kelime, hece ve harfe sırasıyla rastlanır. Harf adı verilen sembollerin bir arada kullanılması sonucu toplumların ya da kültürlerin ortak uzlaşı olarak kabul ettiği dil meydana gelir. Bir sanat dalının özgüllüğünü o sanatın materyallerinin belirlediği (Pospelov, 1995: 83) kabul edildiğinde edebiyatın bir dil sanatı olduğu (Pospelov, 1995: 83) ortaya çıkar.

Eagleton'a göre (2012) ise edebiyatın bir özü olmadığı için, onun ne olduğunu tanımlamak güçtür. Bu doğrultuda edebiyatın ne olduğunu ne olmadığından yola çıkarak anlamamız gerekir. Bu değillemede edebiyat olmayanın, ilham vermeyen ya da yalnızca bilgi veren yazılar olduğu öne sürülmektedir. Edebî olanın tek bir özelliği olmadığı (Eagleton, 2012: 30) gerçeğinden yola çıkıldığında edebî olmayanın da tek bir özelliğinin olmadığını savunmak gerekir.

R.Wellek ve A. Warren'e göre (1983: 19), basit bir kabul olarak edebiyatı yazılı olan her şey olarak tanımlanabilir. Ancak bu tanım edebiyatı yalnızca yazılı kültürle sınırladığı için eksiktir. Bu sınıra ek olarak her yazılı metnin edebiyat olarak kabul edilmesi de bütünlükten yoksun bir tanımdır. Nasıl çıkan her ses müzik değil ve beyaz bir kâğıda sürülen her boya resim değilse yazılan her şeyin edebiyat kabul olmadığı da o denli açıktır.

Edebiyatın ne olduğu ya da ne olmadığı tartışmalarının yanı sıra edebiyat eğitiminin ne olduğu da bir o kadar önemlidir. Kavcar'a göre (1999: 2) edebiyatın ve eğitimin ortak noktası insandır. Edebiyatın her şeyden önce bir varlık oluşunun bir benzeri olarak eğitim de her şeyden önce bir varlık olarak kabul edebilir. Bu bağlamda edebiyat varoluşu anlamanın bir aracı (Dilthey: 1999: 34) eğitim de bu aracı tanıtma, gösterme ve uygulama envanteri olarak kabul görebilir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Bu araştırmanın problem cümlesini "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim programları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı olarak alt problem cümleleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

Alt Problemler

1. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının yaklaşımları arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?
2. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının hareket noktaları ve amaçları arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?
3. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme anlayışları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
4. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının genel yapısı ve yaklaşımı arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?
5. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının öğrenci becerilerinin geliştirilmesi yönünden farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?
6. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının hedef kazanımları ve süreleri arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
7. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı programlarının yapı bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
8. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının amaçlar, özel amaçlar ve bakış açıları bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan 2011 Türk Edebiyatı, 2011 Dil ve Anlatım, 2018 Türk Dili ve Edebiyatı programları ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Tanımlar, Güncel Türkçe Sözlük'ten alınmıştır. Bir sözcüğün birden fazla anlamı olması durumunda, çalışmada kullanılan anlamları dikkate alınmış ve bölüme eklenmiştir. Anlam sıralamaları Güncel Türkçe Sözlük'teki sıralamayla farklılık gösterebilir.

Sanat: Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık (1), belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım (2).

Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (1), Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür (2).

Dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban (1), bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi (2), düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı (3).

Eğitim Bilimi: Öğretim ve eğitimi kurallara bağlayan bilim kolu, eğitim, pedagoji.

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye.

Program: Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetişek (1), izlence (2), Okullarda, haftanın belli günlerinde, belli saatlerde verilecek dersleri gösteren çizelge (3).

Tablo: Birbiriyle olan ilgilerine göre düzenlenerek yazılmış şeylerin hepsi.

Beceri: Elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet (1), Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği (2).

Okuma: Okumak işi, kıraat.

Yazma: Yazmak işi, tahrir.

Konuşma: Konuşmak işi (1), dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat vb. konularda bilgi vermek için yapılan söyleşi, konferans (2).

Dinleme: Dinlemek işi.

Anlatım: Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir konuyu söz veya yazı ile bildirme, ifade.

Dil bilgisi: Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer (www.sozluk.gov.tr).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Edebiyat ve dolayısıyla edebiyata ait eser; biçim, içerik ve yapı bakımından biriciktir. Edebî ürünlerde bütün duygular derin bir ayrılmazlık içindedir (Sartre: 2005: 17) ve bunların içinden birini seçmek okura düşer. Ürünlerden alınan duygular da tıpkı eser gibi biriciktir, kişiden kişiye farklılık gösterir. Bu durum, edebiyatın temel iki boyutuna işaret eder: metin ve okur. Bir de bu iki boyut dışında edebiyatın yazar boyutu vardır. Böylelikle üçlü bir temele dayanan edebi ürün var oluşunu tamamlamış olur.

Edebi ürünlerin incelenmesi geçmişten bugüne metin, okur ya da yazar bağlamında ele alınmıştır (Moran, 1988). Bu üç başlıkta ürünler çeşitli açılardan ele alınarak değerlendirilmiş, eleştirilmiştir. Edebî ürün denildiğinde akla ilk olarak roman, hikâye, masal, tiyatro ve şiir gibi kurmaca türler gelmektedir. Daha sonra ise deneme, köşe yazısı, biyografi/otobiyografi, günlük gibi öğretici metinler akla gelir. Kurmaca ve öğretici olarak ana iki başlığa alınan türler de yine kendi aralarında sırasıyla; anlatmaya dayalı edebi metinler, göstermeye dayalı edebi metinler, coşku ve heyecanı aktaran edebi metinler; gazete çevresinde gelişen öğretici metinler, kişisel yaşamı konu alan metinler gibi alt başlıklara ayrılır. Tür bağlamında yapılan bu ayrımın temel ölçütü metindir. Her ne kadar metin bağlamında türler olarak bir ayrıma varılmış gibi görünse de edebî metin, Wellek ve Varren'in (1983: 14) de belirttiği gibi basit bir obje değil, çok yönlü anlam ve ilişkilerle tabakalaşmış çok karmaşık bir organizasyondur. Bu karmaşıklığa örnek olarak iç içe geçmiş türler gösterilebilir. Dostoyevski'nin "İnsancıklar" adlı eseri mektup şeklinde yazılmış bir romandır. Yine Hâlide Edip Adıvar'ın "Handan" adlı eseri mektup şeklinde yazılmış roman örneğidir. Oğuz Atay'ın "Tehlikeli Oyunlar" romanının içerisinde başkarakter Hikmet Benol'un Hüsamettin Tambay ile birlikte kaleme aldığı oyunlar, türler arasındaki geçişin bir başka örneği olarak gösterilebilir. Yine bir tiyatro eserinde şiire, mektuba ya da günlüğe rastlamak mümkündür. Tüm bu örnekler dikkate alındığında edebiyat adı verilen estetik alanının yayılımı ve sınırlarını çizmenin zorluğu ortaya çıkar.

Alberto Manguel (2010: 25), her kitabın kendi başına bir dünya olduğunu ve kitaplara sığındığını belirtir. Bu açıdan bakıldığında edebî eserlerin bireylerle duygusal bir bağının olduğunu düşünülebilir. Kişiler okuma edimini gerçekleştirirken salt bilgi elde edebileceği gibi okuduğu ürünle kişisel bir bağ kurup onu hayatının duygusal bir bölümüne de yerleştirebilir. Bu durum, edebiyatın bilimsel olarak ele alınmasının yanı sıra psikolojik olarak değerlendirilmesi gerektiğini de gösterir. Bireyin, hayatının herhangi bir döneminde okuduğu bir edebî ürün o bireyin tüm hayatını etkileyecek duygusal gelişmelere ortam hazırlayabilir. Burada edebiyatın okuma boyutu devreye girer. Okumak, bilimsel sınıflandırmanın dışında da tıpkı edebî eser gibi kişiden kişiye değişkenlik gösterebilir. Okumak Schopenhauer'e göre (2008: 9); harfleri, sözcükleri, cümleleri daha büyük anlam bütünlüklerine toplama işlemidir. Bu toplama işlemi bireylerin yaşantılarına, beklentilerine, kelime haznelerine, dikkat seviyelerine ve dolasıyla genel psikolojik durumlarına göre değişkenlik gösterebilir. Herhangi bir metinde yazılı herhangi bir cümle A kişisinde olumlu duygu durumlarına ve davranışlara ortam hazırlarken B kişisinde tam tersi etkiye sebebiyet verebilir.

2.1. Okuma Eylemi

Okuma eylemi Adler ve Doren'e göre (2011) başlangıç okuması, inceleyici okuma, analitik okuma ve sintopik (çoğul) okuma olmak üzere dört düzeye ayrılır. Bu incelemeye göre başlangıç okumasının tarihsel yapısı verildikten sonra bu okuma seviyesi kendi içinde de dörde ayrılır. Bu seviyeler okul öncesi dönem, birinci sınıf dönemi, dördüncü sınıf dönemi ve son olarak sekizinci sınıf düzeyi okumak olarak belirtilir. Başlangıç okuma seviyesi tamamlandığında kişinin gerek bir metni gerek de bir trafik işaretini/sembolünü kendi başına okuyabilir hâle geldiği kabul edilir. İnceleyici okuma, bir kitabın kişinin ilgisine hitap edip etmediğinin tespit edilmeye çalışıldığı düzey olarak gösterilir. Bir diğer değişle inceleyici okuma, bir kitap hakkında en kısa zamanda en fazla bilgiyi edinme okumasıdır. Üçüncü düzey okuma olan analitik okumada kitap adeta bir ameliyat masasına yatırılır. İçerik, içerikteki alt başlıkların birbiriyle olan ilişkisi, yazarın amacı gibi başlıklar altında bireyin kitap hakkındaki düşüncelerini not alması istenir. Bunun sonrasında metnin ve yazarın portresi çıkarılır. Detaylı bir okuma gerçekleştirilmiş olur. Son ve en üst düzey okuma olarak gösterilen sintopik (çoğul) okuma ise temelde, birden fazla kaynaktan kısa süre içerisinde ve belli bir konu üzerinde (örneğin, ilerleme) inceleyici ve analitik okuma yapmaya işaret eder. Bu tür okuma yapabilmek için bireyin öncelikle neyi bulmayı istediğini ve daha sonra hangi kaynaklara yönelmesi gerektiğini tespit etmesi gerekir.

Bu bölümde okuma eyleminin ne olduğu, nasıl yapılması gerektiği, yaş ya da seviye olarak hangi okuma türünün nereye denk düştüğü gibi konularda değerlendirilme yapılmıştır. Tüm bunlara ek olarak kişilerin, devletlerin ya da kurumların sahip olduğu "okuma kültürü"nün okuma eylemi için aslî bir önemi vardır. Okuma kültürünün bulunmadığı bir yerde herhangi bir düzey okumanın devamlılığını sağlayamayacağı, gelişim gösteremeyeceği açıktır. Okuma kültürü, bireylerin okuma eylemiyle edindikleri becerileri toplumdaki bir yaşam kültürüne dönüştürmeleri (Sever, 2013: 10) olarak kabul edildiğinde söz konusu kavramın okuma eylemi ile günlük yaşamı ne denli birleştirdiği ve okumanın gündelik yaşamda ne denli önemli olduğu ortaya çıkarılmış olur. Sever'e göre (2013: 10), bu kültür birbiriyle ilişkili ve birbirini bütünleyen birçok beceriyi içeren bir süreçtir. Bu sürecin ilk basamağı görsel okuryazarlık, ikici basamağı okuma-yazma becerisi edinme ve üçüncü basamağı okuma alışkanlığı becerisi edinme olarak belirtilir. İlk iki basamak Adler ve Doren'in görüşleriyle örtüşürken üçüncü basamakta okumanın farklı bir boyutuyla karşılaşılır.

Bir dil sanatı olan edebiyatta sanatçılar, yazdıkları dilin en yetkin örneklerini usta bir anlatımla okura sunar. Usta anlatımın yanında öznel gerçekliklerini de okurla paylaşır yazarlar. Paylaşılan metin ve onu kaleme alan yazar sayesinde okurlar; belki de hiç yaşamayacakları, tanık olamayacakları durumları, kişileri (Sever, 2013: 31-32) okuma eylemiyle tanımış olur. Bu tanıma serüveni, bireyin hayatında bir alışkanlık hâline dönüştüğünde birey, okuma kültürünü edinmiş ve yaşadıklarından çok daha fazlasını yaşantısına eklemiş olur. Okuma alışkanlığı sayesinde hayâl dünyası, düşünme becerileri, empati yeteneği, kelime dağarcığı gibi birçok bireysel özelliği gelişen kişinin kendindeki gelişmeleri yaşadığı topluma aktarması ve o toplumda bu deneyimlerini davranışa dönüştürmesi de kaçınılmaz hâle gelir. Okuma alışkanlığı edinmiş kişinin çevresiyle kurduğu iletişim, anlama ve anlatma becerileri de doğal olarak gelişmiş olur.

Saydam'a göre (2015: 9) insan yaşamının asıl endişesi, kendinin tedavisi, yani kendi eksikliklerinin tamamlanmasıdır. Bu ruhsal tamamlanma, edebiyat sanatı bağlamında, kimi zaman yazma kimi zaman okuma kimi zaman da çeşitli dil aktiviteleri olarak gerçekleşebilir. Dünya, insanı belirli bir davranışa zorlar (Jung, 2015: 55). Zorlanan insanın zihinsel aktivitelerini özgür bir biçimde gerçekleştirebilmesi kişisel serüven ve gelişimini daima sürdürmekte yatar. Bunu yapabilmesi içinin de kişinin kendi yaşamı dışındaki yaşamlarla, deneyimlerle tanışması; o deneyimleri zihin süzgecinden zihni göz ardı etmeden geçirmesi ve

kişisel bir sonuca varması oldukça önemlidir. Bu kişisel sonucun ortaya çıkmasında sözü edilen okuma eylemi ve okuma alışkanlığı önemli bir yere sahiptir. Söz konusu iki kavramı içine alan okuma kültürü dilin gelişiminde önemli bir yere sahiptir ve Wittgenstein'ın belirttiği gibi (2004) dilin sınırları dünyamızın sınırlarıdır.

2.2. Yazma Eylemi

İnsana ait bir yeti, beceri olan dil, edebiyatın temel unsuru olmakla birlikte bu yetinin ustaca kullanımına bağlı olarak edebiyat ya da edebî ürünler meydana gelir. Edebiyatın diğer sanat dallarından teorik olarak ayrılmasının yanında bir de uğraştığı kavram bakımından diğerleriyle bir farklılığı söz konusudur. Edebiyat, "hakikât"i verme iddiasındadır (Wellek ve Warren, 1983: 20). Burada kullanılan hakikât kelimesiyle görünenin ardındaki aslolan işaret edilmektedir. Edebiyata ait türler dikkate alındığında kimi eserlerin gerçeklikten kopmuş olduğu, gerçekle herhangi bir bağının olmadığı düşüncesi oluşur. Örneğin, fantastik bir romanda okurun karşısına kolaylıkla çıkan sihir, ejderha gibi hayâlî ürünler vardır. Bu tür örnekler her ne kadar edebiyatın gerçekle bir bağının olmadığına işaret etse de özde insan zihninin hakikâtini gösterir. Romanda, hikâyede, şiirde, tiyatroda kısacası herhangi bir edebiyat türünde okurun karşısına çıkanlar; günlük hayatta karşılaşılmayacak bir türde yapıya sahip olsalar da temelde yazarın zihnine ve dolayısıyla yazarın hakikâtine işaret ederler. İçinden saldıran şeyleri (Jung, 2001: 231) kâğıda ve kaleme döken yazarlar, içsel rahatlamayı ancak ve ancak bu boşaltım sayesinde yaşayabilirler. Bunun sonucunda yazarlar dünyaya oranla daha önemli olduğunu (Sartre, 2005: 47) düşünür. Hem bir yaratma süreciyle ulaşılan tamamlanma ve rahatlama hissi hem de dünyadaki genel geçer yapılara kıyasla daha önemli olma düşüncesi sanatsal yaratımın anahtarı konumundadır. Fakat yazma eylemi her ne kadar zihinsel rahatlamayı barındırsa da okuma eylemine bağımlıdır. Okuma eylemi ne denli gelişirse yazma ve kişisel ifade edimi de o denli gelişir.

Dille içli dışlı olan yazar, kendini onun aracılığıyla ifade ederken aynı zamanda dilden uzaklaşmış da kabul edilebilir. Psikanalize göre kendini ifade ederken yazar, ifade aracı olan dil tarafından saldırıya uğrar. Bu saldırıya bir karşılık verebilmek için de hâlihazırdaki dili alışılmışın dışında ve ötesinde kullanması gerekir. Bu kullanım eğer gerçekleşirse estetik yaratım meydana gelir. Bu doğrultuda Lukacs'a göre (1978: 49/4), her çalışma nesnelerden ve yasalardan oluşan bir bütünü şart kılar. Yazma eyleminin bütününü de okuma eylemi ve dille mücadele oluşturmaktadır.

İnsanın kendini dışa vurduğu alanlardan biri olan yazma (Özbay, 2011) hem sanat anlamında hem de günlük yaşamda önemli bir yere sahiptir. TDK Güncel Sözlük'üne göre (www.sozluk.gov.tr) yazmak, söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak; yazı ile anlatmak, yazıya dökmek; yazar olarak görev yapmak; yazı ile bildirmek, haber vermek; bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak; sayaç vb. sayılarla niceliği belirtmek; kaydetmek bir göreve almak şeklinde birden çok tanıma sahiptir. Bu tanımlardan yola çıkıldığında bireyler yazarak bir rahatlığa erişebilir, gündelik bir işte işini sonuca vardırabilir ve sanatsal bir yaratıma imza atabilir. Yazı, bu bağlamda eski dönemlerden bu yana insan yaşamındaki önemini koruyagelmiştir.

Yazının psikoloye göre bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç boyutu vardır (Tseng ve Chow 2000: 83; Rubin ve Handerson, 1982: 17; Rosenblum,Weiss ve Parush 2003: 15). Okuma ya da çeşitli yaşantılarla elde edilen bilgilerin zihinsel süreçten geçmeleri bilişsel, bu bilgilerin akıcı bir üsluba, yalınlığa, özgünlüğe ve estetiğe sahip olması duyuşsal ve son olarak söz konusu bilgilerin kalem, kâğıt, klavye gibi kasların işe koyulduğu, hareket gerektiren bir eylemle somutlaştırılması da yazının psikomotor boyutunu kapsamaktadır.

Yazma sürecinde birtakım problemlerle karşılaşılabilir. Bu problemlerin üstesinden gelinebilmesi için planlı yazma yoluna gidilir. Planlı yazma, hazırlık, taslak oluşturma, düzenleyerek yazma, gözden geçirme, yayımlama-paylaşma (Toth ve diğerleri, 1990; Tompkins, 1998; Mc Callum ve diğerleri 1998; akt. Akyol, 2006) aşamalarından oluşur.

Millî Eğitim Bakanlığı Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı'na göre (MEB, 2018) Türk dili ve edebiyatı dersi kazanımları; "okuma", "yazma" ve "sözlü iletişim" olarak üç ana başlıkta toplanmıştır. Programa göre öğrencilerden her ünite sonunda okuma becerisiyle bağlantılı yazma etkinliği istenmekte ve yazılacak metinle ilgili ipuçları ya da yönlendirmeler bulunmaktadır. Söz konusu yazma etkinliklerinde öğrencilerin bir ya da birden fazla (örneğin, iç konuşma, bilinç akışı) tekniği kullanmaları istenmektedir. Bu etkinlikler, öğrencileri üniteden üniteye farklılık gösterse de planlı ve yaratıcı yazmaya yönlendirmektedir.

2.3. Edebiyat Eğitimi

Kant'a göre (2009: 38), bir insanın kendini adayabileceği ve ödev olarak üstlenebileceği en büyük güç ve en büyük sorun eğitimdir. Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve amaçlı olarak istenilen değişiklikleri meydana getirme sürecidir (Ergün, 2015: 1). Edebiyat, her şeyden önce estetik bir duyuşu ifade ettiğinden dolayı (Gözütok ve Demir, 2017) genel bir tanımına ulaşmak oldukça güçtür. Önceki bölümlerde bahsedilen bu güçlüğe karşın Bilgegil'e göre (1980: 1-18) ise edebiyatın, ahlakî bir anlam, dile ait bilimler, güzel yazma sanatı ve onun öğretimi, edebî yazılar, bir konu ile ilgili yayınlar, gereksiz yere sözü uzatmak, süslü sözler söylemek olarak altı farklı tanımı vardır. Eagleton'a göre (1990: 24) ise edebiyat, Beowulf'tan Virginia Woolf'a kadar belli yazı türlerinin sergilediği bünyevî bir nitelik veya nitelikler kümesi olmaktan ziyade insanların yazıyla ilişki kurma biçimleri olarak düşünülebilir. Bu bağlamda her ne kadar edebiyat sanatı hakkında tanımlar bulunsa da kesin bir sonuca ulaşmak güçtür. Neyin edebiyat olduğu ya da neyin olmadığı, edebî olanın koşulları, dilin imkânları, toplumun yapısı gibi birçok unsur; kesin sonuca ulaşmayı zorlaştıran etmenlerden bazılarıdır.

Edebiyat güzel sanatların bir koludur (Macit ve Soldan, 2004: 8). Aksan'a göre (2003: 12), söze dayanan yazılı ya da sözlü bütün sanatların hammaddesi dildir. Bu doğrultuda edebiyat bir dil sanatı olarak kabul edilebilir. Dil, tarih öncesinden bu yana insanların birbiriyle iletişimindeki en önemli unsurdur. Kerimoğlu'na göre (2017: 2) dil, insanın ürettiği bir araçtır ve insanlar dünya gerçeğini çoğu zaman bu araç sayesinde anlamaya çalışır. Edebiyat eğitimi de her şeyden önce bir dil eğitimidir. Edebiyat eğitiminin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için bireylerin eğitim gördükleri dilin yapısına, dizgisine, anlam kümelerine ve kullanışlarına hâkim olmaları ve aynı zamanda o dilin inceliklerini, kelime hazinesini iyi bilmeleri gerekir. Bir dilin söyleyiş incelikleri bilinmeden o dilde edebiyat ürünleri meydana getirmek ya da o dilin edebiyat eğitimini vermek mümkün görünmemektedir.

Edebiyat eğitiminin amacı, öğrencilere edebî eserleri tanıtmak, açıklamak; onlara estetik zevk kazandırmak; onların zihin becerilerini geliştirerek kendilerini yazılı ve sözlü olarak doğru ve eksiksiz ifade edebilmelerini sağlamaktır (Keklik ve Savran: 2015). Metinler yoluyla öğrencilere kazandırılmak istenen bu ve benzer beceriler, ülkelerin eğitim sistemlerine göre benzerlik ya da farklılık gösterebilir (Çetin ve Eskimen, 2016).

Edebiyat eğitimi ve öğretiminde üç temel yaklaşım söz konusudur. Bu yaklaşımlar şöyle sıralanabilir:

a. Yoğunlaştırıcı yöntem ve yaygınlaştırıcı yöntem: Yoğunlaştırıcı yöntem, sınırlı sayıda metin üzerinde derinleşerek incelemeye dayanır. Diğeri ise temsil edici eserlerden örnekler seçilmesini ve pek çok eser okutulmasını hedefler. Bugün Avrupa ülkelerinden pek çoğunda bu iki yöntem, değişik ölçüler içinde birleştirilerek uygulanmaktadır.

b. Enstrümantalist yöntem ve hümanist yöntem: Hemen hemen aralarında bir ayrım olmayan ve birleşik olarak kullanılan iki yöntemdir. İlki, edebiyatı dil yeteneklerini geliştirmede bir araç olarak kullanma fikrini, hümanist yaklaşım ise, edebî metinlerin öz değerlerinin üzerinde durmayı ön plana alır.

c. Tematik yöntem ve kronolojik yöntem: Kronolojik yöntem, geleneksel olarak benimsenegelen yöntemdir; yani eseri tarihsel bir çerçeveye oturtarak, her eseri ve yazarı ait olduğu çağ içinde ve diğer çağlardaki eserlerden farklılıklarına göre değerlendirmektir. Tematik yöntem ise, aynı temanın farklı örneklerde işleniş biçimleri arasında karşılaştırma yapma özüne dayanmaktadır (Marshâll 1994: 62-66; akt. Alpaslan, 2000: 185-200).

Millî Eğitim Bakanlığı 2011 yılı Türk Edebiyatı Öğretim Programı'na göre (MEB, 2011a: 1) edebiyat eğitimi; estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerleri somut olarak ifadesi ve yorumlanması, sürdürülen hayatın farklı bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirilmesi bakımlarından son derece önemlidir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı (MEB, 2018) incelendiğinde, edebiyat eğitimiyle dört temel dil becerisinin yanı sıra öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler; bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme, görsel okuryazarlık, iletişim ve iş birliği, medya okuryazarlığı, yaratıcı düşünme olarak sıralanmaktadır. Bu yeterlilik ve beceriler, ünite süre ve içerikler tablosunda okuma, yazma ve sözlü iletişim başlıkları altındaki açıklama ve etkinlikler ile ilişkilendirilmiştir. Programa göre öğrenciler; 9,10,11 ve 12. sınıf düzeylerinde tematik yöntem bağlamında edebiyat eğitimine tabi olurlar. Her sınıf düzeyine göre kurmaca ya da öğretici metinler verilir. Bu metinler üzerinde yapılan okuma etkinliğinin ardından ünite sonlarında ünitedeki konuyla ilgili yazma ya da sözlü iletişim becerisine yönelik çalışmalar yapılması istenir. Programdan anlaşılacağı üzere, öğrencilerin aktif bir şekilde edebiyat eğitimine dâhil edilmesi, olumlu bir uygulama olarak düşünülmektedir.

Yazın ve kültürel birikimi öğreten derslerin olmasının toplumsal hafızaya sağladığı katkının açık olmasıyla (Günay, 2006) birlikte bu derslerin, toplumdaki bireylerin dünyayı anlamlandırmasına, kendini ifade etmesine ve genel manada kişisel gelişimine katkı sağladığı da bir başka gerçektir. Güzel'e göre (2006) edebiyat eğitimi, bireye, estetik bakış açısı

kazandırmak; edebiyat, dil bilgisi ve yazılı-sözlü anlatım (kompozisyon) şeklindeki üç alana ait birikimden hareketle bireyin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmek ile edebiyatı bir araç şeklinde değerlendirip bireyin eğitimine katkı sağlayan temel alanlardan biri olarak kullanmak; bireyin edebiyattan yararlanarak gündelik yaşamına ait duyuş, düşünüş ve davranış şekilleri geliştirmesine yardımcı olmak üzere iki temel amaca sahiptir. Söz konusu amaçlar incelendiğinde edebiyat eğitiminin birey üzerinden toplumsal manada ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bir toplumun duygusal ve iletişimsel ilerleyişi temelde dille ve onun devamında edebiyat ve edebiyat eğitimiyle paralellik göstermektedir. Edebiyat eğitimi kısaca, metinlerdeki sanat değerlerini sezmeyi, dilin metinde kazandığı anlamları kavramayı ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazandırmayı amaçlar (Eyüp, Yurt ve Stebler: 2012).

2.4. Öğretim Programları

Eğitim programı ile ilgili kararların ve öğretim stratejilerinin şartlara ve öğrencilere en uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir (Burke-Sinclair, 2012: 32, akt. Erdem, 2017: 103). Varış'a göre (1994), eğitim programları, herhangi bir okul veya eğitim kurumunda yer alan bütün eğitim faaliyetlerini, kurum içi ve kurum dışı eğitim etkinliklerini içine alan programlardır. Öğretim programları ise eğitim programları içinde yer alır ve öğretme-öğrenme süreçleri ile ilgili tüm etkinlikleri kapsar. Demirel'e göre ise (2013: 6) öğretim programı, bir okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir. İki tanımdan yola çıkarak eğitim programlarının öğretim programlarını da içine alan bir süreç olduğu, bu sürecinse öğretim programlarıyla uygulandığı kabul edilebilir. Eğitim programlarında herhangi bir disipline, derse yönelik bir süreç planlanırken öğretim programında bu planlanan sürecin hangi araçlarla işe koyulacağı belirlenir. Bu bağlamda öğretim programları, neyin nasıl yapılacağına rehberlik eden yöntemler bütünüdür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş tarihi 1923'ten bu yana Millî Eğitim Bakanlığı tarafından farklı yıllarda birçok Türk dili ve edebiyatı programı uygulamaya koyulmuştur. Bu programlar sırasıyla 1924, 1927, 1928, 1929, 1934, 1950, 1957, 1976, 1992, 1995, 2005, 2015 ve 2018 şeklindedir. Geçmişten bu yana uygulamaya koyulan programlar incelendiğinde 2006 yılında yayımlanan ve uygulamaya konulan program ile eğitim ve öğretim felsefesinde değişikliğe gidildiği görülmektedir. Söz konusu program ile yapılandırmacı yaklaşım tüm öğretim programlarında temel alınmaya başlanmış, öğrenci merkezli eğitim ve öğretime geçilmiştir.

Türk dili ve edebiyatı dersi, temelini ana dil eğitimden almaktadır. Kültürün ve insanları birbirine yaklaştırmanın temel ögesi olan dilin (Kavcar, 2019: 262) öğretimi toplumların geleceği ve kültür aktarımı açısından önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda Kavcar'a göre (2019: 264) Türk dili ve edebiyatı dersi diğer tüm derslerin temelidir. Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda ve sınıf düzeylerinde Türk dili ve edebiyatı dersi zorunlu ders olarak ve her sınıf düzeyinde en az beş ders saati olarak okutulmaktadır. Ayrıca herhangi bir ortaöğretim kurumundan Türk dili ve edebiyatı dersi geçer notunu almadan mezun olmak mümkün değildir.

Dil öğrenimi ile insanlar zihinsel ve duygusal olarak sonsuz bir gelişim sürecine girer. Öğrenilen dil ile birlikte o dilin sahip olduğu tarih, kültürel birikim ve yaşantılar dili öğrenen bireye aktarılır. Bu doğrultuda bireyin yaşamı ve hayal dünyası hızla gelişir. Aynı zamanda dil ile birlikte bireylerin problem çözme, iletişim kurma, toplumsal değerleri algılama, kendini anlatma, olay ve olguları anlama becerileri de büyük ölçüde gelişim gösterir.

Kavcar'a göre (2019: 266) ana dil eğitimi dinleme, okuma, yazma ve konuşmayı içine alan dil becerileri ile dil ve edebiyat üzerine bilgiler olmak üzere iki ana başlığa ayrılır. Hazırlanan programlarda, bu iki ana başlıktan dil becerilerine daha fazla ağırlık verilmeli ve programın içeriği buna göre düzenlenmelidir.

2005 yılından itibaren uygulamaya konan yapılandırmacı yaklaşıma göre "Dil edinilmez, öğrenilir.". Söz konusu yaklaşımda Güneş'e göre (2013: 616) dil öğrenme bireyin aktif çabalarıyla ve sosyal etkileşimlerle gerçekleşir. Bu doğrultuda öğrencilerin öğretim programlarıyla sosyal etkileşimlere, dil öğreniminde aktif olabilecekleri etkinliklere yönlendirilmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Bu süreçte öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin öğrencileri doğru yönlendirmesi ve öğrencilerin dili doğru öğrenip uygulamalarına yardımcı olması gerekmektedir.

Günümüzde çoğu ülkenin eğitim programında yapılandırıcı yaklaşım ve öğrenci merkezli eğitim anlayışı hâkimdir (Güneş, 2013: 622). Bu yaklaşımda yeni dil bilgisi, tümevarım modeli ve sezdirme yöntemi kullanılmaktadır (Güneş, 2013: 71). Yapılandırmacı yaklaşıma göre eğitim, öğrencilere bilgi aktarma işlemleri olarak değil, bilgileri zihinde yapılandırma işlemleri olarak ele alınır (Basque, 1999; akt. Güneş, 2013: 175). Bu anlayışa göre dili temel alan derslerde "metin" önemli bir yere sahiptir. Eski programlar incelendiğinde metinlerin dil öğrenimi için bir ön koşul olarak görüldüğü ve bu doğrultuda derinlemesine incelendiği hatta metinlerin dilin önüne geçtiği uygulamalarla karşılaşılmaktadır. Bu anlayış

metni bir araç değil amaç olarak kabul etmesi dolayısıyla metin öğretimi olarak adlandırılabilir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre ise metin bir amaç değil dil öğreniminde kullanılan bir araçtır. Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte metin öğretimi değil metinle öğrenme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu anlayışta metinler, öğrencilerin iletişim becerisini geliştirmede katkı sağlar ve öğrencilerin aktif olarak öğrendiği bilgileri günlük yaşamda işe koşmalarında yardımcı olur. Bu yaklaşıma göre dilin özel yönlerini ve kurallarını tanımak yeterli değil, dilin kullanım kurallarını da öğrenmek gerekmektedir (Güneş, 2013: 623). Yine bu yaklaşımda metinden yola çıkarak dilin yapısal kuralları öğrencilere sezdirilmekte ve bu kuralların nasıl uygulamaya koyulacağı örtülü olarak verilmektedir.

Mlcakova'ya göre (2013: 13, akt. Çelik, 2018) dünyada güncel üç farklı edebiyat öğretim modeli bulunmaktadır:

1. Kültürel Model

2. Dilsel Model

3. Bireysel Model

Kültürel modelde edebî ürünler aracılığıyla öğrencilerin yaşadıkları bölge ve dünyadaki kültürleri tanımaları istenir. Dilsel modelde ise metinler aracılığıyla öğrencilerin temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini edinmeleri sağlanır. Bu model daha sonra detaylı olarak incelenecek olan 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı ile benzerlik göstermektedir. Bireysel modelde ise öğrenciler kendi seçimleri doğrultusunda edebî ürünlerle ilgilenir ve bu ürünler üzerinde detaylı çalışmalar yapar.

2.5. Edebiyat Öğretiminde Karşılaşılan Zorluklar

Dikey düzlemde (paradikmatik) gerçekleştirilen bir yaratım olan sanatın (Uçan, 2006) var olma süreci kadar öğretim ve aktarım süreçleri de hayli önemlidir. Hiçbir sanat yalnızca yaratıcısını ilgilendirmez. Meydana geldiği andan itibaren sanat eseri, sosyolojik bir gerçek olarak kabul edilebilir. Söz konusu eser çağının hemen her alandaki özelliklerini üzerinde taşır. Bu da esere toplumsal ve tarihsel bir gerçeklik verir. Bu gerçekliğin sahip olduğu bir önem varsa söz konusu önem, çeşitli bireylere aktarılır. Bu yolla sanat öğretimi ve eğitiminin yolu açılmış olur. Edebiyat öğretimi de diğer sanatların öğretimi gibi sosyolojik bir gerçeklik ve öneme sahiptir.

Bir sapma olarak yazınsal dil (Uçan, 2006), kendi içinde bir bütünlüktür. Bu bütünlük; kendine has ses ve söyleyiş özellikleri, bağlaştırma ve bağdaştırmaları bulunan bir yapıya evrilir. Dilin söz konusu şekilde üst düzey kullanıma ulaşabilmesi için dil ve yazın öğretimine önem verilmesi gerekir. Sever'e göre (2018: 6), dil öğretiminin bilgi aktarmacılığından uzaklaşıp çok uyaranlı eğitim ortamlarında öğrencilerin duygu ve düşünce evrenlerini geliştirme amacına yönelmesi gerekir.

Dil bilgisel ve bilimsel özellikler, bir dilin temeline işaret eder. Bununla beraber, insan dilinin ayırıcı bir özelliği olan söz dizimi (Kerimoğlu, 2017: 2) dil öğretiminde vazgeçilmez olarak görülmektedir. Temel özelliklerin yanında üst düzey becerilerin de yalnızca bilgi aktarımı yoluyla öğrencilere verilmesi hem dil öğretiminde hem de bir dil sanatı olan yazın eğitiminde birtakım sorunlara neden olmaktadır.

Geçmişten bugüne edebiyat programları ve edebiyat öğretimi; gerek öğretmenler gerek öğrencilerin dâhil edildiği nicel, nitel ya da karma çalışmalar yoluyla değerlendirilmiştir. Balcı, 2002; Işıksalan, 2011; Günay, 2006; Uçan, 2006; Coşkun, 2006; Çalışkan, 2006. Bu çalışmalara ek olarak Kantemir,1974; Sever, 1985; Munzur, 1999; Gücüyeter, 2020; Baltoprak-Kırmacı, 2006; Hunutlu, 2007; Kurudayıoğlu, Şahin ve Çelik, 2008; MEB-TTK Başkanlığı,2008; Türkyılmaz,2008, Akcaoğlu-Saydım, 2009; Aslan ve Güneyli, 2009; İspirli ve Gülbahçe, 2009; Aslan, 2010; Ceyhan, 2010; Epçeçan ve Epçeçan, 2010; Vicdan, 2010; Kurudayıoğlu ve Çelik'e ait yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarında, öğretmenlerin ders saatinden, sınıfın fiziki şartlarından, ders kitaplarından ve öğrenci ilgilerinden dolayı edebiyat öğretiminde bazı zorluklarla karşılaşıldığını ifade ettiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu çalışmada nitel araştırmaya bağlı olarak betimsel modellerden tarama yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, toplumsal sistemlerin derinliklerinin keşfedilmesine yarayan (Özdemir, 2010: 326), neden sonuç ilişkisinden ziyade olay ya da olguları kendi bağlamlarında ya da sınırlıklarında değerlendirmeye alan araştırmalardır. Araştırmanın desenini ise durum çalışması oluşturmaktadır. Tarama yönteminde, incelenen olay ya da olgularla ilgili bilgi ve belgelerin incelenmesi söz konusudur. Bu yaklaşımda zaman, oldukça verimli kullanılmaktadır. Ayrıca elde edilen veriler yazılı kaynaklara dayanıyor oluşu araştırmanın güvenirliği ve kanıtlanabilirliği açısından önemli görülmektedir. Betimsel modellerde, elde edilen veriler sınıflandırılır. Sınıflandırmanın yanında verilerin yorumlanması da söz konusudur. Kısaca betimsel modellerde, verilerin sınıflandırılması ve yorumları birlikte yürüyen bir süreçtir.

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Çalışmanın evrenini ve örneklemini, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Özel İhtisas Kurulu tarafından hazırlanan 2011 Türk Edebiyatı ile 2011 Dil ve Anlatım dersleri öğretim programları ve yine Kurul tarafından hazırlanan 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmada MEB tarafından yayımlanan öğretim programları kullanılacaktır.

Hazırlık: Kasım, 2020 – Aralık, 2020

Veri Toplama: Ocak, 2021 – Şubat, 2021

Değerlendirme: Mart, 2021 – Nisan, 2021

Basım: Mayıs, 2021 – Haziran, 2021

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi betimsel analiz yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda elde edilmiş veriler genel bir çerçevede birleştirilmiştir. Birleştirilen veriler de temalara göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan veriler araştırmanın temasına göre işlenmiştir. Ardından elde edilen tüm bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır.. Bu işleyişle elde edilen veriler tematik olarak sınıflandırılmış, incelenmiş, açıklanmış ve birbiriyle ilişkilendirilmştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

1.Millî Eğitim Bakanlığı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları

Bu başlık, alt problem maddelerinden ilki olan, "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının yaklaşımları arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?" maddesi ile ilişkilendirilmiştir.

Dünyadaki gelişmeler, teknolojideki ilerlemeler ve bireylerin değişen ihtiyaçları toplumu ilgilendiren her alanda olduğu gibi öğretim programlarında yenilenme ve değişim olarak kendini gösterir. Bu bağlamda edebiyat, insanlığın ilk dönemlerinden bu yana insana özgü bir ihtiyacı karşılamaktadır (MEB, 2011a). Edebiyat, güzel sanatların işitsel sanatlar bölümüne dâhil bir dil sanatıdır. Dilin de en temel unsuru seslerdir. Seslerin belli kurallar dâhilinde anlam kazanmalarıyla heceler, hecelerin yine belli kurallar çerçevesinde anlamlı birliktelik oluşturmasıyla kelimeler ve aynı şartlar dâhilinde kelimelerin uygun sözdizimleriyle cümleler oluşur. Cümlelerin anlamsal bir bütünlük oluşturmasıyla da metinler oluşur. Metin, yazın sanatının ve dil öğretiminin temelinde yer alır. Metinler aracılığıyla dünya tarihinin mirası gelecek nesillere aktarılır. Metnin üretildiği döneme kadar gelişen kültür, metin aracılığıyla kalıcı niteliğe sahip olur. Türk dili ve edebiyatı programları kapsamında edebî metinler, kendine özgü birer iletişim aracıdır ve yorumlandıkça anlam kazanır. Söz konusu metinlerin anlamı yoktur anlamları vardır (MEB, 2011a). Edebî metinlerdeki söz konusu çokanlamlılık da yine edebiyat sanatının, bireylerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarına yönelik bir ispat niteliğindedir. Edebiyat eğitimi kısaca, bu metinlerdeki sanat değerlerini sezmeyi, dilin metinde kazandığı anlamları kavramayı ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazandırmayı amaçlar (MEB, 2011a).

Araştırma konusunun bir bölümü olan 2011 Türk Edebiyatı ile 2011 Dil ve Anlatım Programları incelendiğinde Türk Edebiyatı Programı'nın haftalık üç (3) ders saati ile sınırlı olmak üzere öğrencilere edebî metinler (roman, hikâye, şiir, tiyatro) aracılığıyla öğrencilerin sanat duyuş ve görüşlerini geliştirmek amaçlandığı görülmektedir. Haftalık iki (2) ders saati sınırıyla da Dil ve Anlatım derslerinde öğrencilere dil bilgisi öğretimi ve dilin inceliklerinin kavratılmasının ve bunlara ek olarak anlatımın derinliklerinin sezdirilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Güneş'e göre (2013: 172); bir metni okuma, anlama ve üretmenin en önemli anahtarı dil bilgisidir. Ancak dil bilgisi kurallarını ezberleyerek hiç kimse iyi, doğru ve güzel yazı yazamamış ve arzu edilen düzeyde konuşamamıştır (MEB, 2011b). Dolayısıyla dil bilgisi

kurallarının ezberlenmekten ziyade kavranması ve uygulanması önemlidir. Dilin temelinde yatan seslerin her birinin kullanıldığı yere göre değişkenlik gösterebilen bir anlamı ve çağrışımı vardır. Kullanıldıkları yere göre oluşabilen bu anlam ve çağrışımlar dizisine ek bir de kelimelerin var oluşundan gelen anlam ya da anlamları bulunmaktadır. Tüm bunlar düşünüldüğünde dil ve anlatımın, dil bilgisinin ve tüm bunları uygulayabilme, üst düzeyde kullanabilme becerisinin önemi ortaya çıkacaktır. Dil ve Anlatım Programı'na göre (MEB, 2011b) derste, öğrencilerin Türkçenin ifade gücü ve imkânlarını; dinleme, konuşma, okuma, anlama ve yazma becerilerini geliştirerek anlamaları; programda yer alan ünitelerde sıralanan kazanımlar, verilen etkinlikler ve açıklamalar doğrultusunda Türkçeyi kullanma becerilerini olgunlaştırmaları; yine bu dille bireysel ve toplumsal düzeylerde kültür zenginliklerinin bilincine ulaşmaları amaçlanmıştır.

2.Öğretim Programlarının Hareket Noktaları ve Amaçları

Bu başlık, alt problem maddelerinden "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının hareket noktaları ve amaçları arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?" adlı ikinci madde ile ilişkilendirilmiştir.

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2018). Bu doğrultuda Türk Dili ve Edebiyatı Programı'na göre (MEB, 2018), liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Türk Edebiyatı Programı'nda ise (MEB, 2011a), özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen; başta sanat metinleri olmak üzere, yine her türlü metni zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenekle ilişkisi bakımlarından inceleyip çözümleyen ve yorumlayabilen; benzer ve farklı metinleri birbiriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu program ışığında ortaöğretimini tamamlayan öğrencilerden gündelik her tür yazışmalarını yapabilmelerinin yanı sıra eğitimini ve öğretimini aldıkları dilde sanat eseri üretebilme becerisi edinmeleri beklenmektedir. Bu beceriye ek olarak Türk dilinde üretilmiş bilimsel ve sanatlar metinlerin yorumlanabilme

yetisinin de öğrencilere aktarılması hedeflenmektedir. Öğrencilerin yapılandırmacı yaklaşıma paralel bir şekilde bilgiyi ezberlemeleri değil, edindikleri bilgi ve becerilerilerle yaşam tarzlarını birleştirmeleri, evrensel gelişmelere açık olmaları ve kendi kimliklerinin farkında olmaları hedeflenmektedir. Dil ve Anlatım Programı'nda ise (MEB, 2011b), programın hareket noktası dili kullanmanın, bilgiden çok beceriye dayandığı gerçeğidir. Dil, her ne kadar varlıksal bir canlılığa sahip olmasa da kullanım açısından canlı olma kimliğine sahiptir. Bu kimliği dolayısıyla dilin salt kurallar dizini olmadığı, uygulama/kullanma alanına, anına göre değişebildiği gerçeği; dilin kullanımına yönelik becerilerin önemini açıkça göstermektedir. Bu bağlamda dil, kurallarının ve mevcut kullanımlarının da ötesinde bir beceriyle ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla dile yönelik eğitim ve öğretim programların bu bilgiler ışığında hazırlanması yerinde ve ihtiyaçlara cevap veren bir seçimdir.

Dilin temelinde sesler ve o seslerin sembolik karşılıkları olan harfler bulunmaktadır. Harflerin kullanımdan doğan anlam bütünlükleri, bilgiyi içermelerinin yanı sıra bu anlam bütünlükleriyle ilgilenen bireylere estetik haz kaynağı imkânı da sunabilir. Dil ve Anlatım Programı (MEB, 2011b) incelendiğinde bu alana yönelik Türkçenin özelliklerini kavramaları; bu alandaki kişisel uygulamalarıyla dili her düzeyde doğru ve güzel kullanabilme zevk ve alışkanlığı kazanmaları hedeflendiği görülmektedir.

Tablo 1'de 2011 Türk Edebiyatı Programı ile 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın amaçları verilmiştir:

Tablo 1

2011 Türk Edebiyatı ile 2011 Dil ve Anlatım Programı Amaçları

	Türk Edebiyatı	**Dil ve Anlatım**
1	Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavramaları	Dilin insan ve toplum hayatındaki rolünü ve önemini kavramaları
2	Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönemi, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezmeleri	Dil-kültür ilişkisini kavramaları
3	Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmeleri	İletişim aracı olarak dilin işlevlerini kavramaları
4	Ulusal ve evrensel değerlerin, sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavramaları	Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yeteneği kazanmaları
5	Türkçenin, tarihî akış içinde yaşanılan medeniyet daireleri çevresinde nasıl	Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini kavramaları

	zenginleştiğini ve edebiyat dili hâline geldiğini kavramaları	
6	Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerin edebî metinlere nasıl yansıdığını belirlemeleri	Kelime, cümle ve metin düzeylerinde dil-anlam ilişkisini kavramaları,
7	Türkçenin, Türk ulusunun kimliği olduğunu benimsemeleri	Günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak yazma ve konuşma becerilerini kazanmaları
8	Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmeleri	Metin ve metin parçalarını doğru ve güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerileri kavramaları,
9	Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmeleri	Anlatım türlerinin özelliklerini kavramaları,
10	Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeleri	Her anlatım türünde yazma becerisi kazanmaları,
11	Öğrencilerin sanat zevki ve anlayışlarını geliştirmeleri	Metin türlerinin özelliklerini kavramaları
12	Dille gerçekleştirilen sanat etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazanmaları	Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmaları
13	Dil ve edebiyat ilişkisini kavramaları	Türkçenin kendine özgü ses, yapı ve anlam özelliklerini metinler çevresinde kavramaları
14	Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavramaları	Dil bilgisi kurallarını; ses, kelime, kelime grubu, cümle ve metin düzeylerinde doğru uygulama becerisi kazanmaları
15	Zamanın akışına paralel olarak -en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmeleri	Sanat metinlerini anlama, inceleme ve değerlendirme becerisi kazanmaları
16	Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramaları	Tartışma, değerlendirme becerisi kazanmaları
17	Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları	Türkçenin köklü bir dil ailesinden geldiği bilincini kazanmaları,
18	Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişim sürecini kavramaları	Türk diliyle edebî zevk ve estetik değerler taşıyan eserler verildiğini kavramaları,
19	Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamaları, değerlendirmeleri ve yorumlamaları	Türkçenin millî birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez unsurlarının başında geldiğini benimsemeleri
20	Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk ögelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavramaları	Dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermeleri
21	Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavramaları	Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı, anlaşılır biçimde ifade edebilmeleri
22	Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk edebiyatının dönemlerini bugünden geçmişe yönelen bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmaları	Konuşurken ve yazarken anlatım kurallarına uymalarını sağlamaları,

23		Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları

Tablo 2'de 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın amaçları verilmiştir:

Tablo 2

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Amaçları

	Türk Dili ve Edebiyatı
1	Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2	İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3	Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4	Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak

Tablo 3'te 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın özel amaçları verilmiştir:

Tablo 3

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Özel Amaçları

	Türk Dili ve Edebiyatı Programı Özel Amaçları
1	Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları
2	Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımaları
3	Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları
4	Dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları
5	Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları
6	Çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri, soruları cevaplamak, çözüm önerileri üretmek, bulgularını paylaşmak vb. amaçlar için analiz etmeleri ve değerlendirmeleri

Programların amaçları ve özel amaçları incelendiğinde genel anlamda bir benzerlikle karşılaşılmaktadır. 2011 Türk Edebiyatı ve 2011 Dil ve Anlatım programları ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı genel olarak Türk dilinin ve bu dilde verilmiş metinlerin tarihi gelişimlerinin incelenmesini, bu dersler ile millî bilincin güçlendirilmesini ve Türk kültür ve dilinin gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamaktadır. Yine programlarda dil ve edebiyat ilişkisinin metinler aracılığıyla kavranması, öğrencilerin edindikleri bilgileri günlük yaşamlarına uyarlamaları ve günlük yaşamlarında uygulamaları beklenmektedir. Kavcar'a göre (2019: 261) dil, insanları birbirine bağlayan ve gelişigüzel yığın olmaktan çıkarıp millet olma bilinci veren en önemli ögelerden biridir. Bu doğrultuda Türk dili ve edebiyatı programlarında dile, dilin kullanım şekillerine, kurallarına, anlam şemalarına hâkim olmak ve bunları en iyi şekilde kullanabilmek ortaöğretim öğrencileri için önemli bir yere sahiptir. Türk dilinin ve edebiyatının öğrenilmesi, yorumlanması ve geliştirilmesi öğrencilerin diğer derslerinde ve yaşamlarında onlara büyük bir katkı sağlayacaktır.

Dil, insanların sosyalleşebilmesine yardımcı olan, kendilerini ifade etmelerine yarayan bir iletişim aracıdır. Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır (Kavcar, 2019: 262). Bu doğrultuda Dil ve Anlatım dersi amaçlarında geçen 20. madde (MEB, 2011b) ile Türk dili ve edebiyatı dersi amaçlarında yer alan 4. Madde (MEB, 2018) önem arz etmektedir. Temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme faaliyetleri; öğrencilerin etkin katılımıyla bireylere dilin günlük ve üst düzey kullanımında yardımcı olacaktır.

Üç programın amaç ve özel amaçları karşılaştırıldığında 2011 programlarının hacmen daha büyük bir yapıda olmasına karşın 2018 programının amaçları ve genel amaçları nitelik ve kapsayıcılık açısından herhangi bir eksiğe sahip görülmemiştir.

2011 ve 2018 programları arasındaki en büyük farklılık 2011 yılındaki programda dil ve anlatıma yönelik ayrı bir derse ihtiyaç duyulduğu belirtilirken 2018 yılındaki programda dil, anlatım ve edebiyatın tek çatı altında toplanmasıdır. 2011 programında Türk Edebiyatı dersi haftalık üç, Dil ve Anlatım dersi haftalık iki; toplamda haftalık beş saat dil ve edebiyat dersi planlaması yapılmıştır. 2018 programında ise söz konusu iki ders Türk Dili ve Edebiyatı başlığı altında birleştirilmiş ve yine toplamda haftalık beş saatlik ders ile sınırlandırılmıştır. 2018 programı detaylı incelendiğinde doğrudan dil becerilerini hedefleyen bir yaklaşımla karşılaşılır. 2011 programlarında da var olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri 2018 programında ana hedef olarak belirlenmiştir. Evrensel olarak dünya milletlerinin iletişimi gitgide hayatlarında daha önemli bir yere aldığı dikkate alındığında bu hedef

dolayısıyla 2018 programının evrensel gelişmelere daha uygun olarak tasarlandığı kabul edilebilir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın 2011 programına kıyasla beceriyi hedef alan bir yapıda olduğu belirtilmişti. Temel dil becerileri olan konuşma, okuma, yazma ve dinlemeye ek olarak 2018 programında, dünyadaki gelişmelere uygun bir de alana özgü beceriler başlığı bulunmaktadır. Bu başlıktaki beceriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda Belirtilen Alana Özgü Beceriler

	Alana Özgü Beceriler
1	Bilgi Okuryazarlığı
2	Eleştirel düşünme
3	Görsel Okuryazarlık
4	İletişim ve İş birliği
5	Medya okuryazarlığı
6	Yaratıcı düşünme

Tablo 4 incelendiğinde 2018 programının iletişim çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasının ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlandığı görülmektedir. 21. yy.da bilgi okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, iletişim ve iş birliği, medya okuryazarlığı gitgide artan bir öneme sahiptir. Güncel yaşamın her biriminde bireylerin karşısına çıkan bu beceri ihtiyaçlarının öğretim programına alınarak değerler eğitimi ile birlikte aktarılması, Türk toplumu ve bireyi açısından oldukça önemlidir. Bu güncel ihtiyaçlara bir tamamlayıcı nitelikte olarak yorumlanabilecek eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerileri de programın tutarlık ve yeterlik bakımından gelişimine katkı sunmaktadır.

3.Öğretim Programlarının Bakış Açısı

Bu başlık, sekizinci alt problem maddesi olan, "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının amaçlar, özel amaçlar ve bakış açıları bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?"; beşinci alt problem maddesi olan, "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının öğrenci becerilerinin geliştirilmesi yönünden farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?" ve dördündü alt problem maddesi olan "Millî Eğitim

Bakanlığı Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının genel yapısı ve yaklaşımı arasındaki farklar ya da benzerlikler nelerdir?" ile ilişkilendirilmiştir.

Öğretim programları, öğrencilerin herhangi bir bilgiyi ya da beceriyi nasıl edinip kullanacaklarına rehberlik eden, bireylerin kimliklerinin oluşmasında yardımcı olan yapılardır. Eğitim ve öğretim tarihi boyunca gerek evrensel gerek yerel anlamda çeşitli bakış açılarıyla, dünyanın ihtiyaçları gözetilerek öğretim programları hazırlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ihtiyaç duyulan bu değişikliğin temelleri 2005 yılında atılmış ve öğretim programlarında yapılandırmacı yaklaşım temel alınmıştır. Bu yaklaşıma göre hazırlanan 2011 Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım programları ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı öğrenciyi ön plana alan, öğretmenin rolünü rehber olarak belirleyen bir yapıdadır. Bu anlayışa göre öğrencilerin yaparak, yaşayarak öğrenmeleri, öğrendikleri bilgileri günlük yaşamlarında uygulayabilmeleri ve edindikleri becerilerle kendi kimliklerini keşfetmeleri amaçlanmaktadır. Bu yolla ayağı yere basan bireyler ve sağlam temeller üzerine oturmuş, iletişim kanallarını üst düzeyde kullanabilen bir toplum inşa etme hedeflenmektedir.

2011 programları incelendiğinde metin öğretiminin, metin içeriğinin ve metin çözümlemesinin temel alındığı görülmektedir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda ise metin öğretimi yerine metinle öğretim ön plana çıkmaktadır. Bu güncel yaklaşımda öğrenciler, metin aracılığıyla Türkçenin inceliklerini kavramakta, karşılaştıkları yeni problemlere çözüm üretebilmekte ve o dilde ürünler meydana getirebilmektedir. 2018 programı anlayışına göre dil bilgisi kuralları öğrencilere bilgi olarak verilmekten ziyade metin üzerinde yapılan incelemelerle bu kuralların sezdirilmesi ve uygulanması amaçlanmaktadır.

Programlar incelendiğinde 2011 programlarına göre metinler, metinlerin çözümlenmesi ve yapısı hakkında 9. sınıf düzeyinde genel bilgi aktarımından sonra ilerleyen sınıf kademelerinde metinlerin kronolojik bir sıra ile öğretim programına dâhil edildiği görülmektedir. Kısacası, 2011 programları metinsel bağlamda tarihi sıralamayı benimseyen bir yapıdadır. 2018 programı incelendiğinde ise yine 9. sınıf düzeyinde tüm türler hakkında genel bir bilgilendirmeyle karşılaşılmakta, sonraki yıllarda ise tür merkezli sarmal bir yaklaşımla hem edebî metinlerin hem de öğretici metinlerin dönemsel olarak gelişimlerini aktaran ve bu gelişimleri öğrencilerin sezmelerini hedefleyen bir yaklaşım söz konusudur. Yine 2018 programı incelendiğinde metin seçimlerinde öğrencilerin daha kolay anlayıp yorumlayabileceği, yakın dönemde üretilmiş metinlerden yola çıkılmıştır. Ancak söz konusu yaklaşım tam olarak yakından-uzağa öğretim yöntem ve tekniğine dâhil edilemez.

3.1.Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır (MEB, 2018). Değerler aynı zamanda bir milletin yapıtaşlarıdır. Değerler sayesinde dünya üzerindeki farklılıklar bir arada yaşayabilmekte ve gelecek nesillere kendinden bir parça aktarabilmektedir. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir (MEB, 2018). Eğitim sistemlerinin yöntemi olarak tanımlanan öğretim programlarının da bu doğrultuda planlanması gerekmektedir. İlk kez ayrı bir başlık olarak 2018 programında ele alınan "değerlerimiz" bu ihtiyaçtan doğmuş bir gerçekliktir. 2018 programına göre değerlerimiz (MEB, 2018), ayrı bir öğrenme programı ve alanı olarak görülmemiş; her üniteye ve her konuya düzenli olarak yerleştirilmiştir. Söz konusu değerler eğitimi, seçilen metinlerde ve planlanan etkinliklerde işe koşulmaktadır. Bu doğrultuda 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programında şu kök değerlere yer verilmiştir:

Tablo 5

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda Belirtilen Kök Değerler

	Kök Değerler
1	Adalet
2	Dostluk
3	Dürüstlük
4	Öz denetim
5	Sabır
6	Saygı
7	Sevgi
8	Sorumluluk
9	Vatanseverlik
10	Yardımseverlik

3.2.Yetkinlikler

Yetkinlikler, MEB tarafından ayrı bir başlık olarak ilk kez 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda ele alınmıştır. Yetkinlikler; bilgi, beceri ve davranışların bütünleşmiş hâli olarak programda belirtilmiştir (MEB, 2018). Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan bireylerin kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatında duyacakları ihtiyaçlar yelpazesi olarak Türkiye Yeterlikler Çerçevesi (TYÇ) belirlenmiştir. Söz konusu yeterlikler Tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda Belirlenen Türkiye Yeterlikler Çerçevesi

Türkiye Yeterlikler Çerçevesi	
1	Ana dilde iletişim
2	Yabancı dillerde iletişim
3	Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
4	Dijital yetkinlik
5	Öğrenmeyi öğrenme
6	Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
7	İnisiyatif alma ve girişimcilik
8	Kültürel farkındalık ve ifade

Tablo incelendiğinde yeterliklerin, çağın gerekliliklerine uygun ve işlevsel olarak belirlendiği görülmüştür. İletişim, sosyal bir varlık olan insanın varlıksal amacını ifa edebilmesindeki en temel unsurdur. Söz konusu amacın kullanımında ise ana dil eğitim ve öğretimi temel bir göreve sahiptir. Küreselleşen dünya düşünüldüğünde de yabancı dillerdeki iletişim ve bir ya da birden fazla yabancı dile hâkim olma, bireylerin kişisel, sosyal ve ekonomik açıdan gelişimleri açısından önemli bir yere sahiptir. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler ile dijital yetkinlik birbirini tamamlayan bir yapıdadır. Yerelde ve genelde iki yetkinliğe sahip bireyler, dünyanın geleceğini oluşturmaktadır.

Bireylerin başarılı olmalarındaki temel etmenlerden biri de bireyin kendini tanıması, keşfetmesidir. Öğretim yöntem ve teknikleri, eğitim yaklaşımları ne denli bireysel farklılıkları dikkate alıyor olsa da öğrenme, bireysel bir durumdur. Kişi, neyi nasıl öğrendiğini, öğrenebildiğini bilmediği durumlarda kesin ve eksiksiz bir öğrenmeden söz edilemez. Bu bağlamda tüm yetkinliklerin bireysel temelini öğrenmeyi öğrenme oluşturur iddiasında bulunulabilir.

Dil, kültür aktarımının ve iletişimin temel enstrümanıdır. Dolayısıyla Türk dili ve edebiyatı programlarında sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlikler ile kültürel farkındalık ve bu farkındalığın ifade edilebilmesi hem toplum hem de birey için oldukça önemlidir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında TYÇ'nin, başta yerelde daha sonra genelde bireylerin başarılı birer sosyal varlık olabilmeleri için önemli olduğu görülmüştür.

3.3.Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Programlar, eğitim felsefesinin öğrenciye nasıl aktarılacağını gösteren birer rehberdir. Söz konusu rehberlerin uygulanma yöntemleri, gelişen ve değişen dünya ile birlikte ihtiyaçlar doğrultusunda değişimlere uğrayabilmektedir.

2011 Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım programları incelendiğinde söz konusu başlık altında,

- Ders İşlenişi Yöntem ve Teknikleri
- Ders Kitaplarının Hazırlanması ve Metin Seçimi
- Ders Kitaplarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Diğer Hususlar (MEB, 2011a)
- Dokuzuncu Sınıf
- Onuncu Sınıf
- On Birinci Sınıf
- On İkinci Sınıf (MEB, 2011b)

alt başlıklarla karşılaşılmaktadır.

2011 Türk Edebiyatı Programı incelendiğinde ise başlığın başlangıcında sekiz maddelik programın genel uygulanma yaklaşımı bulunmaktadır. Başlığın devamında ise

- Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar
- Ders Kitabına Alınacak Metinlerin Nitelikleri
- Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu
- Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Kitap Forma Sayıları ve Kitap Ebadı (MEB, 2018)

başlık ve alt başlıklarıyla karşılaşılmaktadır. Programların uygulama çerçeveleri incelendiğinde sınıf düzeyindeki kazanımların programın uygulanma başlığına alınması, 2018 programının önceki programlardan ayrılan ilk özelliği olarak tespit edilmiştir.

2011 Türk Edebiyatı Programı'nın uygulanmasında öncelikli hedef olarak dili kullanma becerileri belirlenmiştir. Dili kullanma becerileri içerisinde telaffuz önemli bir yer olarak işaret edilmiştir. Programda metin okumanın önemine değinilmiş, her sınıf düzeyine uygun okuma çalışmalarının yapılmasına özen gösterilmesi istenmiştir. Okuma çalışmasının ardından metin inceleme ve değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Planın uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin, fiziki şart ve imkânlar dâhilinde birer yönetici, yönlendirici ve danışman rollerinde olması istenmiştir. Bu bölüm, programdan

kaynaklanan özel hususlar olarak değerlendirilmiş (MEB, 2011a: 11) ve devamında yöntem ve teknikler açısından programın nasıl uygulanması gerektiği konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Yöntem ve teknikler açısından 2011 Türk Edebiyatı Programı, problemlerin basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora giden bir sırada ele alınmasını önermektedir (MEB, 2011a). Öğrencilerin metinleri anlamaları, çözümlemeleri için canlanlandırma, tartışma, problem çözme gibi yöntem ve tekniklerin yanı sıra kütüphane, kültür merkezleri gibi yaparak yaşayarak öğrenme aktivitelerinin gerçekleştirilmesinin de önemi vurgulanmıştır. Programda edebiyatın bir zevk sanatı olduğu üzerinde durulmuş, gerçekleştirilecek okuma etkinliklerinin bu bilgi dikkate alınarak gerçekleştirilmesi tavsiye edilmiştir. MEB tarafından tavsiye edilen kitapların okutulması, metin-gerçeklik ve metin-kültür taşıyıcılığı ilişkilerinin her sınıf düzeyinde tartışılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Dersin işlenişinde tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, projektör gibi araç gereçlerin kullanımının önemine değilmiş ve kimi kazanımların belli bir sürede tamamlanamayacağı hesaba katılarak sürece yayılmasının doğru olacağı belirtilmiştir. Yazım ve noktalama kuralları dikkate alınarak sanat, kültür ve edebiyata ait unsurların metin aracılığıyla kavratılması istenmiştir.

Programın uygulanmasında şiir konusuna ayrı bir başlık açılmış ve kitaplardaki her metnin sonunda, "Şair ve yazarla ilgili çıkarımda bulunur." ifadesine bağlı olarak

- Şair ve yazarın hayat hikâyesi ile metin arasında ilişki kurma
- Şair ve yazarın ortak temalara getirdiği farklı yorumları açıklama
- Şair ve yazarın beslendiği kültür kaynaklarını açıklama
- Şair ve yazarın toplumsal düşüncelerden etkilenip etkilenmediğini belirleme
- Şair ve yazarın, dönemindeki ve geçmişteki diğer yazarlardan etkilenip etkilenmediği belirleme
- Şair ve yazarın, dönemindeki yazarları ve şairleri etkileyip etkilemediğini belirleme
- Şair ve yazarın sanata getirdiği yenilikleri belirleme
- Şair ve yazarın edebî grup içindeki ve edebiyat tarihindeki yerini açıklama
- Şair ve yazarın önemli eserleri hakkında bilgi edinme (MEB, 2011a: 12)

şair, şiir ve metin hakkında bilgi edinme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması hedeflenmiştir. Programda herhangi bir ortaöğretim kurumu ayrımına gidilmemiştir.

Programın uygulamasında seçilecek konular, programın yapısını bozmamak kaydıyla okul zümre öğretmenlerine bırakılmıştır.

2011 Dil ve Anlatım Programı'nda, her sınıf düzeyinde ve her derste Türkçeyi doğru kullanmanın bir görev olduğu bilincinin verilmesi ve bu bilinci metinler aracılığıyla öğrencilere gösterilmesi (MEB, 2011b: 5) hedeflenmiştir.

Programa göre 9. sınıf düzeyinde Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri, ses, hece, kelime, cümle ve paragraf bakımından özelliklerinin sezdirilmesi ve kavratılması hedeflenmektedir. 9. sınıf düzeyinde söz konusu hedeflerin metinler üzerinden tamamlanması beklenmekte ve yoğun olarak soru-cevap tekniğinin kullanılması tavsiye edilmektedir.

Programda 10. sınıf düzeyinde ise anlatım ve anlatım türlerine ağırlık verilmiştir. İlk ünitede anlatımın genel özellikleri ve türlerinin, önerilen etkinlikler çerçevesinde öğrencilerin "alışkanlık hâline getirdiği" birer davranış (MEB, 2011b: 7) hâline dönüşmesi beklenmektedir. Anlatım türlerinin özellikleri öğretmen rehberliğinde seçilen metinlerden hareketle öğrencilere gösterildikten sonra öğrencilerden benzer özellikle metin yazma çalışması yapmaları beklenmektedir. Bu sınıf düzeyinde, dil bilgisi konuları da dâhil olmak üzere, gösterip yaptırma ve soru cevap tekniklerinin birlikte kullanılması tavsiye edilmektedir.

Programın 11. sınıf düzeyinde metin türleri anlama ve yazma bakımlarından kolaydan zora, basitten karmaşığa sıralanmıştır (MEB, 2011b: 8). Bir önceki sınıf düzeyinde anlatım türleri ile sözlü ve yazılı anlatım birlikte ele alındığı belirtilip bu sınıf düzeyinde de metin türleri ile sözlü ve yazılı anlatımın birlikte ele alınması tavsiye edilmiştir. Dil bilgisi kurallarının nasıl uygulandığının metin üzerinden hareketle öğrencilere gösterilmesi istenmektedir. Öğretmenden gösteren, konu çerçevesinde tartışma üreten ve öğrencileri türler kapsamında yazmaya yönlendiren tavır beklenmektedir.

Programın 12. sınıf düzeyinde sanat metinlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi, Türk Edebiyatı dersinde kazanılan bilgi ve becerilerin kullanılarak gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Programın uygulama çerçevesinde dil programının edebiyat programıyla birlikte ele alınması ilk kez bu sınıf düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Bu sınıf düzeyinde soru-cevap ve karşılaştırarak yaptırma öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması tavsiye edilmiştir.

2011 Türk Edebiyatı (MEB, 2011a) ve 2011 Dil ve Anlatım (MEB, 2011b) incelendiğinde metinlerin farklı sınıf düzeylerine göre gruplandığı ve bu doğrultuda öğretildiği

belirlenmiştir. Programlar genelinde soru-cevap, gösterme, gösterip-yaptırma, anlatma ve karşılaştırma öğretim yöntem ve tekniklerinin tavsiye edildiği görülmüştür. Programlarda temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme her ne kadar her sınıf düzeyinde verilmek istense de ana hedef konumunda değildir. Özellikle Dil ve Anlatım Programı'nda, her sınıf düzeyinde farklılaşan metinlerle ilgili yazma çalışması hedeflense de yazma becerisinin ana hedef olarak belirlendiği bir ifade ile karşılaşılmamaktadır. Okuma, yazma ve dinleme becerileri dil, anlatım ve metin bağlamında sırasıyla dokuz, on ve on birinci sınıf düzeyinde verilmiştir. Konuşma becerisi için önemli bir yere sahip olan sözlü anlatım ise on ikinci sınıf düzeyinde ele alınmıştır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı, dil ve edebiyat konularının tek başlık ve program altında birleştirilmesi ile 2011 programlarından temelde ayrılmaktadır. Söz konusu programda metinlerin tanıtımı ve öğretimi, edebiyat tarihi ve geleneği içinde ele alınmış, her dönemde herhangi bir metin türünün ne gibi değişim ve gelişim gösterdiğinin tespiti ana hedef olarak belirlenmiştir. Bu hedef, 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın 2011 programlarına kıyasla farklı bir ilerleyişe sahip olduğunu; eski programların düz bir çizgi hâlinde ilerleyen yapıda yeni programınsa sarmal bir düzenle ilerleyen yapıda olduğunu göstermektedir.

Edebiyat eğitimi, edebiyatla ilgili bilgilerin yanı sıra öğrencilerin dilin inceliklerini keşfedecekleri, dil bilincini ve becerilerini geliştirecekleri bir zemindir (MEB, 2018: 13). Programda bu doğrultuda her sınıf ve metin düzeyinde öğrencilerin yalnızca okuyucu ve dinleyici rolünde olmamalarını aynı zamanda edindikleri becerileri yazarak ve konuşarak ifade etmeleri beklenmektedir. Bu ifadelerden yola çıkılarak programın temel dil becerileri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşmayı ana hedef olarak belirlediği anlaşılmaktadır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı, hem 2011 programları hem de önceki yıllarda hazırlanmış dil ve edebiyat programlarından dil bilgisi konusunda kesin bir ayrıma sahiptir. Programa göre hiçbir sınıf düzeyinde herhangi bir dil bilgisi konusu anlatılmayacak (MEB, 2018: 13), öğrencilerden önceki yıllarda edindikleri bilgileri metin üzerinde uygulamaları istenecektir. Gerekli görüldüğünde ise kısa hatırlatmalar sonrasında uygulamaya geçilecektir. Söz konusu uygulama, öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerine katkı sunacağı gibi programın işleyişindeki gecikmelerin önüne geçmek konusunda da oldukça önemlidir. Dilin bir beceri olduğu gerçeğinden yola çıkıldığında da ilkokul ve ortaokul düzeyinden başlanılarak öğrencilerin bilgi eksikliklerinin tamamlandığı ve ortaöğretim düzeyinde bu bilgilerin işe koşulması gerektiği gerçeğiyle karşılaşılacaktır.

2018 programında da önceki programlarda olduğu gibi öğrencilere MEB tarafından önerilen farklı türlerdeki kitapların okutulması tavsiye edilmiştir. Her sınıf düzeyinde ve ünitede bulunan sözlü iletişim çalışmalarının konuşma ve dinleme şeklinde aşamalı olarak gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ayrıca programa göre her öğrencinin bir dönemde en az bir sözlü iletişim uygulamasına katılması hedeflenmektedir. Söz konusu hedef, iletişimin gitgide artan bir öneme sahip olduğu dünyada oldukça önemlidir. Ayrıca bu hedefle öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersini günlük yaşamlarında nasıl kullanabileceklerinin de deneyimlenmesi hedeflenmektedir. Dil bilgisi konusundaki bilgi verme tutumunun aksine sözlü iletişim konularında tanıtıcı mahiyette bilgi verme program tarafından kabul edilebilir görülmektedir. Yine bu durum, çağın ihtiyaçlarına cevap bir nitelik taşımaktadır.

Ders işlenişinde kullanılan araç gereçlerde evrensel bir değişime gidilmiştir. Bu değişim öğretim programlarında da kendini hissettirmektedir. Bu doğrultuda 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda ders işlenişinde kullanılması önerilen araç, gereç ve ortamlar; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, Genel Ağ ve EBA olarak sıralanmıştır.

2011 Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım programları ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı programı, uygulama durumları bakımından karşılaştırıldığında 2018 programının dil becerilerini ana hedef olarak belirlediği görülmektedir. 2011 programında konu anlatımına ve bazı öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik tavsiyelerde bulunulurken 2018 programında herhangi bir yönteme uygulama açısından tavsiye bulunmamaktadır. Bu da 2018 programının 2011 programına göre daha esnek bir yapıda olduğunu göstermektedir. Programlarda, edebiyatın bir zevk sanatı olduğu vurgulanmış ve öğrencilerin metinden hareketle bu zevke ulaşmaları hedeflenmiştir. Yine söz konusu programlarda dilin ve söyleyişin önemi üzerinde durulmuştur. Genel ilerleyiş olarak 2011 programlarının düz bir çizgi, 2018 programınınsa sarmal bir şekilde devam ettiği söylenebilir.

Öğretim programları tıpkı insan yaşamı gibi daimî bir gelişim ve değişim süreci içerisinde olma zorunluluğuna sahiptir. Her gelişim süreci bir önceki döneme bağlıdır ve her dönem bir sonraki dönemi etkiler. Bu doğrultuda öğretim programlarında hedeflenen hedef kazanımların, becerilerin ve yetkinliklerin birlikte ve devamlı, sürece yayılmış bir biçimde aktarılması öğretim programları açısından hayati bir öneme sahiptir.

4.Programların Yapısı

Bu başlık, yedinci alt problem cümlesi olan, "2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı programlarının yapı bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" ile ilişkilendirilmiştir.

Dil ve edebiyat eğitiminde temel hedef; öğrencinin bir şeyi bilmesi ya da anlaması değil eğitimini aldığı dili sevmesi, düzgün kullanması (Kavcar, 1994: 853) ve o dille ürettiği ya da önceden üretilen ürünlerden estetik haz almasıdır. Öğretim programları; öğrencilerin bilgi, beceri ve davranış gelişimini bir bütün olarak ele alan yapılardır. Evrensel gelişmelerle birlikte programlar da değişikliğe uğrar. Bu başlık altında 2011 Türk Edebiyatı Programı (MEB, 2011a), 2011 Dil ve Anlatım Programı (MEB, 2011b) ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı (MEB, 2018) yapı bakımından incelenmiştir. Aynı zamanda programların kazanım sayıları ve tercihleri ile kazanımların sınıf ve ünitelere dağılımı değerlendirilmiştir.

2011 Türk Edebiyatı Programı'nın sınıf, ünite ve kazanım bazlı yapısı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

2011 Türk Edebiyatı Programı'nın Sınıf, Ünite ve Kazanım Bazlı Yapısı

9. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1. Ünite	Güzel Sanatlar ve Edebiyat	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	36
2. Ünite	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	39
3. Ünite	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	36
4. Ünite	Öğretici Metinler		12
			Toplam= 123
10. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**

1. Ünite	Tarih İçinde Türk Edebiyatı		9
2. Ünite	Destan Dönemi Türk Edebiyatı		30
3. Ünite	İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	123
			Toplam= 152
11. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1. Ünite	Batı Tesirindeki Türk Edebiyatı		5
2. Ünite	Tanzimat Dönemi Edebiyatı	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	48
3. Ünite	Servet-i Fünûn Edebiyatı ve Fecr-i Âtî Topluluğu		64
4. Ünite	Millî Edebiyat Döneminin Oluşumu	Atatürk İlkeleri	82
			Toplam= 199
12. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1. Ünite	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	Atatürk İlkeleri, Atatürkçü Düşünce Sistemi	6
2. Ünite	Cumhuriyet Dönemi'nde Öğretici Metinler		8
3. Ünite	Cumhuriyet Döneminde Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)		108
4. Ünite	Cumhuriyet Dönemi'nde Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler	Atatürk İlkeleri	53
			Toplam= 175

Program incelendiğinde programın; 9. sınıf düzeyinde metin çalışmalarıyla başladığı, yine bu sınıfta metinlerin incelendiği, çözümlendiği, değerlendirilip yorumlandığı ve bu işlemlerin nasıl yapılacağına yönelik etkinliklerle başladığı tespit edilmiştir. Sonraki sınıf düzeylerinde Türk Edebiyatı tarihsel bir düzlemde ele alınmış; tarihin başlangıcından günümüze Türk Edebiyatı içine dâhil edilebilecek metinlerin, dönem şartlarının ve anlayışlarının incelendiği kronolojik bir sıralamayla aktarılmıştır. Tüm sınıf seviyelerinde ve ünitelerinde genel tutum olarak öncelikle metin inceleme yöntemleri verilmiş daha sonra da bu yöntemlerin metin üzerinde uygulanması istenmiştir. Bu tutum, programında

uygulanmasında tavsiye edilen gösterip yaptırma tekniğiyle tutarlık göstermektedir. 2011 Türk Edebiyatı Programı'ndaki 9. sınıf konuları, sonraki sınıf düzeylerinde öğrencilerin karşılaşacakları metinlere ve bu metinler üzerinde yapmaları istenecek çalışmalara bir hazırlık niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda bu sınıf düzeyinde öğrenciler "edebiyat" ve "dil" kavramları üzerinde bilgilendirilmek istenmektedir. Bu sınıf düzeyinde toplam dört ünite bulunmakta ve yüz yirmi üç kazanım hedeflenmektedir.

Programın 10. sınıf düzeyinde, başlangıçtan Tanzimat Dönemi'ne dek uzanan düz bir çizgide, Türk Edebiyatı'nın gelişimi ele alınmıştır. Bu doğrultuda ilk metinlerden Tanzimat Dönemi'ne kadar olan metinler; önceden öğrencilere kazandırılan bilgi ve becerilerle değerlendirilir. Tarihsel ilerleme; metin, medeniyet ve dönem zihniyetiyle eş güdümlü olarak öğrencilere sezdirilmek istenmekte ve bu doğrultuda öğrencilerin edindikleri bilgileri çeşitli etkinliklerle uygulamaları ya da somutlaştırmaları beklenmektedir. Tarihsel düzlemde, incelenen metin ve anlayışlarda öğrencilerin metinleri ait oldukları döneme göre incelemeleri beklenmekte, böylece edebiyat-tarih ilişkisinin ne şekilde değerlendirebileceğini kavramaları hedeflenmektedir. Bu sınıf düzeyinde toplam üç ünite ve hedeflenen yüz elli iki kazanım bulunmaktadır.

Programın 11. sınıf düzeyinde, Tanzimat Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na uzanan uzun ve düz bir çizgide Türk Edebiyatı konuları verilmek istenmiştir. Bu dönemde, geçmişe oranla daha hızlı ve keskin bir şekilde değişen şartlar ve bu şartların edebiyata etkisi üzerinde durulmuştur. Dönem şartları, edebî gelenekler ve sosyal-siyasi yeniliklerin eserlerde ve sanatçılarda ne gibi değişikliklerle görüldüğü üzerinde öğrencilerin düşünmesi ve bu açıdan değerlendirme yapmaları beklenti içine girilmiştir. Programda belirtilen 11. sınıf Türk Edebiyatı, yenilik bağlamında birçok alt başlığa sahiptir. Bu sınıf düzeyinde işlenen edebiyat dönemlerinde, kısa süre içinde birçok ilke imza atılmış ve hem zihniyet hem de metin bakımından birçok değişikliğe gidilmiştir. Bu bağlamda yeni-eski gibi karşıt olarak tanımlanabilecek birçok konu oluşmuştur. Öğrencilerden bu karşıtlıkların tespit edilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi ile birlikte metin ve zihniyetteki değişiklerin belirtilmesi istenmektedir. Öğrencilerin değişim ve gelişimlerden yola çıkarak benliklerini, değerlerini keşfetmeleri ve bunları günlük yaşamlarında nasıl uygulayabileceklerini anlamaları istenmiştir. Bu sınıf düzeyinde toplam üç ünite ve hedeflenen yüz doksan dokuz kazanım bulunmaktadır.

Programın 12. sınıf düzeyinin tarihsel bağlamda Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na ayrılmış olduğu görülmektedir. Bu sınıf düzeyinde dönem içerisinde metinler

tema bağlamında ayrıştırılmıştır. İlk ünitede 1918-2000 yılları sınır olarak belirlenirken üçüncü ünitede üst sınır belirsizleştirilmiş ve 1920-1980 Sonrası Dönem olarak belirtilmiştir (MEB, 2011a: 10). Bu sınıf düzeyinde yine öğrencilerden önceki sınıflarda edindikleri bilgi ve becerilerin metin bağlamında kullanılması beklenmektedir. Söz konusu sınıf düzeyinde toplamda dört ünite ve hedeflenmiş yüz yetmiş beş kazanım bulunmaktadır.

2011 Türk Edebiyatı Programı'nda Atatürkçülük ile ilgili konuların tüm sınıf düzeylerine dengeli bir şekilde dağıtıldığı görülmüştür. Yine Atatürkçülük ile ilgili konuların ünitelerdeki metinlerle ilişkilendirildiği, metinlerdeki bilgiler ile eş zamanlı olarak verildiği görülmüştür. Örneğin, öğretici metinler grubundan anı o dersin konusu ise Atatürkçülük konularından Atatürk'ün anılarının işlenmesi istenmektedir. Bu bağlamda bir tutarlılıktan söz etmek doğru olacaktır.

Program genel olarak incelendiğinde, metinleri temel alarak ve metinler aracılığıyla öğrencilerin bilme, kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarının geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Programda Türk Edebiyatı'nın tarihsel gelişimi temel alınmış ve Türk Edebiyatı tarihsel dönemlere ayrılarak işlenmiştir.

2011 Dil ve Anlatım Programı'nın sınıf, ünite ve kazanım bazlı yapısı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

2011 Dil ve Anlatım Programı Sınıf, Ünite ve Kazanım Bazlı Yapısı

9. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1.Ünite	İletişim, Dil ve Kültür	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	10
2.Ünite	Dillerin Sınıflandırılması ve Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular ve Atatürk İlkeleri	5
3. Ünite	Ses Bilgisi ve Telaffuz (Söyleyiş)		9
4.Ünite	Kelime Bilgisi		15
5. Ünite	Cümle Bilgisi		16

6. Ünite	Paragraf Bilgisi		18
			Toplam 73
10. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1.Ünite	Sunum-Tartışma-Panel	Atatürkçü Düşünce Sistemi	9
2.Ünite	Anlatım ve Özellikleri		21
3.Ünite	Anlatım Türleri	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	94
			Toplam 124
11.Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1.Ünite	Metinlerin Sınıflandırılması		2
2.Ünite	Öğretici Metinler	Atatürk'ün Hayatı, Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular, Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	90
3.Ünite	Sözlü Anlatım	Atatürk İlkeleri	21
			Toplam 113
12. Sınıf			
	Ünite Adı	**Atatürkçülük Konuları**	**Kazanım Sayıları**
1. Ünite	Sanat Metinlerinin Ayırıcı Özellikleri		61
2. Ünite	Sanat Metinleri	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	
3. Ünite	Açık Oturum- Sempozyum- Forum- Münazara- Konferans		60
4. Ünite	Bilimsel Yazılar	Atatürkçü Düşüncede Yer Alan Temel Fikirleri Kapsayan Bazı Konular	14
			Toplam 135

Program incelendiğinde 2011 Türk Edebiyatı Programı'nda olduğu gibi Atatürkçülük ile ilgili konuların sınıf düzeylerine dengeli dağıtıldığı ve her ünitede olabilecek en uygun konu ile ilişkilendirilip eş güdümlü olarak verilmek istendiği görülmüştür. Bu bağlamda Dil ve Anlatım Programı, Türk Edebiyatı programı ile bir tutarlılık içindedir.

Programın özünde, yazma becerisi ana hedef olarak belirlenmiş ve herhangi bir konuda yazabilmenin küçükten büyüğe, parçadan bütüne, basitten karmaşığa uzanan bir düzen içinde zamanla kazanılan bir beceri olduğu düşünülerek (MEB, 2011b: 3) öğrencilere başta yazma becerisi olmak üzere dil ve anlatım becerileri edindirilmek istenmiştir.

Programın 9. sınıf düzeyinde dil, en temel unsuru olan sesten yola çıkılıp paragrafa doğru ilerleyen bir düzlemde ele alınmıştır. Yine bu sınıf düzeyinde Türkçe ve diğer dünya dilleri yapı bakımından incelenmiş, Türkçenin telaffuzu konusunda özellikle durulmuştur. Denilebilir ki bu düzeyde dilin yapısı ve kullanımı öğrencilere bir beceri olarak kazandırılmak istenmektedir. 9. sınıf düzeyinde toplam altı ünite ve yetmiş üç hedef kazanım bulunmaktadır.

Her yazınsal metin, insan yaşamındaki iletişim biçimlerinden biridir (Göktürk, 1988: 8). Dolayısıyla metinlerin ve insanların iletişimsel yönü dikkate alındığında programlarda disiplinler arası iletişim de önem kazanmaktadır. Programın 10. sınıf düzeyinde ilk olarak disiplinler arası bir hedefle sunum, tartışma ve panel konuları ele alınmıştır. Bu üniteyle birlikte öğrencilerin farklı alanlardaki bilgilerini birleştirip kullanmaları beklenmektedir. İkinci ünite olan "Anlatım ve Özellikleri" ile yine metin temelli disiplinler arası kazanımlar hedeflenmektedir. 10. sınıf düzeyinin üçüncü ünitesi "Anlatım Türleri"dir. Bu sınıf düzeyinde her ne kadar metin temel alınsa da anlatım türlerinin devreye girmesiyle birlikte temel dil becerilerinden olan konuşma ve dinlemenin de örtük olarak gelişeceği düşünülmektedir. Bu ünite özelinde anlatım türlerine uygun olarak belirlenen kelime türleri (isim, sıfat, zarf, zamir vb.) dil bilgisi çalışması olarak verilmiştir. Önceki ve sonraki dil programlarından bu yönüyle ayrılan 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın söz konusu özelliğinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Dille farklı düzeylerde iletişim kurma ve dili somutlaştırma aracı olan metinlerin (Güneş, 2013: 606) dil bilgisel açıdan farklı özelliklere sahip olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla metinlerin ve anlatım türlerinin dil bilgisi konularıyla ilişkisinin aynı metin üzerinden verilmesi öğrencilerin dil becerilerini edinmelerinde yardımcı olacak ve zamandan tasarruf edilmesini sağlayacaktır. Son olarak bu sınıf düzeyinde, toplam üç ünite ve yüz yirmi dört hedef kazanım bulunmaktadır.

Programın 11. sınıf düzeyinde metinlerin sınıflandırılması, öğretici metinler ve sözlü iletişim üniteleri bulunmaktadır. Metinlerin sınıflandırılmasının on birinci sınıf düzeyinde verilmesi programın bir eksikliği olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca belli bir düzlemde gerek edebiyat gerek dil ve anlatım konularını ele alan dil ve edebiyat programlarının ana sınıflandırmayı on birinci sınıf düzeyinde yapması, programın genel ilerleyiş düzeniyle de bir tutarsızlık görünümü vermektedir. Yine temel dil becerilerinden konuşma ve dinlemenin çatısı

olarak kabul edilebilecek sözlü anlatımın bu sınıf düzeyinde verilmesi, önceki sınıf düzeylerinde hemen hemen hiç değinilmemiş olması programın bir başka eksiği olarak düşünülmektedir. Bu sınıf düzeyinde belirtildiği üzere toplamda üç ünite bulunmaktadır. Ayrıca toplamda 113 hedeflenen kazanım mevcuttur.

Programın 12. sınıf düzeyinde sanat metinleri üzerinde yoğunlaşılmış ve bazı sanat metinlerinden örneklerle bu tür metinlerin ayırt edici özellikleri kavratılmaya çalışılmıştır. Bu sınıf düzeyinin üçüncü ve dördüncü ünitesinde sözlü anlatım türlerine ve öğretici metinlerin bilimsel kanadına değinildiği görülmüştür. Bu sınıf düzeyinde toplamda dört ünite ve yüz otuz beş hedef kazanım bulunmaktadır.

2011 Dil ve Anlatım Programı genel olarak incelendiğinde programın ana hedef olarak temel dil becerileri olan yazma, okuma, konuşma ve dinlemeyi tercih etmediği; bu becerileri metin üzerinden kazandırmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Yine söz konusu dört beceriden konuşma ve dinleme becerilerinin on birinci ve on ikinci sınıftan itibaren ele alınıyor olması bu iki becerinin programda geri planda kaldığının bir göstergesidir. Programda okuma ve yazma becerileri üzerinde dört sınıf düzeyinde de durulmaktadır. Her ne kadar ana hedef olarak öğrencilerin Türkçeyi güzel ve etkili kullanmaları belirtilmiş olsa da 2011 yılı temel alındığında sözlü iletişime yönelik yeterli bir tutum olmadığı düşünülmektedir. 2000'li yılların başından itibaren dünya, genel ağla birlikte sınırların ortadan kalktığı bir alan hâline hızla dönüşmektedir. Bu bağlamda dil ve dilin temel becerilerinin insan yaşamı için gitgide artan bir değere sahip olduğu açıktır. İnsan yaşamı için hayati öneme sahip bu gelişmelerin gereği olan becerilerin ana hedef olarak belirlenmemesi, her sınıf düzeyinde eş güdümlü şekilde vermek yerine parçalara ayrılarak verilmesi program açısından önemli bir eksiktir.

Programlar incelendiğinde dokuzuncu sınıf düzeyinde toplam on ünite ve yüz doksan altı kazanım, onuncu sınıf düzeyinde toplam altı ünite ve iki yüz yetmiş altı kazanım, on birinci sınıf düzeyinde toplam yedi ünite ve üç yüz on iki kazanım, on ikinci sınıf düzeyinde ise toplam sekiz ünite ve üç yüz on kazanımdan oluştuğu görülmektedir. Tüm sınıflar toplamında bin doksan dört hedef kazanım bulunmaktadır. Bu bağlamda 2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı hedef kazanımlar açısından oldukça yoğun bir görünüme sahiptir. Hedeflenen kazanımların bir eğitim yılı içerisinde eksiksiz verilmesi gerektiği düşünüldüğünde programın uygulanmasında bazı güçlüklerle karşılaşılabileceği düşünülmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı sınıf, ünite ve kazanımlar bakımından 2011 programlarına göre birçok alanda benzerliklerin yanında farklılıklar da göstermektedir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı, 2011 programlarında ayrı ayrı programlanan dil ve edebiyat konularını tek başlık altında toplamasıyla, temelde bir önceki program yapısından ayrılmaktadır. Programın önceki programlara göre bir diğer farklılığı tür merkezli bir yapıda olması olarak belirlenmiştir. Bir başka farklılık olarak da tüm sınıflar bazında Türk Dili ve Edebiyatı kazanımlarının A- Okuma, B- Yazma ve C- Sözlü İletişim başlıkları altında toplanmış olduğu belirlenmiştir. Bu kazanımlardan "Okuma" kazanımı,

- Şiir
- Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler (Masal/Fabl, Destan, Mesnevî, Hikâye, Roman vb.)
- Tiyatro
- Bilgilendirici (Öğretici) Metinler

olmak üzere dört alt başlıkta verilmiştir (MEB, 2018: 19-26).

Okuma, yazma ve sözlü iletişim kazanımları; metin ve etkinlikler yoluyla birbirine bağlanmış, sarmal bir yapıyla ilerlemektedir. Ünite konu ve etkinliklerinin eski programda her ders sonunda gerçekleştirilmesi önerilirken 2018 programı etkinliklerin ünite sonunda gerçekleştirilmesini önermektedir. Bu doğrultuda etkinlikler her ünitenin sonunda üniteyi kapsayıcı nitelikte olacak şekilde ünite sonuna yerleştirilmiştir. Programda dil bilgisi konularının, metinler üzerinde uygulamalı olarak işlenmesi istenmektedir. Programa göre herhangi bir dil bilgisi konusu anlatılmamalıdır. Ancak program uygulayıcısı olan öğretmenlerin gerekli gördüğü yerlerde yerde konu hatırlatmalarına başvurmalarına imkân da verilmektedir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "A- Okuma- Şiir" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

A- Okuma- Şiir Konu, Kazanım ve Açıklamaları

A- Okuma- Şiir	
Kazanımlar	
1	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
2	Şiirin temasını belirler.
3	Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.
4	Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.

5	Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.
6	Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.
7	Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
8	Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
9	Şiiri yorumlar.
10	Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
11	Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
12	Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
13	Metinler arası karşılaştırmalar yapar.

Programın ilk bölümü incelendiğinde öncelikle metinden hareketle kelime ve kelime grubu öğretiminin öncelendiği görülmektedir. Metinde geçen kelime gruplarının anlamları başlangıçta verilmek yerine metindeki kullanım yerlerine göre sezdirilerek öğrencilerce belirlenmesi programın ayırt edici bir özelliğidir. Bu yolla öğrenciler hem dilin genel çerçevesi olan metni hem de onun inceliklerini kendileri tespit edebilecektir. Hem bir toplumsal kurum hem de bir değerler dizgesi olan dilin (Barthes, 1993: 26) bir ögesi olan kelimeler, kullanıldığı yere göre yeni ve farklı anlamlar edinebilir. Bu açıdan bakıldığında kelime anlamlarının direkt olarak verilmesi yerine kullanıldıkları yerlerdeki anlamlarıyla tahmin ve tespit edilmesi oldukça yerinde bir uygulamadır. İkinci kazanımda şiirin teması belirlenirken tek bir temaya sahip olmayan şiirlerin (gazel, koşma vb.) de olabileceğinin sezdirilmesi ve söz konusu durum ile dönem şartları arasında bağ kurdurulması hedeflenmektedir. Tabloda üçüncü ve dördüncü sırada bulunan kazanımlar, metinden hareketle isimlendirmelerin nedenleri verilerek verilmek istenmektedir. Bu duruma örnek olarak kafiye düzeni ve ölçü seçiminin konu veya temaya göre belirlenmesi gösterilebilir. Bu durum, kazanımların da kendi içinde birbirine ne denli bağlı olduğunu gösteren bir gerçektir. İnsan yaşamının her anında bulunan isimlendirmelerin programlar özelinde ve sebep sonuç ilişkisiyle verilmesi oldukça önemlidir. Bilgiyi salt olarak sunmak yerine gerekçelendirerek bir nevi öğrenciyi ikna etme yoluna gitmek, eğitim ve öğretim için hayli önemlidir.

Tabloda beşinci sırada belirtilen kazanımda sınıf bazında bir ayrım bulunmaktadır. 9. sınıf düzeyinde metinlerde bulunan belli başlı söz sanatları üzerinde durulurken ilerleyen sınıf seviyelerinde söz sanatları yelpazesi bir miktar daha arttığı görülmüştür. Ancak tüm edebî sanatların verilmesi hedeflenmemektedir.

Tablonun altıncı maddesinde, edebiyatın ve dilin son dönemlerde oldukça tartışma konusu olmuş "anlatıcı" üzerinde durulmaktadır. Bu kazanımın, programın güncelliği

açısından ve bireylerin aktüel ihtiyaçları açısından önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablonun yedinci maddesinde hedeflenen kazanım, ilk kez söz konusu programda program planına dâhil edilen "Değerlerimiz" ile ilgilidir. Metinden hareketle değerler eğitimi öğrencilere verilmek istenmektedir.

Tablonun sekizinci ve on birinci maddesinde hedeflenen kazanımlar, on, on bir ve on ikinci sınıf düzeylerine yöneliktir. Söz konusu bölümdeki diğer kazanımlar da önceki açıklamalara uygun bir şekilde, birbiriyle ilintili bir hâlde ve tüm sınıflara yayılmış olarak öğrencilere verilme hedefindedir. Bu bölümde dikkati çeken son kazanım, yine altıncı kazanımda olduğu gibi çağ edebiyatının bir gereği olarak oldukça önemlidir. Söz konusu çağcıl kazanımların, öğrencilerin edindikleri becerileri günlük hayatlarında uygulamalarında öğrencilere kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "A- Okuma- Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler (Masal/Fabl, Destan, Mesnevî, Hikâye, Roman vb.)" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

A-Okuma- Öyküleyici Edebî Metinler Konu, Kazanım ve Açıklamaları

A-Okuma-Öyküleyici Edebî Metinler	
Kazanımlar	
1	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
2	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.
3	Metnin tema ve konusunu belirler.
4	Metindeki çatışmaları belirler.
5	Metnin olay örgüsünü belirler.
6	Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
7	Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
8	Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
9	Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.
10	Metnin üslup özelliklerini belirler.
11	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
12	Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
13	Metni yorumlar.

14	Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
15	Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
16	Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Tablo 10'da verilen kazanımlar Tablo 9'da verilen kazanımlarla yüksek oranda benzerlik içerisindedir. Söz konusu benzerliklerin, kazanımların uygulanmasında da geçerliliğini koruduğu belirlenmiştir. Kazanımlar metin aracılığıyla ve öğrencilerin bireysel olarak algılayıp öğrenmeleri yoluyla verilmek istenmektedir. Bunlarla beraber, tablodaki dokuzuncu kazanımın bir bölümü yalnızca dokuzuncu sınıf düzeyine; tablodaki on ikinci kazanım on, on bir ve on ikinci sınıf düzeyine; tablodaki on beşinci kazanım masal/fabl ayrı tutularak on, on bir ve on ikinci sınıf düzeyine yönelik kazanımlar olarak dikkati çekmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "A- Okuma- Tiyatro" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

A-Okuma- Tiyatro Konu, Kazanım ve Açıklamaları

A-Okuma-Tiyatro	
Kazanımlar	
1	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
2	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
3	Metnin tema ve konusunu belirler.
4	Metindeki çatışmaları belirler.
5	Metindeki olay örgüsünü belirler.
6	Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
7	Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
8	Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler.
9	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
10	Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
11	Metni yorumlar.
12	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
13	Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
14	Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Tablo 11'de hedeflenen kazanımlar, Tablo 9 ve 10'daki kazanımlarla doğal bir uyum ve benzerlik içerisindedir. Tiyatro türü; genel özellikleri ve tarihsel gelişimiyle birlikte genel olarak tüm sınıf düzeylerinde aynı kazanımların geliştirilmesiyle verilmek istenmektedir. Yine bu kazanımlar verilirken değerler eğitimi de hem sınıf hem de ünite bazında varlığını korumakta ve sürdürmektedir. Yalnızca onuncu kazanım on, on bir ve on ikinci sınıf düzeylerine yönelik hedeflenmektedir. Bunun dışında on üçüncü kazanımdaki türle ilgili diğer yazarlar ve eserler on, on bir ve on ikinci sınıf düzeyine bırakılmıştır. Söz konusu başlıktaki diğer tüm kazanımlar tüm sınıf düzeylerinde uygun metinler aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak hedefindedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "A- Okuma- Bilgilendirici (Öğretici) Metinler" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

A-Okuma- Bilgilendirici (Öğretici) Metinler Konu, Kazanım ve Açıklamaları

A-Okuma- Bilgilendirici (Öğretici) Metinler	
Kazanımlar	
1	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
2	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
3	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.
4	Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
5	Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
6	Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
7	Metnin üslup özelliklerini belirler.
8	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
9	Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
10	Metinde yazarın bakış açısını belirler.
11	Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.
12	Metni yorumlar.
13	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
14	Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
15	Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

Öğretici metinlerin, 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda 11. ve 12. sınıf düzeylerinde verilmekteyken 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda tüm sınıf kademelerine dengeli bir şekilde programa eklendiği görülmüştür. Ayrıca 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda öğretici metinlerin güncel ihtiyaçlar doğrultusunda (E-posta, Blog vb.) genişletildiği anlaşılmaktadır. Bu türsel genişleme, ilerleyen başlıklar altında değerlendirilecektir. Bu başlık altındaki kazanımların "Okuma" üst başlığı altındaki diğer tüm başlıklar gibi bir uyum içinde olduğu belirlenmiştir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "B- Yazma" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

B- Yazma Konu, Kazanım ve Açıklamaları

B- Yazma	
Kazanımlar	
1	Farklı türlerde metinler yazar.
2	Yazacağı metnin türüne göre konu, tema, ana düşünce, amaç ve hedef kitleyi belirler.
3	Yazma konusuyla ilgili hazırlık yapar.
4	Yazacağı metni planlar.
5	Metin türüne özgü yapı özelliklerine uygun yazar.
6	Metin türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun yazar.
7	İyi bir anlatımda bulunması gereken özelliklere dikkat ederek yazar.
8	Farklı cümle yapılarını ve türlerini kullanır.
9	Görsel ve işitsel unsurları doğru ve etkili kullanır.
10	Yazdığı metni gözden geçirir.
11	Ürettiği ve paylaştığı metinlerin sorumluluğunu üstlenir.
12	Yazdığı metni başkalarıyla paylaşır.

Yazma kazanımları, istisnasız tüm sınıf düzeylerine yayılmış bir yapıdadır. Bu çalışmaların "Ünite, Süre ve İçerikleri" tablosunda belirtilmiş türlerde yapılması beklenilmektedir. Ayrıca işlenen metinden hareketle başka türlerde de metin yazma imkânı sunulmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde programın asıl amacının, öğrencilerin yazma becerisi kazanması olduğu anlaşılmaktadır.

Yazma çalışmaları belli bir hazırlığı da beraberinde getiren çalışmalardır. Bu bağlamda araştırma alanlarının Genel Ağ benzeri güncel alanlardan da gerçekleştirilebileceği

programda ayrıca belirtilmiştir. Yine yapılan yazma çalışmalarında dilin farklı ve özgün kullanımlarının denenmesi, uygulanmasının yanı sıra ses, görüntü, fotoğraf ve resim benzeri görsel ve işitsel unsurların uygun ve birlikte kullanılması istenilmektedir. Söz konusu planlama gerek çoklu öğrenme ortamları gerekse türler açısı geçiş açısından oldukça önemlidir. Günümüz dünyasında türler arasındaki çizgilerin saydamlaştığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, güzel sanatların işitsel sanatlar alanında bulunan edebiyatın diğer güzel sanatlarla ilişki içerisinde olması kaçınılmaz bir gerçektir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "C- Sözlü İletişim- Konuşma" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14

C- Sözlü İletişim- Konuşma Konu, Kazanım ve Açıklamaları

C- Sözlü İletişim- Konuşma	
Kazanımlar	
1	İletişim sürecini oluşturan ögeleri ve iletişimde dilin önemini belirler.
2	Konuşmanın konusunu, amacını, hedef kitlesini ve türünü belirler.
3	Konuyla ilgili gözlem, inceleme veya araştırma yapar.
4	Konuşma metnini planlar.
5	Konuşma planına uygun olarak konuşma kartları hazırlar.
6	Konuşmasında yararlanacağı görsel ve işitsel araçları hazırlar.
7	Konuşmasına uygun sunu hazırlar.
8	Konuşma provası yapar.
9	Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ederek konuşur.
10	Konuşurken gereksiz ses ve kelimeler kullanmaktan kaçınır.
11	Konuşmasında beden dilini doğru ve etkili biçimde kullanır.
12	Konuşmasına etkili bir başlangıç yapar.
13	Konuşmasının içeriğini zenginleştirir.
14	Konuşmasında önemli noktaları vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanır.
15	Konuşmasını etkili bir biçimde sonlandırır.
16	Konuşmasında süreyi verimli kullanır.
17	Konuşmasında teknolojik araçları etkili biçimde kullanır.

Sözlü iletişim, günümüz dünyasında insanın kişisel, sosyal ve ekonomik açıdan varlığını sürdürebilmesi için edinmesi gerek en önemli becerilerden biridir. Bu beceriler sayesinde insan, sosyal bir varlık olma gerekliliklerini yerine getirebilir duruma gelmektedir.

Tüm bu gerçekler ışığında 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda "Sözlü İletişim"in temel hedef becerilerinden biri olarak kabul edilmesi oldukça önemli ve olumlu bir gelişmedir. Yine söz konusu becerilerin tüm sınıf düzeylerinde işe koşulmasının da becerinin kazanılması ve uygulanması açısından hayati öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 14'te verilen kazanımlardan ilki hariç diğer tüm kazanımların tüm sınıf düzeylerine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Birinci kazanım ise temel bir bilgilendirme niteliğinde kabul edilmiş ve yalnızca dokuzuncu sınıf düzeyiyle sınırlı tutulmuştur. 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda dokuzuncu sınıf düzeyinde özellikle üzerinde durulan güzel ve etkili konuşma, telaffuz, boğumlama vb. konular, 2018 programında dört sınıf düzeyine dengeli bir şekilde yayılmış durumdadır. İnsanların genel gelişimleri bir süreyle sınırlı değildir. Nasıl ki insanlar doğduktan bir süre sonra yürümeyi ve konuşmayı öğrenmeye başlıyor ve ardından bu becerilerini geliştirme sürecine giriyorsa iletişim becerisi de benzer bir şekilde, sürece bağlı olarak, gelişimini sürdürür. İletişimin, dili doğru kullanmanın ve dilin inceliklerini uygulamanın ancak ve ancak süreç içerisinde gelişip tamamlanabileceği kabulünden yola çıkıldığında, yeni programdaki değişikliğin gerçekçi ve gerekli olduğu anlaşılacaktır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı "C- Sözlü İletişim- Dinleme" konu, kazanım ve açıklamaları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

C- Sözlü İletişim- Dinleme Konu, Kazanım ve Açıklamaları

C- Sözlü İletişim- Dinleme	
Kazanımlar	
1	Amacına uygun dinleme tekniklerini kullanır.
2	Dinlediği konuşmanın konu ve ana düşüncesini tespit eder.
3	Dinlediği konuşmada konu akışını takip eder.
4	Dinlediği konuşmadaki açık ve örtük iletileri belirler.
5	Dinlediklerini özetler.
6	Dinlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır.
7	Dinlediği konuşmanın tutarlılığını sorgular.
8	Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin dayanaklarının geçerliliğini sorgular.

Sözlü iletişim başlığı altında verilmek istenen bir diğer beceri dinlemedir. Dinleme becerileri arasında herhangi bir sınıf düzeyi ile sınırlandırılmış bir kazanım bulunmamaktadır.

Dinleme, diğer tüm becerilerin de anlaşılmasına temel oluşturacak bir niteliktedir. Okuma yönünden zorluk çeken bireylerin, bu temel dil becerisi eksiklerini dinleme ile günümüz şartlarında belli bir oranda telafi edebilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca birinci kazanım içerisinde not alarak dinleme, empati kurarak dinleme, seçici dinleme, eleştirel dinleme vb. gibi dinleme tekniklerine yer verilmektedir. Bu kazanım, programı 2011 programlarından ayıran bir başka özellik olarak dikkati çekmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı, tür merkezli oluşu ve temel dil becerilerini ana hedef olarak belirlemesi açısından 2011 programlarından derin bir ayrıma sahiptir. Bununla beraber dil ve edebiyat derslerinin tek bir çatı altında toplanmış olması programın eski programlardan ayrılan bir başka özelliği olarak görülmektedir. 2011 Dil ve Anlatım Programı' 10. sınıf düzeyindeki "Anlatım Türleri" ile dil bilgisi konularından "kelime türleri"nin ilişkili bir şekilde aktarılması, söz konusu program için oldukça değerli bir planlama olarak belirlenmiştir. Dil ve edebiyat temel alındığında, her iki programda da yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda ezberletme, salt bilgi verme değil; yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemi uygulanmak istenmektedir. Ancak programlar dil bilgisi konularının aktarımı konusunda bir ayrıma sahiptir. 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda dil bilgisi konularının düzenli bir şekilde aktarılması söz konusuyken 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda herhangi bir dil bilgisi konusunun konu bazında aktarılması söz konusu değildir. Yeni programa göre ancak kısa hatırlatmalarla dil bilgisi konusu aktarılabilir ve ardından metin üzerinden uygulamalı olarak tespiti ve kavranması amaçlanır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın, güncel metinler olan E-posta, Blog gibi türleri Mektup ve Günlük türleriyle ilişkilendirerek planına dâhil ettiği görülmektedir. Aktüel yaşamın teknolojiyle iç içe geçtiği hesaba katıldığında, programda yapılan bu değişikliğin önemi daha da belirgin hâle gelecektir.

2011 programlarında yer alan Atatürkçülük konuları 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda ayrı bir konu-kazanım olarak bulunmamaktadır. Yeni programda bulunan değerler eğitiminde Atatürk ve Atatürkçülükle ilgili konulara yer verilmektedir.

2011 Türk Edebiyatı ile 2011 Dil ve Anlatım Programı toplamda 1094 hedef kazanıma sahiptir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın kazanım sayısı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Kazanım Sayısı

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Kazanım Sayısı		
	Kazanım	**Kazanım Sayısı**
A	**Okuma**	
	1. Şiir	13
	2. Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler	16
	3. Tiyatro	14
	4. Bilgilendirici (Öğretici) Metinler	15
B	**Yazma**	12
C	**Sözlü İletişim**	
	1. Konuşma	17
	2. Dinleme	8
Toplam		**95**

Tablo incelendiğinde 2011 programlarının toplam kazanım sayıları ile 2018 programının kazanım sayısı arasında ciddi bir farklılık olduğu görülmüştür. Sayıca kazanımlar azalmış görülse de tek tek incelendiğinde nitelik olarak herhangi bir kazanım eksilmesinin olmadığı, aksine güncel ihtiyaçlara cevap veren yeni kazanımların olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda kazanımların sadeleştirildiği ve niteliklerinin geliştirildiği anlaşılmaktadır.

5.Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları

Bu başlık, üçüncü alt problem cümlesi olan, "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme anlayışları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" ile ilişkilendirilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme; öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek, gelişimlerini izlemek, güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak, öğrenme güçlüklerini belirlemek, öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek, gelecekteki öğrenme süreçlerini planlamaya veri sağlamak, öğretim programlarının yeterliliğini belirlemeye yönelik bilgi sağlamak gibi amaçlarla yapılır (MEB, 2011a: 119). Kimi bireyler başka bireylerle benzer özelliklere sahip olsa da hiçbir insan bir başkasının aynısı değildir. Bu

sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır (MEB, 2018: 8). Öğretim programlarının sınırları düşünüldüğünde, herhangi bir programın tüm bireyleri kapsayacak yapıda bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ya da yaklaşımları sunması olası görünmemektedir. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında ölçme ve değerlendirme, öğretim sürecinin bir parçasıdır ve sadece öğrenmenin başında ve sonunda değil, öğrenme süreci boyunca her önemli noktada yer alır (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007: 136). Yapılandırmacı öğrenme kuramının standartlarına uygun hazırlanan 2011 dil ve edebiyat programlarında ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda da söz konusu genel yaklaşımla karşılaşılmaktadır. Programlarda öğretimin bir süreç, her öğrencinin de birey olarak farklılığa sahip olduğu vurgulanmaktadır. 2011 Türk Edebiyatı ve 2011 Dil ve Anlatım programı incelendiğinde programların "Ekler" bölümünde ölçme ve değerlendirmeye yardımcı formlar verildiği görülmektedir. Yine aynı programlarda eğitim öğretim sürecini değerlendirmek için öğrencinin, öğrenme ve öğretme sürecinde yaptığı projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalarını (MEB, 2011: 112) değerlendirmeye yönelik bazı ana başlıklar öneri olarak sunulmuştur. Bu başlıklar Tablo 17 ve Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 17

2011 Türk Edebiyatı Programı Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Öneriler

	Türk Edebiyatı Programı
1	Okuma ve anlama becerisini gözlemleme (Anlatmaya bağlı metinleri okuma, öğretici metinleri okuma, şiir okuma)
2	Yazmayı gözlemleme (Şiir yazma, öğretici metin yazma, sanat metinleri yazma)
3	Metin inceleme ve yorumlamayı gözlemleme

Tablo 18

2011 Dil ve Anlatım Programı Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Öneriler

	Dil ve Anlatım Programı
1	Okumayı gözlemleme (Anlatmaya bağlı metinleri okuma, öğretici metinleri okuma, şiir okuma)
2	Yazmayı gözlemleme (Şiir yazma, öğretici metin yazma, sanat metinleri yazma)
3	Anlamayı gözlemleme (Metni anlama)
4	Metin inceleme ve yorumlamayı gözlemleme

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda ise benzer önerilerle karşılaşılmamıştır. Söz konusu programda ölçme ve değerlendirmenin, 2011 programlarına oranla daha genel ifadelerle ve genel çerçevelerle ifade edildiği görülmüştür. Bunlara ek olarak 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda eğitimin yalnızca bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal ve psikomotor yönlerinin de olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2018: 9).

6.Öğretim Programlarına Göre Ders Kitaplarının Hazırlanması ve Metin Seçimi

Bu başlık, alt problem maddelerinden olan, "2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı programlarının yapı bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" ve "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının amaçlar, özel amaçlar ve bakış açıları bakımından aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" ile ilişkilendirilmiştir.

Ders kitapları, devletlerin eğitim felsefesi yaklaşımlarını ve öğretim programlarını yansıtan yazılı ya da elektronik eğitim ve öğretim materyalidir. Kitaplar, her sınıf düzeyine ve öğretim programına uygun bir biçimde dağıtıma sunulur. Programlar incelendiğinde her üç programın da Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve ilkelerine uygun hazırlandığı görülmüştür. Bununla beraber, 2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın ilgili başlıklarında 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'na göre farklılıklar da mevcuttur. Söz konusu ilk iki programın kitap hazırlanması bölümünde sınıf bazında değişen öğretim programıyla birlikte değişim bir zorunluluktur. Bu sebeple 2011 programlarında sınıf düzeyinde açıklamalar verilmiştir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı tür merkezli ve sarmal bir yapıda olması gereğince sınıf bazında açıklamalar barındırmamakta, tüm sınıflara yönelik ibarelerle kitap hazırlanması planlanmaktadır. Bu farklılıklara ek olarak programların ders işleniş süreçleri de belli oranda farklılık göstermektedir. Programların ders işleniş süreçlerinin başlıkları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

2011 ve 2018 Programlarının Ders İşleniş Süreci

2011 Programları Ders İşleniş Süreci	**2018 Programı Ders İşleniş Süreci**
Hazırlık	Hazırlık
Çözümleme/İnceleme	Metin
Anlama-yorumlama	Metinde Geçen Bazı Kelime ve Kelime Grupları
Değerlendirme	Metin ve Türle İlgili Açıklamalar
	Metni Anlama ve Çözümleme
	Yazarın/Şairin Biyografisi

	Dil Bilgisi
	Yazma
	Sözlü İletişim
	Ünite Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları

Tablo ve programlar incelendiğinde 2018 programının ders işleniş sürecinde, programın ana hedef olarak belirlediği dil becerilerine yönelik başlıkların bulunduğu, gerçekleştirilecek etkinliklerin daha açık bir şekilde belirtildiği görülmüştür.

7. Sınıf, Ünite, Kazanım, Süre ve İçerik Tabloları Bakımından Programların Karşılaştırılması

Bu başlık altında programların sınıf bazında ünite, kazanım, süre ve içerik tabloları değerlendirilecektir. Değerlendirmenin temelde sınıf bazlı olarak gerçekleştirilmesi, gerekli görüldüğü durumlarda konu, içerik ve kazanımların temel değerlendirme ölçütü olması uygun görülmüştür. Ayrıca söz konusu başlık, alt problem cümlelerinden, "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının hedef kazanımları ve süreleri arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?" ve "2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının öğrenci becerilerinin geliştirilmesi yönünden farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?" ile ilişkilendirilmiştir.

7.1. 9. Sınıflar

2011 Dil ve Anlatım, 2011 Türk Edebiyatı ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı programları incelendiğinde söz konusu ilk iki programın ünite başlangıçlarında konuların nasıl işleneceği ve kazanımlara nasıl ulaşılabileceğini gösteren açıklamalarla karşılaşılmaktadır. Bununla beraber her ünitede ve hemen her ünite alt başlığında kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar bulunmaktadır. Söz konusu başlık altında yer alan etkinlik örnekleri ve açıklamalar hem konunun detaylandırılması açısından rehber hem de programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin ders işleyişlerine yardımcı konumdadır. Etkinlikler bölümü altındaki etkinliklerin okul içi ve okul dışı etkinlikler olarak ikiye ayrıldığı görülmüştür. Bu ayrım, programın günlük yaşamla ilişkilendirildiğinin bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Yine bu bölümde bulunan simgelerden anlaşıldığı üzere kimi etkinlikler disiplinler arasındaki

bağlantıyı işaret etmektedir. Bu da eğitim ve öğretimin bir bütün olduğu düşünüldüğünde oldukça önemli bir detay olarak görülmektedir.

9. sınıf düzeyinde Dil ve Anlatım Programı etkinlikleri incelendiğinde etkinliklerin genel olarak kitap içeriğinde bulunan metinler üzerinden planlandığı görülmektedir. Bu durumun işlenen konuların dil temelli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

9. sınıf düzeyinde Türk Edebiyatı Programı etkinlikleri incelendiğinde etkinliklerin kitaptaki metinlerle birlikte farklı disiplin ve sanat alanlarına da yönelik olduğu görülmüştür. Örneğin, 1. Ünite olan "Güzel Sanatlar ve Edebiyat"ın "Edebî Metin" başlığında sinemayla edebiyat arasındaki bağlantıya işaret edilmiş, bu yolla kurmaca metinlerin yapısının öğrenci tarafından keşfedilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2011a: 21). 2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 9. sınıflar düzeyindeki üniteler ve ünitelerin alt başlıkları Tablo 20 ve Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 20

2011 Türk Edebiyatı Programı 9. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

9. Sınıf Türk Edebiyatı	
1. Ünite	**Güzel Sanatlar ve Edebiyat**
1.1.	Güzel Sanatlarda Edebiyatın Yeri
1.2.	Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi
1.3.	Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi
1.4.	Metin
1.5.	Edebî Metin
2. Ünite	**Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)**
2.1.	Şiir İnceleme Yöntemi
2.2.	Şiir Okuma
2.3.	Manzume ve Şiir
3. Ünite	**Olay Çevresinde Gelişen Edebî Metinler**
3.1.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinleri Tanıma ve Gruplandırma (Masal ve Destandan, Hikâye ve Romana; Karagöz ve Seyirlik Oyunlardan Modern Tiyatro Metinlerine)
3.2.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinleri İnceleme Yöntemi
3.3.	Anlatma Esasına Bağlı Metinleri Okuma
3.4.	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Karagöz ve Seyirlik Oyunlardan Modern Tiyatro Metinlerine)
4. Ünite	**Öğretici Metinler**
4.1.	Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi

4.2.	Öğretici Metinleri Okuma
4.2.1.	Tarihi Metinler
4.2.2.	Felsefi Metinler
4.2.3.	Bilimsel Metinler
4.2.4.	Gazete Çevresinde Gelişen Metin Türleri (Makale, Deneme, Sohbet, Fıkra, Eleştiri, Röportaj)
4.2.5.	Kişisel Hayatı Konu Alan Metin Türleri (Hatıra, Gezi, Biyografi, Mektup, Günlük)

Tablo 21

2011 Dil ve Anlatım Programı 9. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

9. Sınıf Dil ve Anlatım	
1. Ünite	**İletişim, Dil ve Kültür**
1.1.	İletişim
1.2.	İnsan, İletişim ve Dil
1.3.	Dil-Kültür İlişkisi
2. Ünite	**Dillerin Sınıflandırılması ve Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri**
2.1.	Dillerin Sınıflandırılması
2.2.	Türk Dilinin Tarihî Gelişimi ve Türkiye Türkçesi
3. Ünite	**Ses Bilgisi ve Telaffuz (Söyleyiş)**
3.1.	Türkçenin Ses Özellikleri
3.2.	Telaffuz (Söyleyiş)
4. Ünite	**Kelime Bilgisi**
4.1.	Kelimede Anlam ve Kavram
4.2.	Kelimelerin Farklı Anlamlarda Kullanımı
4.2.1.	Anlam İlişkilerine Göre Kelimeler
4.2.2.	Kelimelerde Anlam Değişmeleri
4.3.	Kelime Grupları
5. Ünite	**Cümle Bilgisi**
5.1.	Cümlede Anlamın Oluşumu
5.2.	Bildirdikleri Kiplere Göre Cümleler
5.2.1.	Haber Cümleleri
5.2.2.	Dilek- İstek Cümleleri
5.2.3.	Haber ve Dilek Kiplerinde Soru
5.2.4.	Haber ve Dilek Kiplerinde Olumluluk- Olumsuzluk
5.3.	Metinde Kazandıkları Anlamlara Göre Cümleler

6. Ünite	**Paragraf Bilgisi**
6.1.	Anlatım Birimi Olarak Paragraf
6.2.	Paragrafta Yapı
6.3.	Paragrafta Anlam ve Ana Düşünce
6.4.	Paragrafta Düşünceyi Geliştirme Yolları
6.5.	Metin ve Paragraf

Tablolar incelendiğinde Türk Edebiyatı Programı'nın 9. sınıf düzeyinde edebiyat kavramına giriş olarak tanımlanabilecek bir başlangıca sahip olduğu görülmüştür. İlerleyen ünitelerde metinlerin sınıflandırıldığı ve bu sınıflandırma içine giren metinlerin farklı ünitelerde işlendiği tespit edilmiştir. Ancak bu işleyişin söz konusu metinler hakkında genel bilgilendirme mahiyetinde olduğu, derinlemesine bir tür incelemesi olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca 4. Ünite'deki metin seçimleri için yakın dönem metinleri işaret edilmektedir. Diğer ünitelerde böyle bir açıklama görülmemektedir. Edebiyat ile günlük yaşamın ilişkilendirilmesi düşünüldüğünde bu durum programdaki bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

Tablo 21 incelediğinde 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda 9. sınıflar düzeyinde iletişim, dil ve kültür ilişkisinden dillerin sınıflandırılması, ses bilgisi, kelime bilgisi, cümle bilgisi ve paragraf bilgisi olmak üzere giderek büyüyen dil ögelerinin işlendiği tespit edilmiştir. Bu başlıklar altında filolojik, fonolojik, morfolojik, sentaks ve semantik incelemeler görülmektedir. Tüm üniteler değerlendirildiğinde Dil ve Anlatım Programı'nın 9. sınıf düzeyi, dil bilime giriş niteliği gösterdiği belirlenmiştir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın dil ve edebiyat konularını bir bütün olarak ele aldığı görülmektedir. Programda verilen ünite, süre ve içerik tabloları incelendiğinde "okuma", "yazma" ve "sözlü iletişim" başlıkları görülmektedir. Temel dil becerilerini hedef alan bu yaklaşımda önceki programlarda karşılaşılan etkinlik önerileri bulunmamaktadır. Yalnızca kazanımların ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğine yönelik kısa açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalar, 2011 programlarındaki "açıklamalar" başlığı ile benzerlik göstermektedir. 2018 programında belirtilen başlıkların altında ünite bazında üzerinde durulacak dil bilgisi konuları verilmiştir. Ayrıca 2018 programında her ünite için önerilen süre de bulunmaktadır. Bu durum programın esnekliği düşünüldüğünde bir olumsuzluk olarak düşünülebileceği gibi programın düzenli ilerleyişi açısından da olumlu bir özellik olarak görülmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı, tür merkezli bir program olması bağlamında önceki programlardan temel bir ayrıma sahiptir. 9. sınıf düzeyinde ilk ünite olan "Giriş", 2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın ilk üniteleriyle benzerlik göstermektedir. Söz konusu üç programda da dil ve edebiyatın temelleri atılmakta, edebiyat kavramı üzerinde durulmaktadır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda işlenmesi planlanan türler ve dil bilgisi konuları Tablo 22 ve Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 22

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 9. Sınıf Ünite ve Türler

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı	
1. Ünite	Giriş
2. Ünite	Hikâye
3. Ünite	Şiir
4. Ünite	Masal/Fabl
5. Ünite	Roman
6. Ünite	Tiyatro
7. Ünite	Biyografi/Otobiyografi
8. Ünite	Mektup/E-posta
9. Ünite	Günlük/Blog

Tablo 23

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Üniteler Bazında 9. Sınıf Dil Bilgisi Konuları

9. Sınıf Dil Bilgisi Konuları	
	1. Ünite
a.	Standart dil, ağız, şive, lehçe ile argo, jargon kavramları üzerinde durulur.
	2. Ünite
a.	Metindeki isimleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.

b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	3. Ünite
a.	Metindeki sıfatları bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	4. Ünite
a.	Metindeki edat, bağlaç ve ünlemleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	5. Ünite
a.	Metindeki zamirleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	6. Ünite
a.	Metindeki zarfları bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	7. Ünite
a.	Metindeki fiilleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	8. Ünite
a.	Metindeki fiilleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	9. Ünite
a.	Metindeki fiilleri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.

Tablo 22 incelendiğinde 4. Ünite dışındaki dışındaki tüm türlerin ilk örneklerinin Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'ndan seçildiği görülmektedir. Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu ünitelerde ilk metinlerin ardından kronolojik bir sıra ile metinlerin geçmişi ve gelişimi verilmek istenmektedir. Bu durumun, Türk dili ve edebiyatı dersiyle yeni tanışan öğrencilerin metinleri anlamaları, yorumlamaları ve diğer tüm kazanımları edinmeleri bakımından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca iki, üç, dört, beş ve altıncı üniteler her sınıf düzeyinde verildiğinden, bu sınıf düzeyinde konuların tanıtımı ve temelleri üzerinde durulmaktadır.

Tablo 23 incelendiğinde 9. sınıf düzeyinde dilin iletişim açısından incelendiği, ilerleyen ünitelerde ise kelime türleri, yazım kuralları ve noktalama işaretleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Yazım kuralları ve noktalama işaretleri, ilk ünite dışında her ünitede bulunması açısından dikkat çekicidir. Söz konusu konuların değişebilirliği ve genişliği düşünüldüğünde bu durum oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca dil bilgisi konularının

tümünün metin üzerinde gerçekleştirilecek belirlemelerle verilmesi planlanmaktadır. Bu bakımdan program önceki programlardan ayrılmaktadır.

7.2. 10. Sınıflar

2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 10. sınıflar düzeyindeki üniteler ve ünitelerin alt başlıkları Tablo 24 ve Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 24

2011 Türk Edebiyatı Programı 10. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

10. Sınıf Türk Edebiyatı	
1. Ünite	**Tarih İçinde Türk Edebiyatı**
1.1.	Edebiyat Tarihi
1.2.	Türk Edebiyatının Dönemlere Ayrılmasındaki Ölçütler
2. Ünite	**Destan Dönemi Türk Edebiyatı**
1.1.	Destan Dönemi
1.1.1.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler/ Şiir (Sagu, Koşuk)
1.1.2.	Olay Çevresinde Oluşan Metinler (Destan)
1.2.	Yazılı Edebiyat (Köktürk Yazıtları, Uygur Metinleri)
3. Ünite	**İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı**
3.1.	XI.-XII. Yüzyıllarda İslamiyet ve Türk Kültürü
3.2.	İslamî Dönemde İlk Dil ve Edebiyat Ürünleri (XI.-XII. yy.)
3.3.	Oğuz Türkçesinin Anadolu'daki İlk Ürünleri (XIII-XIV. yy.)
3.3.1.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir; İlâhi, Nefes, Gazel)
3.3.2.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler (Battalnâme, Dede Korkut Hikâyeleri, Dânişmentnâme, Mesneviler)
3.3.3.	Öğretici Metinler (Tasavvufi Metinler, Nasreddin Hoca Fıkraları)
3.4.	XIV. Yüzyıldan XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Osmanlı Edebiyatı
3.4.1.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)
3.4.1.1.	Divan Şiiri
3.4.1.2.	Hâlk Şiiri
3.4.1.2.1.	Anonim Hâlk Şiiri (Mâni, Türkü)
3.4.1.2.2.	Âşık Tarzı Hâlk Şiiri (Koşma, Semaî)
3.4.1.2.3.	Dinî -Tasavvufi Türk Şiiri
3.4.2.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler
3.4.2.1.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler (Hâlk Hikâyeleri, Mesneviler)
3.4.2.2.	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Temaşa) Karagöz, Meddah, Orta Oyunu
3.4.3.	Öğretici Metinler (Tezkire, Tarih, Seyahatname, Mektup, İlmî Eserler, Dinî Eserler)

Tablo 25

2011 Dil ve Anlatım Programı 10. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

10. Sınıf Dil ve Anlatım	
1. Ünite	**Sunum-Tartışma-Panel**
1.1.	Sunum
1.2.	Tartışma
1.3.	Panel
2. Ünite	**Anlatım ve Özellikleri**
2.1.	Anlatıma Hazırlık
2.2.	Anlatımda Tema ve Konu
2.3.	Anlatımda Sınırlandırma
2.4.	Anlatımın ve Anlatıcının Amacı
2.5.	Anlatımda Anlatıcının Tavrı
2.6.	Anlatımın Temel Özellikleri
2.7.	Anlatımın Oluşumu
2.8.	Anlatım Türlerinin Sınıflandırılması
3. Ünite	**Öyküleyici (Hikâye Edici) Anlatım- İsim**
3.1.	Öyküleyici Anlatım
3.1.1.	İsim
3.2.	Betimleyici (Tasvir Edici) Anlatım- Sıfat
3.2.1.	Betimleyici (Tasvir Edici) Anlatım
3.2.2.	Sıfat
3.3.	Coşku ve Heyecana Bağlı (Lirik) Anlatım- Zamir
3.3.1.	Coşku ve Heyecana Bağlı (Lirik) Anlatım
3.3.2.	Zamir
3.4.	Destansı (Epik) Anlatım- Emredici Anlatım- Fiil/Fiilimsi
3.4.1.	Destansı (Epik) Anlatım
3.4.2.	Emredici Anlatım
3.4.3.	Fiil/Fiilimsi
3.5.	Öğretici Anlatım- Açıklayıcı Anlatım- Tartışmacı Anlatım- Kanıtlayıcı Anlatım- Zarf
3.5.1.	Öğretici Anlatım
3.5.2.	Açıklayıcı Anlatım
3.5.3.	Tartışmacı Anlatım
3.5.4.	Kanıtlayıcı Anlatım
3.5.5.	Zarf
3.6.	Düşsel (Fantastik) Anlatım- Gelecekten Söz Eden Anlatım- Edat, Bağlaç
3.6.1.	Düşsel (Fantastik) Anlatım
3.6.2.	Gelecekten Söz Eden Anlatım
3.6.3.	Edat, Bağlaç

3.7.	Söyleşmeye Bağlı (Diyalog) Anlatım- Mizahi Anlatım- Ünlem
3.7.1.	Söyleşmeye Bağlı (Diyalog) Anlatım
3.7.2.	Mizahi Anlatım
3.7.3.	Ünlem

Tablo 24 incelendiğinde edebiyat tarihinden başlanılarak kronolojik bir sıra ile İslâm Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı'nın sonuna dek süren bir çizgide edebî geleneklerin ve dönemlerin verildiği görülmektedir. Kronolojik düzende verilen dönemlerin de kendi içinde türü merkez alan bir anlayışla ayrıldığı anlaşılmaktadır. 10. sınıf itibariyle başlangıçtan Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanan edebiyat dönemlerinin işlendiği belirlenmiştir.

Tablo 25 incelendiğinde sözlü anlatım türlerinden sunum, tartışma ve panelden başlanıp diğer anlatımlara ve anlatım türlerine değinildiği görülmektedir. 3. Ünite'de anlatım türleri ile dil bilgisi konularının ilişkilendirilmesi program için oldukça önemli bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Dil bilgisi konuları metinlerden ayrı düşünülemez. Ancak her dil bilgisi özelliğinin her metinde görülmesi de mümkün olmayabilir. Bu bağlamda anlatım türlerinin ve dil bilgisi konularının özellikleri dikkate alınarak yapılan bu eş güdümlü programlama, öğretim açısından oldukça önemli ve değerli bir gelişmedir. 10. sınıf düzeyinde dil ve anlatım programı için sözlü ve yazılı anlatım türlerinin birçoğunun verildiği bir program demek yerinde bir tespit olacaktır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda 10. sınıf düzeyinde işlenmesi planlanan türler ve dil bilgisi konuları Tablo 26 ve Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 26

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 10. Sınıf Ünite ve Türler

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı	
1. Ünite	Giriş
2. Ünite	Hikâye
3. Ünite	Şiir
4. Ünite	Destan/Efsane
5. Ünite	Roman
6. Ünite	Tiyatro

7. Ünite	Anı (Hatıra)
8. Ünite	Haber Metni
9. Ünite	Gezi Yazısı

Tablo 26 incelendiğinde 9. sınıf düzeyinde görülen giriş, hikâye, şiir, roman ve tiyatro türlerinin bu dönemde de verildiği anlaşılmaktadır. Bir önceki sınıf düzeyinde temel bilgilendirme şeklinde ilerleyen türler, bu dönemde tarihsel bağlamı içinde ve güncellik dikkate alınarak verilmektedir. Bu sınıf düzeyinde edebî metinlerden destan/efsane; öğretici metin türlerinden de anı, haber metni ve gezi yazısı öğrencilerin tanıştığı yeni türler olarak belirlenmiştir.

Tablo 27

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı Üniteler Bazında 10. Sınıf Dil Bilgisi Konuları

10. Sınıf Dil Bilgisi Konuları	
	1. Ünite
a.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	2. Ünite
a.	Metindeki fiilimsileri bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	3. Ünite
a.	Metindeki isim tamlamalarını bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	4. Ünite
a.	Metindeki sıfat tamlamalarını bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	5. Ünite
a.	Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	6. Ünite
a.	Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	7. Ünite

a.	Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	8. Ünite
a.	Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	9. Ünite
a.	Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.

Tablo 27 incelendiğinde, 10. sınıf düzeyi dil bilgisi çalışmalarının fiilimsi, isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, cümle çeşitleri ve her ünitede bu konulara eşlik eden yazım ve noktalama kuralları olarak planlandığı görülmektedir. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın yapısı gereği hiçbir dil bilgisi konusu hakkında detaylı bilgi verilmemektedir. Tablodaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, planlanan her dil bilgisi özelliği metin üzerinden yapılacak çalışmalarla belirlenmek üzerine kazandırılmak istenmektedir.

7.3. 11. Sınıflar

2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 11. sınıflar düzeyindeki üniteler ve ünitelerin alt başlıkları Tablo 28 ve Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 28

2011 Türk Edebiyatı Programı 11. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

11. Sınıf Türk Edebiyatı	
1. Ünite	**Batı Tesirindeki Türk Edebiyatına Giriş (Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı)**
2. Ünite	**Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı (1860-1896)**
2.1.	Tanzimat Dönemi Edebiyatının Oluşumu
2.2.	Öğretici Metinler
2.3.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)
2.4.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler
2.4.1.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler (Roman, Hikâye)
2.4.2.	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Tiyatro Metinleri)
2.5.	Tanzimat Dönemi Edebiyatının Genel Özellikleri
3. Ünite	**Servet-i Fünûn Edebiyatı (Edebiyat-ı Cedide) (1896-1901) ve Fecr-i Âtî Topluluğu (1909-1912)**
3.1.	Servet-i Fünûn Edebiyatının Oluşumu
3.2.	Öğretici Metinler (Edebî Tenkit, Gezi Yazısı, Hatıra, Makale)
3.3.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) ve Mensur Şiir

3.3.1.	Şiir
3.3.2.	Mensur Şiir
3.4.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler
3.4.1.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler (Hikâye)
3.4.2.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler (Roman)
3.5.	Servet-i Fünûn Edebiyatının Genel Özellikleri
3.6.	Fecr-i Âtî Topluluğu (1909-1912)
3.6.1.	Fecr-i Âti Şiiri
4. Ünite	**Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)**
4.1.	Millî Edebiyat Döneminin Oluşumu
4.2.	Öğretici Metinler (Makale, Fıkra, Sohbet, Deneme, Eleştiri, Tarih, Hatıra)
4.3.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)
4.3.1.	Sade Dil ve Hece Ölçüsüyle Yazılmış Şiir
4.3.2.	Saf (Öz) Şiir
4.3.3.	Halkın Yaşayış Tarzını ve Değerlerini Anlatan Manzumeler
4.3.4.	Millî Edebiyat Dönemi Şiirinin Özellikleri
4.4.	Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler
4.4.1.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler
4.4.1.1.	Hikâye
4.4.1.2.	Roman
4.4.1.3.	Millî Edebiyat Dönemi Anlatmaya Bağlı Edebî Eserlerin Özellikleri
4.4.2.	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler
4.5.	Millî Edebiyat Döneminin Genel Özellikleri

11. sınıf Türk Edebiyatı dersi, edebiyat dönemlerinin sınıflandırılmasında bir ayrım olan Tanzimat Dönemi ile başlayıp Millî Edebiyat Dönemi ile sonlanmaktadır. Söz konusu dönemler bir önceki sınıf düzeyinin kapladığı tarihsel uzunluğa göre hayli kısa bir yapıdadır. Ancak yeni türlerin, akımların ve yaklaşımların yanında toplumsal ve siyasal birçok değişikliği içermesinden dolayı bu dönem edebiyatının önceki dönem edebiyat konularına kıyasla daha yoğun olduğu düşünülmektedir.

Tablo incelendiğinde ünitelerin kronolojik bir sırayla programa girdiği görülmektedir. Ancak her ünite kendi içinde türsel ayrıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Program genel itibariyle tarihsel sıra içinde tür ayrımına sahiptir. Her ünitede ve dolayısıyla her türde genel özelliklerle birlikte yazarlar, şairler ve eserler hakkında bilgilendirmelerin olduğu programdan anlaşılmaktadır.

Tablo 29

2011 Dil ve Anlatım Programı 11. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

11. Sınıf Dil ve Anlatım	
1. Ünite	Metinlerin Sınıflandırılması
2. Ünite	**Öğretici Metinler**
2.1.	Mektup
2.2.	Günlük (Günce)
2.3.	Anı (Hatıra)
2.4.	Biyografi (Hayat Hikâyesi), Otobiyografi
2.5.	Gezi Yazısı (Seyahatname)
2.6.	Sohbet (Söyleşi)
2.7.	Haber Yazıları
2.8.	Fıkra
2.9.	Deneme
2.10.	Makale
2.11.	Eleştiri (Tenkit)
3. Ünite	**Sözlü Anlatım**
3.1.	Röportaj
3.2.	Mülakat (Görüşme)
3.3.	Söylev (Hitabet, Nutuk)

11. sınıf Dil ve Anlatım dersi, öğretici metinlerin ve sözlü anlatım türlerinden röportaj, mülakat ve söylevin kazandırılmak istendiği bir yapıdadır. Önceki sınıf düzeylerinde bu türlerin ayrımına gidilerek verilmesinin planlandığı düşünüldüğünde, türler hakkında genel bilgilerin bu sınıf düzeyine bırakılması program açısından olumlu bir özellik olarak görülmemektedir. Her ne kadar söz konusu türler Batı etkisiyle Türk edebiyatına dâhil edilmiş olsalar da eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bütüncül bir yapıda olması ile bu durum çelişir bir görüntü vermektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda 11. sınıf düzeyinde işlenmesi planlanan türler ve dil bilgisi konuları Tablo 30 ve Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 30

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 11. Sınıf Ünite ve Türler

11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı

1. Ünite	Giriş
2. Ünite	Hikâye
3. Ünite	Şiir
4. Ünite	Makale
5. Ünite	Sohbet ve Fıkra
6. Ünite	Roman
7. Ünite	Tiyatro
8. Ünite	Eleştiri
9. Ünite	Mülakat/Röportaj

Bu sınıf düzeyinde giriş, hikâye, şiir, roman ve tiyatro türlerinin tarihsel ve türsel ilerleme bağlamında devamlılığını korumakta olduğu görülmektedir. Bu türlere ek bir edebî metin türü bulunmamaktadır. Öğretici metinlerden makale, sohbet, fıkra, eleştiri, mülakat, röportaj bu sınıf düzeyinde öğrencilere verilmesi planlanan türlerdir. 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda 11. sınıf düzeyinde tüm öğretici metinler verilirken 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda bu döneme dek on bir öğretici metin türünün sınıf düzeylerine eşit dağılımla verilmek istendiği görülmektedir. Ayrıca 2018 programında sohbet ve fıkra, mülakat ve röportaj aynı ünite içinde birbirleriyle ilişkilendirilerek verilmiştir. Bu da türler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkate alındığında oldukça önemli bir değişim olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 31

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 11. Sınıf Ünite ve Türler

11. Sınıf Dil Bilgisi Konuları	
	1. Ünite
a.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	2. Ünite
a.	Metindeki cümlelerin ögeleri bulunur.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	3. Ünite
a.	Metindeki cümlelerin ögeleri bulunur.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	4. Ünite
a.	Metnin seçilmiş bölümündeki cümlelerin ögeleri bulunur.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	5. Ünite
a.	Metindeki cümlelerin ögeleri bulunur.

b	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	6. Ünite
a.	Anlatım bozukluklarıyla ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	7. Ünite
a.	Anlatım bozukluklarıyla ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	8. Ünite
a.	Anlatım bozukluklarıyla ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	9. Ünite
a.	Anlatım bozukluklarıyla ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.

11. sınıf dil bilgisi konuları cümlenin ögeleri, cümle çeşitleri, anlatım bozuklukları, yazım ve noktalama kuralları olarak belirlenmiştir. Önceki sınıflardaki yazım ve noktalama çalışmaları bu sınıf düzeyinde de devam etmektedir.

7.4. 12. Sınıflar

2011 Türk Edebiyatı Programı ve 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 12. sınıflar düzeyindeki üniteler ve ünitelerin alt başlıkları Tablo 32 ve Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 32

2011 Türk Edebiyatı Programı 12. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

12. Sınıf Türk Edebiyatı	
1. Ünite	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-…)
1.1.	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Oluşumu
2. Ünite	**Cumhuriyet Dönemi'nde Öğretici Metinler**
2.1.	Öğretici Metin Örnekleri (Deneme, Makale, Gezi Yazısı, Hatıra, Fıkra)
3. Ünite	**Cumhuriyet Dönemi'nde Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)**
3.1.	Öz Şiir (Saf Şiir) Anlayışını Sürdüren Şiir (1920-1940)
3.2.	Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir (1920-1940)
3.3.	Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir (1920-1950)
3.4.	Garip Hareketi (I. Yeni) (1940–1950)
3.5.	Toplumcu Şiir Zevk ve Anlayışını Ön Plana Çıkaranlar (1940–1960)
3.6.	Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir (1940–1960)
3.7.	İkinci Yeni Şiiri (1950-1965)

3.8.	İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiir (1960-1980)
3.9.	1980 Sonrası Şiir
3.10.	Cumhuriyet Döneminde Hâlk Şiiri
4. Ünite	**Cumhuriyet Dönemi'nde Olay Çevresinde Gelişen Edebî Metinler**
4.1.	Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler (Hikâye-Roman)
4.1.1.	Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Eserler
4.1.2.	Toplumcu Gerçekçi Eserler
4.1.3.	Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler
4.1.4.	Modernizmi Esas Alan Eserler
4.2.	Göstermeye Bağlı Edebî Metinler (Tiyatro Metinleri)

Bu sınıf düzeyinde Türk Edebiyatı dersi Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na ayrılmıştır. Dönemin, tür ve özellikler bakımından oldukça yoğun olduğu düşünülmektedir. Cumhuriyet Dönem edebiyatı, metin özellikleri bakımından ünitelere ayrılmış daha sonra da kendi içlerinde kronolojik bir düzende verilmek istenmiştir. Bu bağlamda önceki sınıf düzeylerinde önce kronolojik düzen daha sonra tür ayrımı söz konusuyken bu sınıf düzeyinde önceliği türler almıştır denebilir.

Tablo 33

2011 Dil ve Anlatım Programı 12. Sınıf Ünite Başlık ve Alt Başlıkları

12. Sınıf Dil ve Anlatım	
1. Ünite	**Sanat Metinleri**
1.1.	Sanat Metinlerinin Ayırıcı Özellikleri
1.2.	Sanat Metinleri
1.2.1.	Fabl
1.2.2.	Masal
1.2.3.	Hikâye (Öykü)
1.2.4.	Roman
1.2.5.	Tiyatro (Oyun)
1.2.6.	Şiir
2. Ünite	**Sözlü Anlatım**
2.1.	Konferans
2.2.	Açık Oturum
2.3.	Sempozyum
2.4.	Forum
2.5.	Münazara

3. Ünite	**Bilimsel Yazılar**

Bu sınıf düzeyi Dil ve Anlatım dersi programında sanat metinlerinin tür bakımından genel özellikleri ve sözlü anlatımın önceki sınıf düzeyinde anlatılmayan türlerinin genel özellikleri verilmektedir. Ayrıca 3. Ünite'de öğretici metinlerin bir kolu olan bilimsel yazılar konu alınmaktadır. Söz konusu sınıf düzeyine kadar öğrencilerin özellikle birinci ünitedeki konularla karşılaştıkları düşünüldüğünde bu türlerin genel özelliklerinin bu sınıf düzeyine bırakılması programın yapısı bakımından bir eksiklik olarak düşünülmektedir. 11. sınıf öğretici metinler ekseninde getirilen eleştiri 12. sınıf sanat metinleri ekseninde güncelliğini korumaktadır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda 12. sınıf düzeyinde işlenmesi planlanan türler ve dil bilgisi konuları Tablo 34 ve Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 34

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 12. Sınıf Ünite ve Türler

12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı	
1. Ünite	Giriş
2. Ünite	Hikâye
3. Ünite	Şiir
4. Ünite	Roman
5. Ünite	Tiyatro
6. Ünite	Deneme
7. Ünite	Söylev (Nutuk)

Giriş, hikâye, şiir, roman ve tiyatro türlerinin, diğer tüm sınıflarda olduğu gibi bu sınıf düzeyinde de türsel gelişimini ve sınıfsal devamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu türlere ek olarak deneme ve söylev türü bu sınıf düzeyinde öğrencilerin tanışacağı yeni türler olarak görülmektedir.

Tablo 35

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı 12. Sınıf Ünite ve Türler

12. Sınıf Dil Bilgisi Konuları	
	1. Ünite
a.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
b.	Kelimede anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
	2. Ünite
a.	Metinler üzerinde kelimede anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	3. Ünite
a.	Metinler üzerinde kelimede anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	4. Ünite
a.	Paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	5. Ünite
a.	Paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	6. Ünite
a.	Paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.
	7. Ünite
a.	Paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar yapılır.
b.	Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.

12. sınıf düzeyinde yazım ve noktalama kurallarına ek kelimede anlam ve paragrafta anlam çalışmaları üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. Bu sınıf düzeyi öğrencilerin TYT'ye gireceği düşünüldüğünde söz konusu çalışmaların önemi açığa çıkmaktadır. Bu bağlamda tercih edilen konular ile öğrencilerin kariyer planlamalarının aynı doğrultuda olduğu düşünülmektedir.

7.5. Tüm Sınıflar Bazında Genel Değerlendirme

Ünite, kazanım, süre ve içerik tabloları; öğretim programlarının nasıl yürürlüğe koyulacağına yönelik birer rehberdir. Aynı zamanda programların yapısına ışık tutmaları bakımından bir nevi ayna görevindedirler. 2011 programları ve 2018 programı incelendiğinde

söz konusu ilk programların hazırlanmasında türden ziyade tarihsel gelişimin ön plana alındığı, dil bilgisi konularının detaylandırılıp verilmesine önem verildiği görülmektedir. 2018 programı ise türlerin merkeze alındığı, tür örneklerinin mümkün olduğu sürece yakın tarihteki örneklerinden tercih edildiği ve sınıf düzeyi ilerledikçe türlerin tarihten günümüze gelişimlerinin verildiği bir yapıdadır. Eğitim ve öğretimin bütüncül yapısı ve günceldeki edebî türlerin saydamlığı göz önüne alındığında 2018 programının güncel ihtiyaçlara yönelik oldukça önemli bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde, tarihte olduğu gibi türlerin kesin ayrımları söz konusu değildir. Özellikle modern anlatım teknikleriyle birlikte türler arası geçiş ya da bir diğer değişle ve postmodern bir teknik olarak metinlerarasılık artmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin edebiyat dersinde edindikleri bilgi ve becerileri günlük yaşamlarında uygulayabilmeleri açısından tarihsel sıralamanın değil tür merkezli bir yaklaşımın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

2011 programlarında etkinlikler ve açıklamalar kısmı bulunurken 2018 programında okuma, yazma ve sözlü anlatım başlıkları bulunmaktadır. Bu bağlamda 2018 programının temeline dil becerilerini aldığı ve bu doğrultuda metin-tür ve dil bilgisi özelliklerini bütüncül bir şekilde vermek istediği anlaşılmaktadır.

Dil bilgisi konularında 2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 10. sınıf düzeyinin dil ve edebiyat açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber söz konusu programın genel yapısında dil bilgisi özelliklerinin öğretmen rehberliğinde öğrencilere verilmesi istenmektedir. Bu durumun ortaokul düzeyinden alınan bilgilerin bir tekrarı olması, zaman bakımından olumsuz bir özellik olarak düşünülmektedir. 2018 programının metin üzerinde yapılacak çalışmalarla dil bilgisi özelliklerini öğrencilerin tespit etmesini amaçlamasının dilin bir beceri olduğu hesaba katıldığında eğitim ve öğretim açısından daha doğru olduğu düşünülmektedir. Yine 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda ancak 11 ve 12. sınıf düzeyinde türsel özellik bağlamında öğretici metinler ve sanat metinlerinin verilmesi programın bir eksiği olarak düşünülmektedir. Bu eksiğin 2018 programında tüm sınıf düzeylerine eşit olarak dağıtılmış öğretici metinler ve sanat metinleri ile giderildiği görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Edebiyat, insanın var oluşundan bu yana gerek sözlü gerek yazılı olarak ilerleyen, insanla birlikte gelişim gösteren ve hammaddesi dil olan bir sanat dalı olsa da onu tanımlamak ya da tek bir tanıma sığdırmaya çalışmak, onun yapısı gereği oldukça zordur. Bu nedenle edebiyatı tanımlamak yerine onu bir dışavurum yöntemi olarak imlemek daha doğru olacaktır.

Edebiyat, yazar açısından bakıldığında kendini ifade etme; okur açısından bakıldığında kendini bulma ve özdeşleştirme, eleştirmen açısından bakıldığında da mekanik bir yapı olarak düşünülebilir. Tarih boyunca hem yazılı hem sözlü zeminde yüz binlerce eser bir o kadar yazar tarafından kaleme alınmış ya da söylenmiştir. Yüz yıllar süren ve sürmeye de devam edecek görünen bu sanat dalının eğitimi de oldukça önemlidir. Kimi zaman tarihsel bir nitelikte kimi zaman da estetik bir haz hedefinde olan metinler aracılığıyla edebiyat, kendi varlığını korumaktadır. Edebiyat, toplumların bir arada yaşayabilmesinin en büyük gücü olan dil ile ayrılmaz yapıdadır. Dolayısıyla edebiyat eğitiminin önemi aynı zamanda dil eğitimin önemi anlamına da gelmektedir. Bu önemden dolayı Türk dili ve edebiyatı dersleri tüm ortaöğretim kurumlarında ve sınıf düzeylerinde ders olarak okutulmaktadır. Ayrıca Türk dili ve edebiyatı dersinden geçer not almadan mezun olmak mümkün değildir.

Dil ve edebiyat eğitimi; toplumların tarihsel bağlarını kurmaları ve korumaları, anlamlı birer bütün oluşturmaları ve bir arada yaşayabilmeleri açısından hayli önemlidir. Dil ve edebiyat eğitimi sayesinde tarihî ve kültürel birikim de varlığını korur ve geliştirir.

Dil ve edebiyat öğretimi, belli bir devlet sınırı içerisinde ve örgün eğitim kurumlarında öğretim programları aracılığıyla gerçekleştirilir. Öğretim programları; devletlerin benimsediği eğitim sistemi, eğitim ortamları, eğitim paydaşları ve çağ gereklilikleri dikkate alınarak temel kabul gören eğitim felsefelerine göre düzenlenir. Denilebilir ki programlar, devletlerin bireylerini nerede görmek istediğine yönelik birer göstergedir.

İdeal programlarda; tarihin tarafsız eleştirisi, şimdinin hakiki tespiti ve geleceğin bilimsel ihtimâlleri süzgeçten geçirilip o programa dâhil edilir. Tarihin eleştirisinde, şimdinin tespitinde ya da geleceğin ihtimâllerinde yapılacak herhangi bir yanlış değerlendirme; bir toplumun ya da devletin geleceğinden zaman kaybetmesi anlamına gelebilir. Bu nedenle,

öğretim programları hazırlanırken programlara en üst seviyede özen gösterilmelidir. İnsan yaşamında boşa ya da yanlış geçirilmiş bir saniyenin telafisi oldukça zor, bazı durumlarda da imkânsızdır. İnsan yaşamının hızla değiştiği, teknolojinin her an geliştiği 21. yy dünyasında öğretim programlarında bulunan aksaklıkların telafisi de gitgide daha zor hâle gelmektedir.

Söz konusu çalışma öncesinde ve sonrasında önemine değinilmiş öğretim programları, dil ve edebiyat eğitimi konuları sınırlamasıyla alanyazın taraması yapılmıştır. Yapılan taramada elde edilen sonuçlar ile işbu araştırmanın değerlendirmeleri karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda alanyazın incelendiğinde dil ve edebiyat programları karşılaştırmalarından ilk olarak Calp ve Aslan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma ile karşılaşılmıştır. Söz konusu araştırma ile bu çalışmanın konuları benzerlik göstermektedir. Söz konusu araştırmada 2011 programları ile 2018 programının vizyon olarak benzerlik gösterdiği ancak son programın teknolojik yönden yeni gelişmeleri dikkate alınarak hazırlanmış olmasının farklılık yarattığı belirtilmiştir. 2011 programlarının yapılandırmacı bir yaklaşımla öğrenciyi merkeze alarak hazırlandığı 2018 programının ise tür ve beceri merkezli bir yaklaşımla hazırlandığı belirtilmiştir. Her iki değerlendirmeye bu araştırmada da ulaşılmıştır ancak 2018 programının tür ve beceri merkezli bir yapıda olmasına ek söz konusu programın da yapılandırmacı ve öğrenci merkezli bir yaklaşıma sahip olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

Eskimen (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım ders kitaplarının, öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirildiği görülmüştür. Söz konusu araştırma 2011 programlarından ve ders kitaplarından 2018 programına geçişin ardından yapıldığı görülmektedir. Araştırmaya göre öğretmenler Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım şeklindeki iki farklı dersten ziyade Türk Dili ve Edebiyatı olarak birleştirilmiş dil ve edebiyat dersine olumlu yaklaşmaktadır. Ancak yeni hazırlanan kitaplar metin seçimi, görsel tasarım ve ölçme-değerlendirme açısından öğretmenler tarafından yetersiz bulunmuştur (Eskimen, 2018: 125).

Savaşkan (2016) tarafından yapılan araştırmada edebiyat programı ve ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras ögeleri bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmada Türk Edebiyatı Programı (MEB, 2011a)'nın kazanımlarının,9. sınıf düzeyinde %4,92; 10. sınıf düzeyinde %13, 68; 11. sınıf düzeyinde 11,94 ve 12. sınıf düzeyinde %3,5 oranda "kültür" kavramına yönelik olduğu tespit edilmiş ve bu doğrultuda programın somut olmayan kültürel miraslar açısından tekrar gözden geçirilmesi önerilmiştir (Savaşkan, 2016: 1318-1319).

İşeri (2019) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'deki öğretim programları PISA yeterlikleri bakımından değerlendirilmiştir. Araştırmada 2018 programının "Okuma" teması

bilgi türü (olgusal, üst bilişsel ve kavramsal) ve bilişsel nitelik (bilme, kavrama, analiz etme, uygulama) olarak incelemeye alındığı görülmüştür. Araştırmada daha sonra 2011 ve 2018 programlarının bilgi türü ve bilişsel nitelik açısından karşılaştırılması yapılmış ve 2018 programının önceki programlara göre üst düzey bilişsel nitelikler bakımından bir artışa sahip olduğu tespitinde bulunulmuştur (İşeri, 2019: 410).

Pilav (2016) tarafından yapılan araştırmada 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın tartışılan yönlerinin ardından 2005 ve 2015 programlarının getirdiği yeniliklerin değerlendirilmesi söz konusu edilmiştir. Araştırmada 1992'de Türk Dili ve Edebiyatı şeklinde bir bütün olan dersin 2005'te Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım olarak ikiye ayrıldığı 2015'te ise yeniden Türk Dili ve Edebiyatı olarak birleştirildiği vurgusu yapılmıştır (Pilav, 2016: 723). 2005 ve uygulamaya koyulmayan 2015 programlarının estetik zevk ve bakış açısı kazandırmayı ve yazılı-sözlü ifadelerle dili daha etkili kullanmayı temel aldığı belirtilmiştir (Pilav, 2016: 723).

Eskimen (2016) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'deki Türk Edebiyatı dersi kitapları ile Amerika İndiana eyaletindeki edebiyat ders kitaplarının karşılaştırılması söz konusu edilmiştir. Çalışmada yapılandırmacı yaklaşımdan dolayı Türkiye'deki ders kitaplarında bilgi verilmediği belirtilmiş ve bu yönden kitaplar olumsuz yönde eleştirilmiştir (Eskimen, 2016: 56). Buna ek olarak çalışmada, Amerika'daki edebiyat kitaplarının türü merkeze aldığı belirtilmiş Türkiye'deki kitaplarınsa metin ve ünitelerin tür merkezli olduğu ancak alt başlıkların kronolojik olarak sıralandığı belirtilmiş ve bunun bir eksiklik olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu durum işbu çalışmada da 2011 programının bir eksiği olarak belirtilmiştir. 2018 programında tür merkezli yaklaşımın temel alınması ve metinlerin güncel olması bu eksikliği önemli oranda gidermiştir.

Işıksalan (2011) tarafından yapılan araştırmada 2005 Türk Edebiyatı programının amaç, içerik, kazanım/beceri, etkinlik ve ölçme-değerlendirme açısından 9. sınıf düzeyinde, Eskişehir'de görev yapan öğretmenler tarafından değerlendirilmesi konu edildiği görülmüştür.

Tüzel (2013) tarafından yapılan araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin görüşleri bağlamında değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin meslek liselerine özgü Türk dili ve edebiyatı programının yapılması gerektiği düşüncesinde birleştiği belirtilmiş ve meslek liselerinde pratik yönü daha güçlü bir edebiyat programının uygulanması gerektiği vurgulanmıştır (Tüzel, 2013: 36-37).

Adıgüzel (2019) tarafından yapılan araştırmada Türk dili ve edebiyatı programlarının konuşma eğitimi açısından incelendiği görülmüştür. Bu çalışmada 2018 yılı programına kadarki tüm programlarda konuşma eğitimi açısından benzer ifade ve yaklaşımların olduğu ancak 2018 programında konuşma becerisi ile birlikte diğer dil becerilerine bir strateji olarak yaklaşıldığı ve öğrencilerin iyi birer iletişimci olmalarının hedeflendiği (Adıgüzel, 2019: 470) olumlu bir özellik olarak vurgulanmıştır.

Bozkırlı ve Er (2018) tarafından yapılan araştırmada 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı, yirmi üç öğretmenin görüşüne başvurularak uygulanabilirlik açısından değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmadaki katılımcılarca öğretim programı genel olarak yetersiz bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin programda dil bilgisi konusu anlatımı istenmemesine rağmen dil bilgisi konularını anlattıkları tespitinde bulunulmuştur (Bozkırlı ve Er, 2018: 1943-44).

Çetin ve Eskimen (2016) tarafından yapılan araştırmada Türkiye ve Amerika'daki dil ve edebiyat eğitimi karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada genel olarak söz konusu iki ülkedeki genel yapı, düşünüş ve bakış açısı farklılığının dil ve edebiyat öğretimine de yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır (Çetin ve Eskimen, 2016: 62). Buna ek olarak Türkiye'deki dil ve edebiyat öğretiminin 2005 yılıyla birlikte kazanım, öğrenci ve beceriyi temel alan bir anlayışta olduğu, Amerika'da ise dil ve edebiyat eğitiminin okuma, yazma, konuşma-dinleme ve dil becerilerine yönelik ve küresel rekabeti dikkate alan bir yapıda olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Amerika'daki dil ve edebiyat öğretiminin uluslararası okuryazarlık ve küresel başarıyı hedeflediği, Türkiye'deki söz konusu alanlara ait öğretiminse rekabetten ziyade görev ve millî yaklaşım odaklı ve yerel ölçekte başarılı bireyler yetiştirmeye yönelik olduğu tespitinde bulunulmuştur (Çetin ve Eskimen, 2016: 63). Ek olarak çalışmada kazanım sayılarının fazla olduğu ve okuma etkinliklerinin niteliğinin artırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada belirtildiği üzere, söz konusu eleştirinin 2018 programı ile büyük oranda karşılandığı belirtilmiştir.

Yazıcı (2017) tarafından yapılan araştırmada Türk Dili ve Edebiyat dersinin ölçme ve değerlendirme yönüne odaklanılmış ve söz konusu derste uygulanan sorular ve soruların nitelikleri çağdaş öğretim yaklaşımları çerçevesinde değerlendirmeye alınmıştır.

Çelik (2018) tarafından yapılan araştırmada ise 1924-2017 yılları arasında yayımlanan dil ve edebiyat programları genel incelemeye tabii tutulmuştur. Araştırmada dönem şartları dikkate alındığında 1924, 1927, 1929 ve 1934 programları yeterli görülmüştür (Çelik, 2018:

266). Ayrıca çalışmada uygulamaya konulmayan 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın dil bilgisi konularını metinle öğretimi hedeflemesi olumlu bir özellik olarak vurgulanmıştır. Çalışmada 1924'ten 2017'ye geçen sürede tüm programlarda edebiyat tarihi öğretiminin olduğu, sanatsal metinlerin öncelendiği belirtilmiştir. Öneri olarak dil becerilerini önceleyen bir programın gerek dil ve edebiyat öğretimi gerek de bireyler için daha doğru olacağı fikri sunulmuştur.

Dil ve edebiyat eğitimi uzunca bir süreyi kapsamasının yanı sıra temel dil becerilerini, Türkiye Cumhuriyeti özelinde de Türkçe eğitimini içine alan, söz konusu disiplinle birincil ilişkisi bulunan bir alandır. Bu bağlamda öğretim programlarındaki ve eğitim felsefelerindeki değişimin doğru tespit edilebilmesi için Türkçe öğretim programlarının da incelenmesi hayli önem arz etmektedir. Söz konusu önem doğrultusunda Türkçe öğretim programları alanyazın taramasına dahil edilmiştir.

Kalaycı ve Yıldırım (2019) tarafından yapılan araştırmada 2009, 2017 ve 2019 Türkçe Öğretim programları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. 2009 programının 2017 ve 2019 programlarına göre yapısal olarak daha detaylı ve kapsayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kalaycı ve Yıldırım, 2019: 259). Ayrıca çalışmada 2017 ve 2019 programlarındaki kazanım sayılarının 2009 programına göre oldukça azalmış olduğu tespit edilmiştir. Üç programın ortak özelliği olarak dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme ve beceri alanlarının bulunması gösterilmiştir (Kalaycı ve Yıldırım, 2019: 259). Ölçme ve değerlendirme açısından da 2017 ve 2019 programlarının güncel yaklaşımlara uygun olduğu belirlenmiştir aynı çalışmada.

Altunkeser ve Coşkun (2016) tarafından yapılan çalışmada 2009 ve 2015 Türkçe programları karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada her iki programın hedefler, öğrenciyi merkeze alma açısından ve tematik yaklaşım bağlamında benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. 2005 programında seçmeli ve zorunlu olarak ayrılırken 2015 programında temaların zorunlu duruma getirildiği üzerinde durulmuş ayrıca söz konusu temaların tutarsızlığına dikkat çekilmiştir. Yine söz konusu çalışmada 2015 programının hikâye edici metinlere ağırlık verdiği belirtilmiştir (Altunkeser ve Coşkun, 2016: 127-129).

Atik ve Aykaç (2017: 599) tarafından yapılan araştırmada da yine 2009 ve 2015 programları karşılaştırılmış ve genel olarak program yaklaşımlarının benzer olduğu ancak 2015 programında söz konusu diğer programa göre kazanım, öğrenme alanı ve temalar bağlamında önemli değişikliklerin olduğu belirtilmiştir.

Özenç (2018) tarafından yapılan araştırmada 2015 ile 2017 ilkokul Türkçe öğretim programları karşılaştırılmıştır. Atik ve Aykaç (2018) tarafından yapılan araştırmada 2015 ve 2017 İlköğretim Türkçe programlarının yeniden düzenlenmiş Bloom taksonomisine göre incelemeye alındığı görülmüştür.

Özbay ve Melanlıoğlu (2012) tarafından araştırmada Cumhuriyet başlangıcından 2012 yılına dek uygulamaya koyulan Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi açısından incelenmesi söz konusu edilmiştir. Çalışmada genel itibariyle dinleme becerisinin tarih boyunca ihmal edilmiş bir beceri olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

Bayburtlu (2015) tarafından yapılan araştırmada 2006 ve 2015 Türkçe öğretim programları karşılaştırılmıştır. Bu araştırmada 2015 programının 2006 programı ile büyük oranda benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca 2015 programının 2006 programına göre kazanım sayısı bakımından sadeleştirilmiş olması olumlu bir özellik olarak verilmiştir. Benzer değişim 2011 dil ve edebiyat programları ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı arasında da görülmektedir. Önceden de belirtildiği gibi 2011 programlarının yüksek kazanım sayısı 2018 programıyla sadeleştirilmiştir. Bu açıdan Türkçe öğretim programları ile dil ve edebiyat programlarının benzerlik gösterdiği belirtilmelidir. Ayrıca söz konusu çalışmada öğrenme alanlarının önceki programa göre azaltılmasının ve dil bilgisinin genel öğrenme alanı olmaktan çıkarılmasının programı olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Sonuç olarak da 2015 programının daha fazla bilgi aktarımından ziyade beceriyi temele alan bir yapıda olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda da 2015 Türkçe Öğretim Programı 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı ile benzerlik göstermektedir. Güncel ihtiyaçlar dikkate alındığında beceri temelli eğitimin bir gereksinim olduğu ve bu gereksinimler ışığında program hazırlanmış olmasının doğru bir tercih olduğu düşünülmektedir.

Girgin (2011) tarafından yapılan çalışmada 1929, 1930, 1949 ve 1981 yıllarında yayımlanan ve uygulamaya koyulan Türkçe programları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yangın (2005) tarafından yapılan araştırmada 1981 ve 2000 yıllarında hazırlanan Türkçe öğretim programları ile 2005 Türkçe Öğretim Programı karşılaştırılmıştır. Söz konusu çalışmada önceki programlarının yaklaşımlarının açıkça belirtilmemesinin bir kusur olduğu ve bu bakımdan yaklaşıldığında 2005 programının daha kararlı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca yeni programın temel dil becerilerini birlikte vermesi olumlu olarak belirtilmiştir. Ömeroğlu (2017) tarafından yapılan araştırmada 2004-2017 yılları arasında yayımlanan Türkçe öğretim programları incelemeye alınmıştır. Söz konusu araştırmada incelenen programların ilke olarak

dil becerilerini destekleyici, uygulamalı ve aşamalı olarak gerçekleştirme amacında olduğu (Ömeroğlu, 2017: 274) belirtilmiştir.

İncelenen çalışmalara ek, eğitimin bütünlüğü dikkate alınarak diğer disiplinlere ait program geliştirme çalışmalarından da kimi programlar seçilip incelenmiştir.

Deveci (2018) tarafından yapılan araştırmada 2013 ve 2018 fen bilimleri dersi öğretim programları karşılaştırılmıştır. Bu araştırmada en belirgin farklılık olarak son programın uygulamaya yönelik vurgusu olduğu belirtilmiştir (Deveci, 2018: 817). Tay ve Baş (2015) tarafından yapılan program karşılaştırma çalışmasında ise 2009 ve 2015 hayat bilgisi dersi öğretim programları araştırmaya konu edilmiştir. Söz konusu araştırmada 2015 programının 2009'a göre kazanım bakımından sadeleştiği belirtilmiştir. Ayrıca yine Baş (2017) tarafından yapılan bir başka araştırmada 2009, 2015 ve 2017 matematik dersi öğretim programları karşılaştırılmıştır. Söz konusu araştırmalar incelendiğinde güncel programların kazanım sayısı bakımından sadeleştiği, yapılandırmacı yaklaşımın beceri ya da uygulamaya yönelik geliştirildiği ve ölçme-değerlendirme bakımından daha esnek yapıda olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, yayımlanan öğretim programlarının disiplinler arası bir tutarlılık içinde olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

Bu araştırmada 2011 yılında uygulamaya koyulan dil ve edebiyat programları ile 2018 yılında uygulamaya koyulan ve hâlâ uygulanmaya devam edilen dil ve edebiyat programının karşılaştırmalı olarak incelenmesi söz konusu edilmiştir. Dil, edebiyat ve dönem değişimleri programları da değişime zorlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim programlarındaki değişiklikler birer zorunluluk olarak değerlendirilmektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

5.2.1. Sonuç

Araştırmada programlar,

1. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının yaklaşımları arasındaki farklar ya da benzerlikler nelerdir?
2. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının hareket noktaları ve amaçları arasındaki farklar ya da benzerlikler nelerdir?
3. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme anlayışları arasındaki farklılıklar ya da benzerlikler nelerdir?

4. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının genel yapısı ve yaklaşımı arasındaki farklar ya da benzerlikler nelerdir?
5. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının öğrenci becerilerinin geliştirilmesi yönünden farklılıkları ya da benzerlikleri nelerdir?
6. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının hedef kazanımları ve süreleri arasındaki farklılıklar ya da benzerlikler nelerdir?
7. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı programlarının yapı bakımından aralarındaki farklılıklar ya da benzerlikler nelerdir?
8. 2011 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının amaçlar, özel amaçlar ve bakış açıları bakımından aralarındaki farklılıklar ya da benzerlikler nelerdir?

alt problemlerinden hareketle incelenmiş, ders kitaplarının hazırlanması ve metin seçimleri ve sınıf, ünite, kazanım süre ve içerik tabloları açısından detaylı bir değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

Programların hareket noktaları incelendiğinde, temelde Türk Millî Eğitiminin amaçlarının temel alınarak hazırlandığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerde millet, tarih ve dil bilinci oluşturulmak amaçlanmaktadır. Programların amaçları ve özel amaçları tablolar halinde verilmiştir. Tablolar incelendiğinde her iki programın da temel dil becerilerine, Türk kültürüne ve Türk diline yönelik amaçlarının olduğu görülmüştür. Amaçlar genel çerçevede birbirine yakın olmakla birlikte, söz konusu hedeflerin 2011 programlarında daha detaylı verildiği 2018 programında ise sadeleştirilmiş bir biçimde verildiği görülmektedir. 2018 programında ayrıca TYÇ (Türkiye Yeterlikler Çerçevesi) ve alana özgü beceriler bulunmaktadır. Söz konusu yenilikler, programların hareket noktaları ve amaçlarıyla uyum içinde görülmüştür. Ayrıca alana özgü becerilerin, çağın gerekliliklerine yönelik değerlendirildiğinde oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada öğretim programlarının bakış açıları genel bir değerlendirmenin ardından değerlerimiz, yetkinlikler ve öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

Söz konusu iki programın, 2005 yılından bu yana temel alınan yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlandığı görülmüştür. Bu yaklaşıma göre öğrencilerin ezberden uzak yaparak-yaşayarak öğrenmeleri en önemli hedeftir. Yine söz konusu yaklaşıma göre öğretmenler birer rehber görevindedir. Öğrencilerin aktif öğretmenlerin pasif olduğu bu sistemde bireylerin kişisel gelişimlerini başrolde kendilerinin olmalarıyla tamamlamaları beklenir.

Değerlerimiz ve yetkinlikler, birer başlık olarak 2018 programında ilk kez ayrıştırılmıştır. Bu iki başlıktan ilki olan "değerlerimiz" tüm sınıf ve ünite düzeylerine dağıtılmış bir yapıdadır. Ayrı bir başlıkta verilmemekle birlikte her ünitede ve her sınıfta Tablo 5'te verilen kök değerler, öğrencilere aktarılma hedefindedir. "Yetkinlikler" başlığında ise Tablo 6'da verilen Türkiye Yeterlikler Çerçevesi, kök değerlerle birlikte tüm sınıf ve ünite düzeylerinde aktarılma ya da kazandırılma hedefindedir. Söz konusu iki başlık hem programın hareket noktasına ve amacına hem de bakış açısına yönelik önemli ipuçları barındırmaktadır.

Öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığında 2011 programları ve 2018 programının dil öğretimi konusunda temel bir ayrım içerisinde olduğu görülmüştür. 2011 Dil ve Anlatım Programı, dil bilgisi konularının öğrencilere aktarılmasını ve anlatılmasını önerirken 2018 programına göre herhangi bir dil bilgisi konusunun anlatımı söz konusu edilmemektedir. Her iki programda da dil bilgisi çalışmaları metin üzerinden gerçekleştirilir. Ancak 2011 programlarının metine odaklandığı görülürken 2018 programının metinle öğretime odaklandığı belirlenmiştir. Programlarda okul türüne göre bir uygulama farklılığı belirtilmemiş, uygulamadaki değişiklikler temel hedefler dikkate alınarak uygulama öğretmenleri tarafından yapılabilir kılınmıştır.

2011 programlarının ve 2018 programın yapısı birbirine göre oldukça farklılık göstermektedir. Öncelikle dikkati çeken ilk ayrım, 2011 yılında Türk edebiyatı ve dil ve anlatım olarak ayrılan iki dersin 2018 programında Türk dili ve edebiyatı olarak birleştirilmesidir. Haftalık ders saati önceki programda 3+2 iken son programda direkt 5 olarak belirlenmiştir.

Program yapısındaki bir diğer ayrım kazanım türleri ve sayıları olarak tespit edilmiştir. Tablolar incelendiğinde, 2011 programlarının kazanım sayısı olarak hayli yüksek olduğu saptanmıştır. 2011 programlarında ayrıca Atatürkçülük ile ilgili konuların her sınıf düzeyinde farklı ünitelere yayılmış durumda olduğu görülmektedir.

2011 programları genel olarak değerlendirildiğinde, metin öğretiminin tarihî düzen içerisinde verildiği bir yapı olarak görülmektedir. 2018 programı ise metin, dil ve edebiyat öğretiminde bir araç olarak görülmektedir. Ayrıca 2018 programında temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme ana hedef konumundadır. Bu doğrultuda her sınıf düzeyindeki ünitelerin "Okuma", "Yazma" ve "Sözlü İletişim" başlıkları altında toplandığı belirlenmiştir. Yine söz konusu son programda tür merkezli sarmal bir yapı söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Bu anlayışa göre temel türler olarak hikâye, roman, şiir ve tiyatro tüm sınıf

düzeylerinde kademe kademe aktarılmaktadır. Türlerin tanıtımında varsa yakın dönem eserleri tercih edilmekte, ilerleyen sınıf düzeylerinde de türün tarihsel gelişimi verilmektedir.

2011 Dil ve Anlatım Programı'nda tür temel alınarak öğretici metinler, 11. sınıf düzeyinden itibaren verildiği görülürken 2018 programında 9. sınıftan itibaren her sınıf düzeyinde düzenli olarak verildiği belirlenmiştir. Günümüz ihtiyaçları ve edebiyatın yapısı dikkate alındığında 2018 programında yapılan bu değişikliğin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca 2018 programında güncel gelişimler ışığında blog, e- posta gibi türlerin kendine yer bulduğu ve ilişkili olduğu günlük ve mektup türleriyle birlikte ünite olarak verildiği görülmüştür.

2011 Dil ve Anlatım Programı'nın 10. sınıf düzeyinde kelime türleri ile anlatım türlerini ilişkilendirerek aktarımı oldukça dikkat çekici olarak düşünülmektedir. Söz konusu yaklaşım 2018 programında bulunmamaktadır. Bu açıdan 2018 programında yapılacak olası değişimlerde bir önceki programın bu yapısının dikkate alınması değer arz etmektedir.

Öğretim programlarındaki ölçme ve değerlendirme yaklaşımları incelendiğinde programların bireysel farklılıklara ve öğretimin bir süreç olmasına vurgu yaptığı görülmektedir. Bu durum, yapılandırmacı yaklaşımın doğal bir sonucu olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda programlar klasik ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden ziyade modern ölçme değerlendirme yöntemlerini önermektedir. Ancak 2018 programında bu yaklaşım daha ön planda görülmüştür. 2018 programında çoklu öğrenme ortamları ve çeşitlilik dikkate alınarak esnekliğe dikkat çekilmiştir. 2011 programlarında "Ekler" bölümünde çeşitli ölçme ve değerlendirme formları verildiği görülmüştür.

Öğretim programlarına göre ders kitaplarının hazırlanması ve metin seçiminin Türk Millî Eğitiminin genel ilkelerine ve amaçlarına uygun olarak hazırlandığı ve seçildiği tespit edilmiştir.

Sınıf, ünite, kazanım, süre ve içerik tabloları bakımından programlar temelde sınıf farklılığı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede 2018 programının tür merkezli ve sarmal bir yapıda olduğu, 2011 programlarının ise tarihsel ilerleyişi temel alan düz bir ilerleyişte olduğu görülmüştür. Yalnızca 2011 Türk Edebiyatı Programı'nın 12. sınıf düzeyinde türü kısmen merkeze alan bir yapıyla karşılaşılmıştır.

Dil bilgisi konularının 2011 Dil ve Anlatım Programı'nda ayrı bir ders olarak görüldüğü ve bilgi verilerek işlendiği bilinmektedir. 2018 programında ise dil bilgisi konuları

hakkında bilgi verilmemektedir. Yer yer kısa açıklamalara imkân verilse de programda dil bilgisi konularının anlatılması, aktarılması değil sezdirilip öğrenci tarafından tespit edilmesi istenilmektedir. Ayrıca konular 9. sınıftan başlayarak her ünitede ve sınıf düzeyinde metin aracılığıyla tespit edilmek üzere dağıtılmıştır. 2011 programında dil bilgisi çalışmaları ünite sonlarında gerçekleştirilirken 2018 programında her metin sonunda bir dil bilgisi çalışması bulunmaktadır. Ayrıca ünite sonlarında da o ünitede verilmek istenen dil bilgisi konusuna yönelik ek dil bilgisi çalışmalarının bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda 2018 programının metin-dil ilişkisini bütüncül bir anlayışla vermek istediği anlaşılmaktadır.

5.2.2. Öneriler

Programlar incelendiğinde 2005 sonrası yayımlanmış programların genel anlamda benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Söz konusu programlarda yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak öğrencilerin bireysel becerilerini geliştirmeleri hedeflenmektedir.

Yaşanılan dünya, gelişimi mecbur kılan bir yapıdadır. Bu gelişim zaman ilerledikçe hızını artırmakta ve günümüzde neredeyse takip edilemeyecek seviyede bir hıza ulaşmıştır. Bu durum dikkate alındığında öğretim programlarının da gelişim göstermesi bir ihtiyaç niteliğindedir. Bu bağlamda 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın geliştirilmesi için araştırma sonucunda bazı önerilere ulaşılmıştır.

1. Öğretim programları her ne kadar birer rehber konumunda olsa da bu rehberlerin doğru anlaşılması için bazı ipuçlarına ihtiyaç duyulabilir. Bu bağlamda yeni oluşturulacak programlarda programla birlikte programın uygulanmasına yönelik kılavuz bir kitapçık oluşturulabilir.

2. 2011 programlarının ölçme ve değerlendirme açısından örnek uygulamalara ve formlara sahip olduğu görülmüştür. 2018 programında ise çoklu ölçme aygıtlarına ve süreç değerlendirmesine vurgu yapılmış ancak ölçme araçlarıyla ilgili bir bilgi verilmemiştir. Bu bağlamda yeni yapılacak programlarda ölçme ve değerlendirmeye yönelik çerçeve niteliğinde olabilecek yönlendirmeler ve formlar bulundurulmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

3. 2018 programına önceki programlardan farklı olarak "değerler" başlığı eklenmiş ve bu başlık altında verilmek istenen "kök değerler" belirtilmiştir. Ancak ne değerlerin ne de kök değerlerin hangi sınıf düzeyinde, ünitede ne şekilde aktarılacağı açıkça verilmemiştir. Bu bağlamda değerlerimizin daha doğru anlaşılıp aktarılabilmesi için programın bu yönde bir güncellemeye ihtiyacı bulunmaktadır.

4. Kişisel becerilerin psikolojik boyutu dikkate alındığında programdaki ders işleniş sürecinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özelliklere yönelik sınıflandırılması ve eşit yönde dağıtılması yeni program için olumlu bir özellik olacaktır.

5. Programlar, doğası gereği uygulayıcıya muhtaç yapılardır. Programların tam ve eksiksiz olarak uygulamaya koyulabilmesi için program uygulayıcısı olan öğretmenlerin güncel gelişmelere ve programlara hâkim olması gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin programları uygulayabilmesi için gerekli fizikî şartların sağlanması ve eğitimlerin düzenli olarak verilmesi programların uygulanması açısından önem arz etmektedir.

6. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nın dört yıllık tam uygulanmasının ardından yapılacak değerlendirme ile programın işlevi daha net ortaya koyulabilir. Bu bağlamda programın sonuçlarına yönelik çalışma yapılması gelecek program geliştirme çalışmaları açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Adler, M., Doren, C. V. (2011). Kitapları Nasıl Okumalı? Ankara: Birleşik Dağıtım.

Akcaoğlu-Saydım, S. (2009). Öğrencilerin Türk Edebiyatı Dersine İlgileri. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED).

Aksan, D. (2003). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim (1. Cilt). Ankara: TDK Yayınları.

Akyol, H. (2006). Türkçe Öğretim Yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.

Alpaslan, G. (2000). Derslikten Günlük Yaşama Edebiyat Eğitimi. Türkbilig, (1), 185-202.

Altunkeser, F, Coşkun, İ. (2018). 2009 ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (11-14 Mayıs 2016) USOS 2016 Özel Sayısı, 114-135. DOI: 10.24315/trkefd.366695

Aslan, C. ve Güneyli, A. (2009). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmen Adaylarının Öğretim Ortamlarında Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Görüşleri. I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirileri. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayını.

Aslan, C. (2010). Düşünme Becerilerini Geliştirici Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamları -Bir Eğitim Durumu Örneği-. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (13) 24, 127-152.

Aslan, M. ve Atik, U. (2018). 2015 ve 2017 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(1), 528-547.

Balcı, V. (2002). Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Baş, M. (2017). 2009 ve 2015 İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programları ile 2017 İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programı Karşılaştırması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (1), 1219-1258. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/28496/340065

Baltoprak- Kırmacı, A. (2006). Ortaöğretim Üçüncü Sınıflarda Okutulan Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Öğrenci Seviyesine Uygunluğunun İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Barthes, R. (1993). Okuma Uğraşı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bayburtlu, Y.S., (2015). "2015 ve 2006 Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi /Evaluation Of 2015 And 2006 Curriculums Of Turkish Courses", TURKISH STUDIES- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), Volume 10/15 Fall 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8817, p. 137-158.

Bilgegil, K. (1980). Edebiyat Bilgi ve Teorileri 1 Belâgat. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Bozkırlı, K, Er, O. (2018). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 7 (3), 1931-1946. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/39454/465531

Burgul Adıgüzel, F, Yalçın, A. (2019). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının Konuşma Eğitimi Açısından İncelenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 23 (2), 451-476. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/47639/556646

Çalıskan, N. (2006). Türkiye'deki Ortaöğretim Edebiyat Ders Kitapları Üzerine Edebiyat Eğitimi Açısından Bir Değerlendirme. Milli Eğitim Dergisi, 34 (169), 1-11. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422350

Çelik, T. (2018). Türkiye'de 1924-2017 Arası Dil ve Edebiyat Deri Öğretim Programlarına Bakış.Turkish Studies (Elektronik), 13(4), 245 - 274. Doi: 10.7827/TurkishStudies.13018

Calp, M, Aslan, F. (2019). 2011 Dil-Anlatım ve Türk Edebiyatı Dersleri ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7 (17), 357-393. DOI: 10.33692/avrasyad.590697

Ceyhan, İ. (2010). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Düşünme Yeterliliklerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Coşkun, M. (2006). Türk Dili ve Edebiyati Ögretimindeki Sorunlara Bati Üniversiteleri Temelinde çözüm önerileri. Milli Eğitim Dergisi, 34 (169), 0-0. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422339

Çelik, T. (2018). Türkiye'de 1924-2017 Arası Dil ve Edebiyat Dersi Öğretim Programlarına Bakış. Turkish Studies (Elektronik), 13(4), 245-274. Doi: 10.7827/TurkishStudies.13018

Çetin, İ., & Eskimen, A. D. (2016). Türkiye ve Amerika'da Dil-Edebiyat Öğretimi. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, (17), 45- 69.

Demirel, Ö. (2013). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Pegem Akademi.

Deveci, İ. (2018). Türkiye'de 2013 ve 2018 Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarının Temel Öğeler Açısından Karşılaştırılması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (2), 799-825. DOI: 10.17860/mersinefd.342260

Dilthey, W. (1999). Hermeneutik ve Tin Bilimleri (Çev. Doğan Özlem). İstanbul: Paradigma Yayınları.

Eagleton, T. (1990) Edebiyat Kuramı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Eagleton, T. (2012) Edebiyat Olayı. İstanbul: Sel Yayınları.

Epçaçan, C. & Epçaçan, C. (2010). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Hazırlanmış Dil ve Anlatım Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı Hakkındaki Görüşleri. International Conference on New Trends in Educationand Their Implications (iconte), 228-239.

Erdem, C. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Uygulamaları Üzerine Bazı Tespitler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 50(1), 99 - 126.

Ergün, M. (2015). Eğitim Felsefesi. Ankara: Pegem Akademi.

Eskimen, A. (2016). Edebiyat (9-12) Ders Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri Örneği. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (27/3), 38-61. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/24734/261539

Eskimen, A. (2018). 9.-12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Ders Kitaplarının Öğretmen görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, 4 (2), 111-129. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/uebt/issue/39057/450657

Eyüp, B.; Uzuner-Yurt, S. ve Stebler, M. Z. (2012). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimine Yönelik Yapılan Akademik Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme, Turkish Studies, 7(1), 1119-1131.

Gelbal, S, Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33 (33), 135-145. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7805/102347

Girgin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,2(1),11-26.

Göktürk, A. (1988). Okuma Uğraşı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Gözütok, T., & Demir, A. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin Türk Edebiyatı Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Journal of History Culture and Art Research, 6(4), 849-863. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1068

Gücüyeter, B. (2002). 1950-2000 Yılları Arasında Yayımlanan Çeşitli Dergilerdeki Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ile İlgili Makalelerin İncelenip Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

Günay, V. D. (2006). Liselerdeki Yazın Eğitimine Yeni Bir Yaklaşım. Millî Eğitim, 169, 8- 17.

Güneş, F. (2013). TÜRKÇE'DE METİN ÖĞRETİMİ YERİNE METİNLE ÖĞRENME. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2013 Sayı: 11, 603-637. DOI: 10.14520/adyusbd.454

Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2(7), 71-92.

Güneş, F. (2013). Yapılandırmacı Yaklaşımla Dil Bilgisi Öğretimi. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9 (3), 171-187. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5457/74003

Güzel, A. (2006). Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem Teknik ve Örnek Uygulamalar. Milli Eğitim Dergisi, 34 (169), 0-0. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422343

Hunutlu, Ü. (2007). Lise 1. Sınıflarda Öğrencilerin Yaptıkları Anlatım Bozuklukları ve Bunların Giderilmesinde Kullanılan Metotlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işıksalan S. N (2011). 2005 Türk Edebiyatı dersi öğretim programının değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 15-40.

İspirli, S.A. ve Gülbahçe, A. (2009). Gençlerimiz ve Divan Edebiyatı Öğretimi: Erzurum İli Örneği. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 4(2),654- 671.

İşeri, A. (2019). Uluslararası PISA Yeterlikleri ve Türkiye Öğretim Programları Kazanımları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (2), 392-418. DOI: 10.17860/mersinefd.537194

Jung, C.G. (2001). Anılar, Düşler, Düşünceler. İstanbul: Can Yayınları.

Jung, C.G. (2015). Dört Arketip. İstanbul: Metis.

Kalaycı, N, Yıldırım, N. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi (2009-2017-2019). Trakya Eğitim Dergisi, 10 (1), 238-262. DOI: 10.24315/tred.580427

Kant, I. (2009). Eğitim Üzerine. Ruhun eğitimi. Ahlaki eğitimi. Pratik eğitim. A. Aydoğan (Çev.), İstanbul: Say Yayıncılık.

Kantemir, E. (1974). Türkiye'de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Kavcar, C. (1994). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Kavcar, Cahit (1999). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Engin Yayınevi.

Kavcar, C. (2019). TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİMİ. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 20 (1), 261-273. DOI: 10.1501/Egifak_0000001077

Keklik, S.; Savran, Ö. (2015). Türk dili ve edebiyatı eğitimi üzerine bir bibliyografya denemesi (1923-2014), Turkish Studies-Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10(7), 599-658, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8104

Kerimoğlu, C. (2017). Genel Dilbilime Giriş. Ankara: Pegem Akademi.

Kurudayıoğlu, M., Şahin, Ç. ve Çelik, G. (2008). Türkiye'de Uygulanan Türk Edebiyatı Programı'ndaki Ölçme ve Değerlendirme Boyutu Uygulamasının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 9(2), 91- 101.

Lukacs, G. (2003). Roman Kuramı. İstanbul: Metis.

Macit, M., Soldan, U. (2004). Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları.

Manguel, A. (2010). Okumanın Tarihi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

MEB (2011a). Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2011b). Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2018). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.

MEB-TTKB (2008). 2005 Yılında Geliştirilerek Uygulamaya Konulan 9,10, ve 11. Sınıf Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabının Değerlendirilmesi Çalıştayı. Web: http://ttkb.meb.gov.tr/turkedebiyatı (12.01.2012 tarihinde indirilmiştir).

Moran, B. (1998). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İstanbul: Cem Yayınevi.

Munzur, F. (1999). Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme (Lise 1 ve 2 örnekleri). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Mlcakova, Eva Bc. (2013). Teaching Literature in Secondary Schools. Masaryk University Faculty of Arts Master's Diploma Thesis. Brno; Çekya.

Ömeroğlu, A. F. (2018). Dil bilgisi öğretiminin 2004-2017 yılları arası Türkçe dersi öğretim programları açısından incelenmesi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 6(1), 260-280.

Özbay, M. (2011). Özel Öğretim Yöntemleri –II. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M. Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. Turkish Studies (Elektronik), 7(1), 87-97.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1), 323-343.Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/issue/10997/131612

Pilav, S. (2016). 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı Etrafında Yapılan Tartışmalar Bağlamında 2005 ve 2015 Programlarının Getirdiği Yenilikler. Turkish Studies (Elektronik), 11(15), 707-726.

Pospelov, G. N. (1995). Edebiyat Bilimi, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Savaşkan, V. (2016). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Program ve Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Ögeleri Açısından İncelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (2), 1302-1323. DOI: 10.17556/jef.11705

Saydam, M. B. (2012). Carl Gustav Jung: Nesnel Ruh'un Şamanı. (Sunuş Yazısı). Carl Gustav Jung. Dört Arketip. Zehra Aksu Yılmazer (Çev.). İstanbul: Metis.

Sartre, J.P. (2005). Edebiyat Nedir? İstanbul: Can Yayınları.

Sever, S. (1985). Ortaöğretimde Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sever, S. (2013). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem.

Sever, S. (2018) Sanatsal Uyaranlarla Dil Öğretimi. İzmir: Tudem.

Schopenhauer, A. (2008). Okumak, Yazmak ve Yaşamak Üzerine. İstanbul: Say Yayınları

Tay, B., Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, X (2), 341-374.

Türkyılmaz, M. (2008). Dil ve Anlatım Dersinde Bir Ölçme Aracı Olarak Yazılı Sınavların Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD),9(3), 1-14.

Tüzel, S. (2013). Meslek Liselerinde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi: Bir Durum Çalışması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (47), 21-40. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6161/82825

Tseng, M. H. ve Chow, S. M. K. (2000). Perceptual-Motor Function of School Age Children with Slow Handwriting Speed. American Journal of Occupational Therapy 54.83-88

Uçan, H. (2006). Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar. Milli Eğitim Dergisi, 34 (169), 0-0. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422335

Uçan, H. (2008). Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi. Ankara: Hece.

Varış, F. (1994). Program Geliştirme. Ankara: Alkım.

Vicdan, M. (2010). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarında Dilbilim ve Göstergebilim Kuramlarının Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Wellek, R., Warren, A. (1983). Edebiyat Biliminin Temelleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Wittgenstein, L. (2004) Tractatus Logico Philosophicus. Londra: Routledge.

Yangın, B. (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunun Değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 5 (2), 477-516.

Yazıcı, N. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar: Öğretim Yöntemi Olarak Soruların Niteliği ve Kullanımı. Turkish Studies (Elektronik), 12(17), 535-560.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Coşkan Tugay Göksu		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Türk Dili ve Edebiyatı		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	2016
Tez Başlığı	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme		
Tez Danışmanı	İbrahim Seçkin Aydın		
Akademik Eserler			
Türkel, A., Aydin, İ. S., & Goksu, C. T. (2021). Attitude scale towards literature for high school students: a study of validity and reliability. Cypriot Journal of Educational Science. 16(2), 468-486. https://doi.org/10.18844/cjes.v16i2.5624			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

